RUUMIILLISEN JA HENKISEN TYÖN LIITTO

TAMPEREELLA 10.–12. 1. 1975 PIDETYN
LENIN-SEMINAARIN AINEISTOT

RUUMIILLISEN JA
HENKISEN TYÖN
LIITTO

RUUMIILLISEN JA HENKISEN TYÖN LIITTO

Julkaisijat: SKP:n Tampereen piirijärjestö
SOL:n sivistyneistöjaosto
Kulttuurityöntekijäin Liitto
Teknisten Sosialistinen Yhdistys

Toimittaja: Seppo Toiviainen

Kirjapaino Sanan Tie Tampere 1975

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe 5

I Vallankumouksellisuus ja reformismi

T. I Oiserman, Leninin filosofia ja sen tieteellinen ja ideologinen merkitys 32

T. I. Oiserman, Puoluekantaisuus tieteessä ja tieteellisyys puolueessa 50

Horst van der Meer, Kapitalismin yleinen kriisi ja kahden järjestelmän kamppailu 60

II Sivistyneistön yhteiskunnallinen asema, luonne ja merkitys

Juhani Solantaus, Sivistysneistötyön tila ja tehtävät 71

Seppo Toiviainen, Työväenluokan ja sivistyneistön liitto objektiivisena mahdollisuutena 77

Juhani Ruotsalo, Näkökohtia ideologisesta taistelusta Suomen korkeakouluissa 84

Jyrki Jyrkiäinen, Kansainvälinen informaatiosota .. 92

Tuomas Takala, Koulunuudistus ja opetuksen sisällön uudistaminen 100

Antero Vähäpassi, Kokemuksia kommunistien toiminnasta valtiokoneistossa 107

III Sivistyneistön järjestäytyminen: kokemukset ja tehtävät

Ari Erti, TIEPO demokraattisten tutkijoiden organisaattorina 112

Juha Kovanen, Sivistyneistö ja ammattiyhdistysliike 117

Hannu Vepsäläinen, Tekninen sivistyneistö ja TESY 122

Riitta Suominen, Sosialistinen Terveysrintama demokraattisena yhteistoimintajärjestönä 129

Erik Arnkil, Opettajat ja DEMKO 137

Matti Tohka, Vallankumouksellisuus ja reformismi työsuojelu-uudistuksessa 144

IV Kommunistinen puolue vallankumouksellisena luokkapuolueena

Urho Jokinen, SKP ja leninismi 149

Lenin-seminaarin julkilausuma 169

ESIPUHE

"Kaikissa maapallon maissa kasvaa — tosin hitaammin kuin olisi toivottavaa, mutta kuitenkin kasvaa vastustamattomasti ja herkeämättä niiden tieteen, tekniikan ja taiteen edustajien määrä, jotka näkevät välttämättömäksi korvata kapitalismin muunlaisella yhteiskunnallis-taloudellisella järjestelmällä." Nämä Leninin 1922 kirjoittamat sanat olivat tunnuksena siinä kutsussa, jolla SKP:n Tampereen piirijärjestö kutsui Tampereelle tammikuun 10.—12. päiviksi kokoon **Lenin-seminaarin.** Seminaari oli avoin joukkotilaisuus, sivistyneistötapaaminen, jossa oli tarkoituksena pohtia sivistyneistön asemaa ja siinä tapahtuneita muutoksia nykyajan kapitalismissa, kerätä kokemuksia sivistyneistön demokraattisesta järjestäytymisestä, tarkastella sivistyneistön tehtäviä ja merkitystä kommunistisessa puolueessa ja luoda tietoa työväenluokan ja sivistyneistön liiton rakentamisen edellytyksistä.

Seminaarin aineistot on koottu tähän kirjaan.

1

Kun seuraavassa pyritään hahmottelemaan marxilais-leniniläistä sivistyneistön käsitettä, sivistyneistön merkitystä puolueen kannalta ja ruumiillisen ja henkisen työn liittoa, on heti aluksi todettava, ettei marxismi-leninismissä ole mitään **erillistä** "sivistyneistökysymystä", ei teoreettisessa eikä poliittisessa mielessä. Päinvastoin. Sivistyneistökysymys on marxilaisen kokonaisanalyysin **kiinteä ainesosa,** joka liittyy läheisesti moniin mitä keskeisimpiin kysymyk-

siin, kuten liittolaispolitiikkaan yleensä, puolueen ideologisiin tehtäviin ja jopa puolueen olemukseen. Marxilaisuuden teoriahistoria ja poliittisen käytännön historia osoittavat tämän itsestään selvältä tuntuvan mutta tärkeän teesin pätevyyden.

Marx ja Engels kuvaavat **Kommunistisen puolueen manifestissa** kapitalismin kehityksen aiheuttamaa porvarillisen sivistyneistön irtisanoutumista luokastaan seuraavasti: "Vihdoin niissä vaiheissa, joissa luokkataistelu lähenee ratkaisuaan, muuttuu hajaantumisprosessi vallassaolevan luokan keskuudessa ja koko vanhan yhteiskunnan sisällä luonteeltaan niin kiivaaksi, niin räikeäksi, että pieni osa hallitsevasta luokasta sanoutuu siitä irti ja liittyy vallankumoukselliseen luokkaan, siihen luokkaan, jolle kuuluu tulevaisuus. Kuten aikaisemmin osa aatelistosta siirtyi porvariston puolelle, niin nyt osa porvaristoa siirtyy proletariaatin puolelle, ja nimenomaan osa porvarillisia ideologeja, jotka ovat pystyneet kohoamaan koko historiallisen kehityksen teoreettisen käsittämisen tasolle."[1] Näin lausuessaan Marx ja Engels kuvaavat samalla oman henkilöhistoriallisen kehityksensä 1840-luvulla. He eivät tässä kuvaa koko sivistyneistöä vaan käsittelevät nimenomaan erästä tärkeätä sivistyneistön osaa, ideologeja, yhteiskunnan henkisen uusintamisen tehtävässä toimivia sivistyneistön edustajia. Manifestissa viitataan kapitalismin vaikutukseen sivistyneistön keskuudessa laajemminkin. Marx ja Engels toteavat kapitalismin muuttavan lääkärin, lakimiehen, papin, runoilijan ja tiedemiehen "maksetuiksi palkkatyöläisiksi". Näin ei tietenkään ollut vähänkään laajemmassa mitassa tapahtunut vielä 1800-luvun puolivälissä, vaan Marx ja Engels esittävät tässä kapitalismin historiallisen tendenssin. Meidän aikanamme tämä kapitalismin sisäisestä logiikasta johdettu laki ja ennuste on todellistunut täydessä määrässä, nimenomaan historianprosessi on nostanut sen mitä ajankohtaisimmaksi tosiasiaksi.

[1] Marx ja Engels, Valitut teokset kolmessa osassa, 1. osa, s. 102

Proletariaatin liikkeen edetessä ja proletaaristen puolueiden muodostuessa nousi sivistyneistökysymys luonnollisesti yhä enemmän esille. Marx ja Engels käsittelevät sivistyneistökysymystä erityisesti v. 1879 kirjoitetussa ns. kiertokirjeessä. Kirjeen aiheena on eräiden Lassalleen tukeutuvien Zürichin toimikunnan jäsenten vaatimus Saksan puolueen proletaarisen pohjan laajentamisesta "sivistyneiden ja omistavien luokkien keskuuteen"; nämä henkilöt asettuivat vastustamaan "teollisuustyöläisten yksipuolista taistelua omien etujensa puolesta" ja vaativat puolueen muuttamista eräänlaiseksi yleiskansalliseksi, filantrooppiseksi ei-luokkapuolueeksi. Torjuessaan tämän hyökkäyksen puolueen proletaarista perustaa ja koko olemusta vastaan Marx ja Engels tarkentavat Manifestin kantaa sivistyneistökysymykseen. "Itse kehityskulusta johtuu se väistämätön ilmiö, että taistelevaan proletariaattiin liittyy yksilöitä tähän saakka vallassa olleesta luokasta ja ne tuovat siihen valistuksen aineksia. Siitä olemme puhuneet selvästi jo 'Manifestissa'. Mutta tässä on otettava huomioon kaksi seikkaa. **Ensiksikin,** tuottaakseen proletaariselle liikkeelle todellista hyötyä näiden henkilöiden on tuotava mukanaan todellisia valistuksen aineksia, mutta sitä ei voida sanoa liikkeeseen yhtyneiden saksalaisten porvarien enemmistöstä (...) Sen sijaan että he olisivat ennen kaikkea itse syventyneet uuden tieteen tutkimiseen, jokainen heistä yritti tavalla tai toisella sopeuttaa sitä ulkoapäin tuomiinsa käsityksiin, kyhäsi itselleen pikaisesti oman yksityistieteensä ja katsoi heti oikeudekseen opettaa tuota tiedettä toisille. Siksi noilla herroilla on yhtä monta mieltä kuin on miestä. Sen sijaan että olisivat selvittäneet edes jonkin kysymyksen, he saivat aikaan tavatonta sekaannusta, onneksi miltei yksinomaan omassa keskuudessaan. Puolue voi tulla mainiosti toimeen ilman tuollaisia valistajia, joiden pääperiaatteena on opettaa toisille sitä, mitä he itse eivät ole oppineet. **Toiseksi.** Jos proletaariseen liikkeeseen liittyy muiden luokkien edustajia, niin ennen kaikkea heiltä vaa-

ditaan, etteivät he toisi mukanaan porvarillisten, pikkuporvarillisten ja muiden sentapaisten ennakkoluulojen jätteitä, vaan omaksuisivat ehdottomasti proletaarisen maailmankatsomuksen. Mutta kuten on todistettu, nuo herrat ovat täynnänsä porvarillisia ja pikkuporvarillisia käsityksiä. Sellaisessa pikkuporvarillisessa maassa kuin Saksa noilla käsityksillä on epäilemättä puolustuksensa, mutta vain sosialidemokraattisen työväenpuolueen **rivien ulkopuolella.**"[2]

Tässä lausutut kaksi normia ovat proletariaatin taistelun ja sen puolueen kannalta yleispäteviä. Ensiksi, sivistyneistön edustajien on tuotava mukanaan "todellisia valistuksen aineksia", heidän on kohottava "koko historiallisen kehityksen teoreettisen käsittämisen tasolle". Toiseksi, heidän on hylättävä porvarilliset ja pikkuporvarilliset katsomukset, jotka usein esiintyvät puhtaan teorian valekaavussa, omaksuttava työväenluokan maailmankatsomus ja alistuttava puoluekuriin. Näitä kahta normia Lenin myös jatkuvasti korosti, kehitti ja sovelsi mitä erilaisimmissa ja monimutkaisimmissa poliittisissa tilanteissa. Näiden kahden normin toteutuminen on myös kommunistisen intellektuellin mitta. Tieteellis-teoreettisen velvoitteen ja poliittis-puoluekantaisen velvoitteen yhdistyminen toisiinsa — tai oikeammin **niiden kaikkinaisen vastakohtaisuuden kumoutuminen** ja laadullinen kohoaminen — on ollut ominaista sellaisille suurille kommunistisille intellektuelleille kuten esim. Gorkille, Lunatšarskille tai Gramscille. Näiden intellektuellien henkilöhistoria osoittaa myös, ettei tällainen teorian ja politiikan "kumoutuminen" ole mikään hetkellinen tapahtuma, vaan se vaatii usein pitkää henkistä kasvua ja ankaraa työtä.

Sivistyneistökysymyksen nosti siis 1880- ja 1890-luvulla ajankohtaiseksi ja jopa polttavaksi proletariaatin liikkeen laajeneminen ja joukkopuolueiden syntyminen. Tässä tilanteessa mitä tärkeimmäksi tehtäväksi muodostui useiden

[2] Marx ja Engels, Valitut teokset kolmessa osassa, 3. osa, ss. 81—82

sivistyneistön edustajien mukanaantuoman porvarillisen ja pikkuporvarillisen ideologian torjuminen. Tällä tavoin sivistyneistökysymys yhdistyi puolueen sisäiseen taisteluun, sen aatteellis-poliittisen perustan suojelemiseen ja vieraiden vaikutteiden kitkemiseen. Leninin tunnetun määritelmän mukaan revisionismi on porvarillisten aatteiden tunkeutumista proletariaatin keskuuteen. Viime vuosisadan kahdella viimeisellä vuosikymmenellä, jolloin revisionismi varsinaisesti syntyi, päävaaran muodosti "uuskantilainen", "kriittinen", "eettinen" sosialismi, joka tunkeutui puolueeseen ja liikkeeseen porvarillisesta yliopistosta porvarillisen sivistyneistön edustajien välittämänä. Engels joutui puuttumaan asiaan usein myöhäiskirjeissään, esim. kirjeissään Bebelille ja Otto Boenigkille. Engels kirjoittaa v. 1890 Boenigkille: "En ymmärrä, kuinka voitte puhua joukkojen sivistymättömyydestä Saksassa sen jälkeen kun työläisemme ovat todistaneet loistavasti poliittisen valveutuneisuutensa voitokkaassa taistelussa sosialistilakia vastaan. Pidän paljon vakavampana esteenä niin sanotun sivistyneistömme valeoppinutta pöyhkeilyä. Meiltä puuttuu tietysti vielä teknikkoja, agronomeja, insinöörejä, kemistejä, arkkitehtejä jne., mutta voimmehan viime kädessä ostaa niitä itsellemme samoin kuin kapitalistitkin (...) Lukuunottamatta näitä asiantuntijoita, joihin lasken myös koulunopettajat, tulemme erinomaisesti toimeen ilman muita 'sivistyneitä', ja sitä paitsi nykyinen kirjailijoiden ja ylioppilaiden virtaaminen tulvanaan puolueeseen saattaa aiheuttaa monenlaista vahinkoa, jollei vain noita herroja pidetä kurissa."[3] Näissä sanoissa ilmenee vakava huoli syntymässä olevan revisionismin virtaamisesta puolueeseen "sivistyksen" suojissa, mutta samalla Engels käsittelee sivistyneistöä aikaisempaa laajemmalla tavalla. Hän viittaa varsinaisten ideologien ohi erilaisiin kapitalistisen tuotannon kehittämiin sivistyneistöryhmiin, toimihenkilöihin ja virkamiehiin, joiden valloittamista hän pitää tärkeänä. Nämä ryhmät ovat

[3] Sama, s. 443

ensi sijassa puolueettomia **spesialisteja,** ja heidän valloittamisensa voi tapahtua eräänlaisen sopimuksen kautta. Samalla tavoin Lenin Lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen jälkeen kiinnitti erityisen huomion spesialistien merkitykseen sosialismin rakennustyössä ja laajensi myös Engelsin hahmottamaa taktiikkaa.

1890-luvulla sivistyneistökysymys nousi keskeiselle sijalle erityisesti saksalaisten ja venäläisten marxilaisten keskuudessa. Kysymys oli sekä puolueen ideologiasta että sivistyneistön edustajien valloittamisesta puolueelle. Keskustelua käytiin vilkkaana **Die Neue Zeit** -julkaisussa, ja siihen osallistuivat tässä lehdessä, erillisillä kirjasilla ja muilla foorumeilla mm. Kautsky, Bebel, Lafargue ja Mehring. Tätä keskustelua emme kuitenkaan tässä seuraa, vaan siirrymme Leniniin, joka palautti marxilaisuuden opin sivistyneistöstä vallankumoukselliseen muotoonsa, rikasti sitä uusilla kokemuksilla ja kehitti sitä kaikinpuolisesti eteenpäin.

Leninillä on täydellinen, eheä teoria sivistyneistöstä. Sen voidaan katsoa muodostuvan kolmesta toisiinsa liittyvästä osasta: sivistyneistön asemasta ja dynamiikasta kapitalismissa, sivistyneistön paikasta kommunistisessa puolueessa sekä työväenluokan ja sivistyneistön liiton yleisistä periaatteista. Neljäntenä osana voisimme pitää hänen teoriaansa sivistyneistöstä sosialismin rakennustyössä, mutta jätämme sen käsittelyn tässä hyvin vähälle. Ennen kaikkea on kuitenkin korostettava näiden sivistyneistöteorian eri puolien välitöntä liittymistä toisiinsa, jonka Leninin teosten erittely välttämättä osoittaa. Mutta vieläkin tärkeämpää kuin Leninin sivistyneistöteorian yhtenäisyyden toteaminen, on todeta jo alussa esiinnostettu seikka, nimittäin että sivistyneistökysymys ei marxilaisuudessa ole mikään erilliskysymys vaan kokonaisanalyysin momentti. Sanan sovinnaisessa merkityksessä Leninillä ei ole mitään "yhtenäistä" esitystä sivistyneistöstä (kuten ei Marxilla ole luokista), mutta tämä pätee vain sanan sovinnaisessa merkityksessä, sillä todellisuudessa Leninin teoksissa esiintyy

laaja ja monipuolinen sivistyneistöteoria (kuten Marxilla luokkateoria). Se on vain pyrittävä nostamaan esiin samalla tavalla kuin se on asetettu, on ts. pyrittävä etenemään kokonaisuudesta osiin päin eikä päinvastoin. Jos etenemme osista käsin, on vaarana sortua "sitatologiseen metodiin", jopa aivan aikomusten vilpittömyydestä riippumatta. (Latteimmillaan sitatologia on Leninin "myönteisten" ja "kielteisten" sivistyneistökannanottojen esittelemistä ja niiden liimaamista erilaisiin kohteisiin ja tilanteisiin. Että tätä keinoa on Suomessa viime vuosina harjoitettu erityisesti SOL:n ja KTL:n vastaisessa käräjöinnissä, on asia, jonka ohitamme tässä pelkällä toteamuksella.) Kokonaisuuden, totaliteetin, korostamisella on suuri periaatteellinen merkitys. Emme voi edetä luetteloimalla Leninin erillisiä lausumia sivistyneistöstä, emmekä voi myöskään **syrjäyttää** yhtään hänen lausumaansa sillä perusteella, että se on "tilanteellinen" tai "sidoksissa tiettyyn ajankohtaan". Tehtävänä on nimenomaan osoittaa **yleiset asettamukset** ja niiden pohjalta kohoava **konkreettisen tilanteen konkreettinen analyysi,** Leninin aina korostama ja harjoittama metodi. Apukeinona yleisistä asettamuksista konkretioon edetessä on Leninin sivistyneistöä koskevien kirjoitusten historiallinen periodisointi, jaksottelu. Tässä esityksessä käytetään seuraavaa jaksottelua:

1. Vuotta 1902 edeltävä kausi, taistelu ekonomismia vastaan, uuden tyypin puolueen hahmottelu ja näihin liittyvä sivistyneistön yhteiskunnallisen luonteen ja aseman määrittely.

2. Vuotta 1902 seuraava kausi, taistelu menševismiä ja opportunismia vastaan puoluekantaisen ideologian puolesta ja tähän liittyvä porvarillisen ja pikkuporvarillisen sivistyneistön kritiikki.

3. Lokakuun vallankumouksen jälkeinen sosialistisen rakennustyön kausi, jolloin keskeisenä on kysymys puolueettomien spesialistien valloittamisesta rakennustyöhön.

Tämä jaksottelu ei ole täysin kattava, koska siitä esim. puuttuu kokonaan aikaväli 1908—1917, mutta tämä riittä-

nee tässä yhteydessä Leninin sivistyneistöteorian pääpiirteiden osoittamiseen.

Uuden tyypin puoluetta valmistelevassa työssä ja taistelussa ekonomismia vastaan Lenin tarkastelee useassa yhteydessä sivistyneistön kehitystä ja dynamiikkaa kapitalismissa, sen asemaa suhteessa luokkiin ja sen eri tyyppejä. Artikkelissaan **Karl Kautskyn kirjan arvostelua** (1899) Lenin hyökkää Bernsteinin ja ekonomistien keskiluokkaistumisteoriaa vastaan ja kirjoittaa: "Kapitalismi lisää erikoisen nopeasti **toimitsijain** lukua kansan työn kaikilla aloilla, se tarvitsee yhä enemmän ja enemmän intelligenssiä. Tällä viimeksi mainitulla on omalaatuinen asemansa muiden luokkien joukossa, osaksi se liittyy yhteyksiensä, katsomustensa ym. kannalta läheisesti porvaristoon, osaksi taas palkkatyöläisiin sitä mukaa, kuin kapitalismi yhä enemmän ja enemmän riistää intelligentiltä itsenäisen aseman, tekee hänet riippuvaiseksi palkkalaiseksi ja uhkaa alentaa hänen elintasoaan. Kyseisen yhteiskuntakerroksen väliasteinen, epävakaa ja ristiriitainen asema kuvastuu siinä, että sen keskuuteen ovat levinneet erittäin laajalle ne puolinaiset, eklektiset katsomukset, se vastakkaisten periaatteiden ja katsantokantojen sekasotku, se pyrkimys nousta sanoissa pilvilinnoihin ja hämätä fraaseilla historiallisten väestöryhmien konflikteja, — mitä Marx niin armottomasti ruoski sarkasmeillaan puoli vuosisataa sitten."[4] Puolueen ohjelmaluonnosta valmisteltaessa Lenin toteaa ohjelman laatimisen yhdeksi tärkeäksi perusteeksi suhteen lujittamisen sosialistisen sivistyneistön edustajien ja nousevan työväenliikkeen välillä. Hän kirjoittaa: "Nyt, kun sosialidemokraattinen toiminta on jo saanut liikkeelle melko laajat piirit niin intelligentti-sosialisteja kuin tietoisia työläisiäkin, on tuiki välttämättä lujitettava heidän välistä yhteyttään ohjelmalla ja annettava siten kaikille heille vankka perusta jatkuvaa, entistä laajempaa toimintaa varten."[5] Mutta Lenin ei rajoitu ainoastaan traditionaalisen

[4] Lenin, Teokset, 4. osa, s. 185
[5] Sama, s. 212

sivistyneistön erittelyyn, vaan hän kiinnittää suuren huomion myös **työläissivistyneistön** kasvattamiseen. V. 1899 kirjoittamassaan artikkelissa **Taannehtivaa suuntausta Venäjän sosialidemokratiassa** Lenin käsittelee sosialismin aatteen leviämistä työväenluokan eri kerroksiin. Hän toteaa kaikkien maiden työväenliikkeen historian osoittavan, että ensimmäisinä ja helpoimmin omaksuvat sosialismin aatteita parhaassa asemassa olevat työläiskerrokset. "Etupäässä heistä tulee niitä eturivin työläisiä, joita mikä tahansa työväenliike aina nostaa esiin, työläisiä, jotka osaavat hankkia työläisjoukkojen täyden luottamuksen, työläisiä, jotka pyhittävät itsensä kokonaan proletariaatin valistamisen ja järjestämisen asialle, työläisiä, jotka täysin tietoisesti omaksuvat sosialismin ja jotka ovat jopa itsenäisestikin kehitelleet sosialistisia teorioita. Jokainen elinkykyinen työväenliike on nostanut esiin sellaisia työläisten johtajia, omia Proudhonejaan ja Vaillantejaan, Weitlingejään ja Bebeleitään."[6] Lenin toteaa, että samaan aikaan kun sivistyneistön edustajat ovat menettämässä mielenkiintoaan sosialismiin, nousee työläisten keskuudessa pyrkimys kohti tietoa ja sosialismia, nousee "todellisia sankareita", jotka työnsä raskaudesta huolimatta pyrkivät opiskelemaan ja kehittämään itseään työläisälymystön edustajiksi. "Venäjällä on jo tätä 'työläisintelligenssiä' ja meidän on tehtävä kaikkemme sen hyväksi, jotta sen rivit taajenisivat jatkuvasti, sen suuria älyllisiä vaatimuksia tyydytettäisiin täydellisesti ja sen riveistä nousisi Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen johtajia."

Mitä on tehtävä -teoksessa Lenin perustelee uuden tyypin puolueen, kommunistisen puolueen, jonka tehtävänä on sosialismin ja työväenliikkeen yhdistäminen. Puolue muodostuu keskeisesti ammattivallankumouksellisista, joiden kohdalla kaksi edellä mainittua sivistyneistötyyppiä, sosialismin omaksunut traditionaalinen sivistyneistö ja proletaarinen työläissivistyneistö, sulautuvat yhteen. **Mitä on teh-**

[6] Sama, s. 261

tävä -teos asettaa tarkasti traditionaalisen sivistyneistön toiminnan mahdollisuudet ja rajat. Sen tarkka lukeminen on mitä tärkeintä edelleen, erityisesti sen vuoksi, että sillä on toisinaan väärin pyritty perustelemaan esim. nuorelta Lukácsilta ja Korschilta vaikutteita saanutta harhakuvaa, että kääntymyksen tehneellä yliopistolukeneistolla luontaisesti on messianistinen tehtävä johtaa proletariaatti kommunismiin. Tällaista harhakuvaa esittävät eräät ns. uusvasemmiston ideologit, ja se kuuluu myös antikommunistien ideologiseen arsenaaliin; edelliset esittävät asian myönteisenä ja jälkimmäiset kielteisenä, kummatkin ovat väärässä.

V. 1902, pari kuukautta **Mitä on tehtävä** -teoksen ilmestymisen jälkeen, Lenin kirjoittaa **Iskraan** artikkelin **Vallankumouksellista seikkailupolitiikkaa.** Arvostellessaan sosialistivallankumouksellisten oppia vallankumouksellisten voimien luokkakokoonpanosta Lenin esittää tiiviissä ja eheässä muodossa koko marxilaisen sivistyneistökäsitteen, sivistyneistön suhteen luokkiin ja sivistyneistön sosiaalisen rekrytoinnin. Proletariaatti on ja pysyy ainoana **todella** vallankumouksellisena luokkana kapitalismissa, Lenin kirjoittaa. "Nykyisen yhteiskunnan ainoaa todella vallankumouksellista luokkaa koskevaa Marxin oppia vastaan sosialistivallankumoukselliset esittävät kolminaisuuden: 'intelligenssi, proletariaatti ja talonpoikaisto' ja ilmaisevat siten toivotonta käsitteiden sekavuutta. Kun te asetatte intelligenssin proletariaatin ja talonpoikaiston vastakohdaksi, niin se merkitsee, että te ymmärrätte sillä määrättyä yhteiskuntakerrosta, sellaisten henkilöiden ryhmää, joiden yhteiskunnallinen asema on yhtä selvä kuin palkkatyöläisten ja talonpoikien yhteiskunnallinen asema. Mutta tällaisena kerroksena venäläinen intelligenssi on nimenomaan porvarillista ja pikkuporvarillista intelligenssiä. Tämän kerroksen suhteen on hra Struve aivan oikeassa nimittäessään lehteään Venäjän intelligenssin äänenkannattajaksi. Mutta jos te puhutte niistä intelligenteistä, jotka **eivät vielä ole asettuneet** mihinkään määrättyihin yhteiskunnallisiin ase-

miin tai jotka elämä on **jo lyönyt pois** normaaleista asemistaan ja siirtyvät proletariaatin puolelle, — niin silloin on kerrassaan typerää asettaa tätä intelligenssiä proletariaatin vastakohdaksi. Proletariaatti, samoin kuin mikä muu nykyisen yhteiskunnan luokka tahansa, ei ainoastaan kehittele omaa intelligenssiään, vaan myös ottaa itselleen kannattajia ylipäänsä kaikkien sivistyneiden ihmisten joukosta."[7] Tässä on tavattoman hienolla tavalla ilmaistu asia, jota voidaan kutsua **sivistyneistön kaksoisluonteeksi** ja jonka Gramsci ilmaisi jaolla **traditionaaliseen** ja **orgaaniseen** sivistyneistöön. Jokainen luokka pyrkii kehittämään oman sivistyneistönsä; ja jokainen luokka pyrkii voittamaan puolelleen osuuden kokonaissivistyneistöstä, erityisesti traditionaalisesta sivistyneistöstä. Tämä ei osoita ainoastaan, että proletariaatin tehtävänä on yhtäältä kehittää omaa työläissivistyneistöä ja toisaalta valloittaa porvarillisen ja pikkuporvarillisen sivistyneistön edustajia, vaan se osoittaa myös, että luokkayhteiskunnassa sivistyneistö on yksi luokkataistelun kohde. Jokainen luokka kamppailee sivistyneistön kannatuksesta, kokonaissivistyneistö on jatkuvan jaon ja uudelleenjaon kohteena.

V. 1902 jälkeisellä kaudella nousevat esiin puolueen **sisäisen** taistelun ideologiset kysymykset, ja Marxin ja Engelsin asettamat normit sivistyneistölle välttämättömästä proletariaatin maailmankatsomuksen omaksumisesta ja proletaariseen kurinalaisuuteen alistumisesta saavuttavat täyden ajankohtaisuuden. Näin käy erityisesti v. 1905 porvarillis-demokraattisen vallankumouksen nousun ja laskun yhteydessä ja Leninin ja bolševikkien taistelussa menševistisiä katsomuksia vastaan. Vallankumouksellisen liikkeen väliaikainen pysähtyminen aiheuttaa useiden hehkuvan innostuksen vallassa puolueeseen tulleiden intellektuellien vetäytymisen, jota Lenin tervehtii tyydytyksellä sillä perusteella, että tällöin työväestöstä tulevien ammattivallankumouksellisten rooli kasvaa. Itse puolueessa ko-

[7] Lenin, Teokset, 6. osa, s. 182

rostuu samalla proletaarisen perustan vahvistaminen sekä ideologisella että järjestöllisellä tasolla. Vallankumousliikkeen nousu on vetänyt puolueeseen "kirjavantäplikästä" sivistyneistöä, joka on tuonut mukanaan moderneja porvarillisia ja pikkuporvarillisia katsomuksia, ja nämä tendenssit vahvistuvat juuri silloin, kun puolueen pitäisi karaistua. Vv. 1903—1908 Lenin kirjoittaa useita kritiikkejä menševikkien ja myös kadettien ideologisia katsomuksia vastaan, joissa hän ruoskii näitä samanlaisilla sarkasmeilla kuin Marx aikaisemmin. Esim. purevassa kirjoituksessaan **Kreivi Heidenin muistolle** (1907) Lenin sanoo: "Tilanherrojen vaikutus kansaan ei ole vaarallista. Heidän ei onnistu milloinkaan pettää vähänkään laajempia työläisjoukkoja eikä edes talonpoikaisjoukkoja vähänkään pitemmäksi aikaa. Mutta **intelligenssin** vaikutus, intelligenssin, joka ei osallistu välittömästi riistämiseen, jota on opetettu operoimaan yleisillä lauseparsilla ja käsitteillä, joka häärii kaikenlaisten 'hyvien' neuvojen parissa ja kohottaa toisinaan vilpittömässä typeryydessään luokkienvälisen asemansa luokattomien puolueiden ja luokattoman politiikan **periaatteeksi**, — tuon porvarillisen intelligenssin vaikutus kansaan on vaarallista."[8] Tässä ja vastaavissa hyökkäyksissään pikkuporvarillista ideologiaa vastaan Lenin tarttuu tämän luokan illusoriseen välittäjänasemaan, josta kaikki haitta aiheutuu; eli kuten jo Marx sanoi, pikkuporvari kuvittelee olevansa luokkavastakohtien yläpuolella, koska hän edustaa "siirtymäluokkaa, jossa kahden luokan intressit samalla tylsistyvät".[9] Mutta olisi aivan liian latteata pitää Leninin sarkasmeja vain sarkasmeina, sillä niillä on keskeinen ideologinen ja teoreettinen merkitys. Taistellessaan menševistisiä ja opportunistisia katsomuksia vastaan Lenin osoitti samalla myös mitä laajakatseisinta luovuutta. Tunnettu on hänen suhteensa Gorkiin. Toverillisessa kirjeenvaihdossaan Gorkin kanssa hän yritti kaikin tavoin saada

[8] Lenin, Teokset, 13. osa, s. 38
[9] Marx ja Engels, Valitut teokset kolmessa osassa, 1. osa, s. 386

Gorkin tajuamaan menševismin virheellisyyden ja moderneina tarjottujen oppien alastoman porvarillisen luonteen. Näiden kahden suurmiehen välinen kirjeenvaihto tarjoaa edelleenkin loistavan oppitunnin poliittisen vakuuttelun taidossa. Se osoittaa myös, mikä suuri periaatteellinen ero on tehtävä arvosteltaessa niiden katsomuksia, jotka ovat lähentymässä ideologisesti tai joiden harharetki ei ole peruuttamaton, ja niiden katsomuksia, jotka ovat loitontumassa ideologisesti ja jotka huomenna ovat vastustajia.

Vielä on puututtava Lokakuun vallankumouksen jälkeiseen jaksoon, jolloin Lenin useissa kirjoituksissa, kirjeissä, ohjeissa ja muissa dokumenteissa osoitti erityistä huomiota sivistyneistökysymykseen, nimenomaan spesialistikysymykseen. Vallankumousta edeltänyt aika sisälsi runsaasti väittelyä porvarillista ja pikkuporvarillista sivistyneistöä vastaan, vallankumouksen aika taistelua vastavallankumouksellista sivistyneistöä vastaan, mutta sosialistisen rakennustyön alkaessa nousi päiväjärjestykseen erityisesti kysymys puolueettomien spesialistien valloittamisesta. Lenin piti spesialistien — lääkäreiden, insinöörien, agronomien, opettajien jne. — mukaansaamista sosialistiseen rakennustyöhön suorastaan vallankumouksen elinvälttämättömyytenä. Hän määritteli spesialistien valloittamisen erääksi luokkataistelun muodoksi. Useat hänen ajatuksensa ja ohjeensa valloittamisen taktiikasta ovat tärkeitä ja mielenkiintoisia, mutta niiden käsitteleminen täytyy jättää tässä esimerkinluontoiseksi. VKP (b):n 8. edustajakokouksessa v. 1919 Lenin totesi seuraavaa: "Meidän on nyt heti ja viipymättä kohotettava tuotantovoimiamme, aivan heti, odottamatta apua muista maista. Sitä ei voida tehdä ilman porvarillisia spesialisteja. (...) Nuo ihmiset ovat tottuneet tekemään kulttuurityötä, he ovat vieneet sitä eteenpäin porvarillisen järjestelmän puitteissa, ts. rikastuttaneet porvaristoa suunnattoman suurilla aineellisilla aikaansaannoksilla, mutta proletariaatille he ovat suoneet niistä vain mitättömiä muruja. Ja kuitenkin he ovat kehittäneet kulttuuria, se on ollut heidän ammattinsa. Nuo ihmiset alkavat

suhtautua meihin toisella tavalla nähdessään, että työväenluokka nostaa esille järjestyneitä eturivin kerroksia, jotka eivät ainoastaan pidä arvossa kulttuuria, vaan myös auttavat levittämään sitä joukkojen keskuuteen. Lääkäri suhtautuu meihin kokonaan toisin havaittuaan, että proletariaatti nostattaa työtätekevät omatoimiseen taisteluun kulkutauteja vastaan. Meillä on paljon noita porvarillisia lääkäreitä, insinöörejä, agronomeja, osuustoimintamiehiä, ja kun he näkevät käytännössä, että proletariaatti vetää tähän työhön mukaan yhä laajempia joukkoja, me voitamme heidät puolellemme **moraalisesti** emmekä pelkästään eristä heitä poliittisesti porvaristosta."[10]

Sosialistisessa rakennustyössä spesialistien suhteellinen merkitys kasvaa suuresti. Tämä on lainmukaisuus, jonka kaikki sosialistiset vallankumoukset ovat vahvistaneet. Spesialistikysymys ei myöskään poistu päiväjärjestyksestä vallankumouksen lopullisen voiton yhteydessä, joskin sen luokkaluonne muuttuu, vaan se säilyttää keskeisen merkityksen kommunistisen yhteiskunnan toiselle kehitystasolle saakka.

2

1960-luvulta alkaen on marxilaisuudessa käyty laajaa yhteiskuntatieteellistä ja poliittista keskustelua sivistyneistön asemasta ja luonteesta. Keskustelun taustana on ennen kaikkea kapitalismin valtiomonopolistisen vaiheen tuottama modifikaatio sivistyneistön yhteiskunnallisessa asemassa, määrässä ja kokoonpanossa. Sivistyneistön aseman yhteiskunnallinen analyysi on tärkeä paitsi teoreettisesti myös poliittisesti, koska sitä kautta on kehitettävissä oikean sivistyneistöpolitiikan sekä työväenluokan ja sivistyneistön liiton tehtävät ja tunnukset. "Ratkaiseva edellytys oikealle liittolaispolitiikalle — tätä kommunistiset puolueet painottavat — on tieteellinen analyysi, joka koskee valtiomonopolistisen kapitalismin luokkien ja kerrosten **talou-**

[10] Lenin, Teokset, 29. osa, ss. 161—162

dellisten suhteiden kehitystä hallitsevia lainalaisuuksia. Nämä taloudelliset suhteet ovat luokkasuhteiden kokonaisuuden ydin, niiden kehityksestä riippuu luokkien ja kerrosten poliittisen, ideologisen ja sivistyksellisen voimasuhteen kehityksen suunta ja voima."[11] Tältä pohjalta tehtävää sivistyneistöanalyysia ei pidä ymmärtää jonkinlaisena pinta-analyysina, jossa "valmiiseen teoriaan" liitetään ajankohtaisia lisiä, vaan se on osa yleistä valtiomonopolistisen kapitalismin analyysia ja kattaa samalla sivistyneistön yleisen teorian kapitalistisen tuotantotavan puitteissa. Sivistyneistöanalyysin lopullinen tarkoitus ei ole tämän kerrostuman eikä sen eri ryhmien suuruuden numerollinen kartoittaminen, vaan tarkoituksena on kehittää esiin se tapa, logiikka, jolla sivistyneistö kytkeytyy valtiomonopolistisen kapitalismin kokonaisuuteen.

Sivistyneistön yhteiskunnallisen aseman analyysi herättää jo lähtökohdissaan joukon teoreettisia ongelmia, jotka ovat luonteeltaan sekä loogisia että historiallisia. Kuten edellä on käynyt ilmi, kutsutaan sivistyneistöä marxilaisuudessa yleensä kerrostumaksi (kerrokseksi), mutta toisinaan käytetään sivistyneistöstä yhtä hyvällä oikeutuksella termejä "sosiaalinen ryhmä", "sosiaalinen muodostuma", "yhteiskunnallinen kokonaisuus" jne. Näillä termeillä viitataan sivistyneistölle ominaiseen luokkakokoonpanoon ja funktioon, mutta ne eivät varsinaisesti tuo mitään uutta tai parempaa kerrostuma-käsitteeseen verrattuna. Marxilais-leniniläinen kerrostuman käsite ei nimittäin tarkoita samaa kuin porvarillisen sosiologian kerrostuma (yhteiskunta muodostuu mielivaltaisesta määrästä toistensa päällä olevia kerrostumia, jotka ovat erotettavissa tulojen, elämäntavan jne. mukaan); kerrostuma ei ole luokan vastakohtakäsite, vaan esim. sivistyneistön kaltainen kerrostuma voi peittää useita luokkia tai olla yhden luokan osa. Tällainen terminologinen ongelma ei ole todellinen ongelma sivistyneistöanalyysissa. Sivistyneistöanalyysin **looginen ongelma** on,

[11] Reissig ja Weigert, Antimonopolistinen vaihtoehto — sosialistinen perspektiivi. Kansankulttuuri: Helsinki 1975, s. 198

miten pitäisi asettaa sivistyneistön suhde henkiseen työhön. **Historiallinen ongelma** on, missä määrin kapitalistisen tuotantotavan sivistyneistö on rinnastettavissa esikapitalististen tuotantotapojen sivistyneistöön, ja voidaanko sivistyneistöstä varsinaisessa mielessä puhuakaan ennen porvarillisen yhteiskuntamuodostuman syntyä. Nämä kysymykset kietoutuvat toisiinsa monella tavalla.

Sivistyneistöllä tarkoitetaan alustavassa mielessä ihmisryhmää, joka harjoittaa henkistä työtä, nimenomaan henkistä tuotantoa. Marx osoitti, että aineellinen tuotanto määrää ei ainoastaan henkisen tuotannon muodon vaan myös sisällön; ja edelleen, että muodostuttuaan henkinen tuotanto etenee myös tietyissä rajoissa omalakisena, suhteellisen itsenäisenä. Mutta mikä on tämän materialistisen historiankäsityksen esittämän lainmukaisuuden ala ja luonne eri yhteiskuntamuodostumissa? Ruumiillisen ja henkisen työn eroavuuden olemassaolo ei erottele eri yhteiskuntamuodostumia, vaan se on koko luokkayhteiskunnan historialle ominainen. Aivan kuten Marx sanoi aineellisesta tuotannosta, ettei sitä saa asettaa yleisenä, **abstraktina kategoriana,** vaan **historiallisena, tietylle tuotantotavalle ominaisena aineellisen tuotannon muotona,** samalla tavoin on pyrittävä asettamaan henkinen tuotanto. Jo luokkayhteiskunnan varhaisvaiheessa voidaan havaita aineellisen ja henkisen tuotannon ja ruumiillisen ja henkisen työn irtaantuminen toisistaan, mutta se tapahtuu erityisellä tavalla. Toisaalta muodostuu oma ideologiantuotantoon erikoistunut kerrostuma, jonka harteilla on yhteiskunnan henkinen uusintaminen, mutta toisaalta työprosessissa henkinen ja ruumiillinen työ vielä yhdistyvät. Ideologiantuotannon edustajat muodostavat kiinteän osan valtiokoneistoa, ja he ovat verraten vähän eriytyneet tehtäviltään. Kapitalismi muuttaa perusteellisesti tämän työnjaon järjestelmän. Vasta kapitalismi erottaa myös itse työprosessissa ruumiillisen ja henkisen työn irti toisistaan. Marx toteaa: "Tietoja, ymmärtämystä ja tahtoa, joita itsenäinen talonpoika tahi käsityöläinen, vaikkakin vain pienessä määräs-

sä, käyttää, samoin kuin villi harjoittaa kaikkea sotataitoa mieskohtaisena viekkautena, vaaditaan nyt enää vain työpajalta kokonaisuudessaan. Tuotannon henkiset voimat laajenevat yhteen suuntaan, koska ne häviävät moneen suuntaan. Mitä osatyöläiset menettävät, **keskittyy** heitä vastaan pääomaan. Aineellisen tuotantoprosessin **henkisten voimien** asettaminen heitä vastaan **vieraana omaisuutena** ja heitä **vallitsevana mahtina** on tulos manufaktuurityönjaosta. Tämä **eroamisprosessi** alkaa yksinkertaisessa yhteistoiminnassa, jossa kapitalisti yksityisten työläisten suhteen edustaa yhteiskunnallisen työruumiin ykseyttä ja tahtoa. Se kehittyy manufaktuurissa, joka silpoo työläisen osatyöläiseksi. Se tulee täydelliseksi suurteollisuudessa, joka erottaa **tieteen** itsenäisenä tuotantovoimana työstä ja pakottaa sen pääoman palvelukseen."[12] Samalla muuttuu aineellisen ja henkisen tuotannon välisen suhteen ja henkisen tuotannon luonne. "Ideologisten säätyjen" tehtävät laajenevat ja eriytyvät voimakkaasti kapitalistisen työnjaon kehittymisen perustalla. Syntyy myös vapaita ammatteja harjoittava sivistyneistö, joka saa toimeentulonsa markkinoilta, eikä ole taloudellisesti riippuvainen sen paremmin valtiokoneistosta kuin kirkosta tai feodaalimesenaatistakaan. Ja vihdoin: syntyy uudentyyppinen, kapitalismille tunnusomainen sivistyneistöryhmä, **ammatillinen** tieteellis-tekninen sivistyneistö, joka muista ryhmistä poiketen kytkeytyy välittömästi tuotantoprosessiin ja osallistuu tuottavaan työhön.[13] Sanalla sanoen: kapitalismissa aineellinen ja henkinen tuotanto on **alistettu pääomasuhteelle.**

---

[12] Marx, Pääoma, 1. osa, s. 350

[13] Ks. tarkemmin Marx, Theorien über den Mehrwert, Teil I; MEW, Bd. 26.1, s. 387, jossa Marx toteaa kapitalistiselle tuotantotavalla ominaiseksi erottaa toisistaan "aivotyöt" ja "käsityöt" — tai ne työt, joissa toinen tai toinen puoli hallitsee — ja jakaa ne eri ihmisille, mikä ei kuitenkaan estä aineellista tuotetta olemasta näiden henkilöiden yhteinen tuote. Tästä problematiikasta on viime vuosina käyty laajaa keskustelua ja väittelyä. Garaudy ylittää koko problematii-

Edelläoleva ei ole tarkoitettu miksikään sivistyneistön käsitteen yleiseksi johdoksi, eikä sitä pidä sellaisena lukeakaan. Tarkoitus on vain viitata analyysin periaatteeseen. Sivistyneistön yhteiskunnallisen aseman analyysi kapitalismissa edellyttää tämän tehtävän loogis-historiallista asettamista **kapitalismille** luonteenomaisella tavalla, se edellyttää henkisen tuotannon **kapitalistisen** muodon erittelyä, **kapitalismille** ominaisen työnjaon ja yhteistyön järjestelmän esittämistä, nimenomaan **kapitalismille** tunnusomaisten sivistyneistöryhmien osoittamista, **kapitalismin** edellyttämän kvalifioidun työvoiman tutkimista jne. Jos tämän tehtävän suorittamisen jälkeen katsomme, että sivistyneistön määreiksi muodostuvat esim. henkisen tuotannon ammattimainen suorittaminen ja korkea koulutus- tai ammattitaso, käy ilmeiseksi, että sivistyneistöstä tässä mielessä voidaan puhua vain kapitalistisen tuotantotavan rajoissa. Aikaisempi sivistyneistön historia on tosiasiassa sivistyneistön esihistoriaa.

Siirryttäessä sivistyneistön asemasta kapitalistisessa tuotantotavassa ja yhteiskuntamuodostumassa **yleensä** tarkastelemaan sivistyneistön taloudellista, sosiaalista ja poliittista asemaa valtiomonopolistisessa kapitalismissa **erityisesti**, on analyysi luonnollisesti alistettava valtiomonopo-

---

kan hurjapäisellä, revisionistisella tavalla alistaessaan kokonaissivistyneistön ja työväenluokan yhdessä "kokonaistyöläisen" käsitteelle. Hän kirjoittaa: "(...) käsitys puolueen suhteesta tieteeseen ja erityisesti humanistisiin tieteisiin oli täysin virheellinen. Kun sanotaan, että sosialismin rakentaminen on tieteellinen kysymys, tämä merkitsee, että poliittiset johtajat voivat ja heidän velvollisuutensa on ottaa huomioon spesialistien tiedot ja verrata niitä omiinsa sekä massojen kokemuksiin. On otettava huomioon, että tämä 'älymystö' on 'työläiskollektiivin', työväenluokan elimellinen osa ja jakaa siis myös täysin määrin sen johtavan aseman." Garaudy, Koko totuus. Otava: Helsinki 1971, ss. 72—73.

Vaikka suomennos onkin terminologisesti epätarkka, ei Garaudyn poliittisesta johtopäätöksestä jää pienintäkään epäselvyyttä; "kybernetiikan aikakaudella" proletariaatin johtava osuus korvautuu sivistyneistön johtavalla osuudella.

listisen kapitalismin kokonaisanalyysille ja johdettava siitä. Valtiomonopolistisesta kapitalismista on erityisesti viime vuosilta laaja marxilais-leniniläinen kirjallisuus. Tunnettujen yleisteosten ohella on myös ilmestynyt useita teoksia ja kirjoituksia, joissa nimenomaan käsitellään sivistyneistöä.[14] Kapitalistisissa maissa on myös ilmestynyt tätä teemaa käsitteleviä teoksia, jotka ovat poliittisesti ja teoreettisesti fraktionistisia, joissa kielletään valtiomonopolistisen kapitalismin teoria ja hyökätään sitä vastaan; tämä luonnollisesti vahvistaa toteamusta, että nykyisessä kapitalismissa kokonaissivistyneistö on kiihtyvän luokkataistelun kohteena.[15]

Valtiomonopolistisen kapitalismin teoriassa asetetaan sivistyneistön asemassa tapahtuneen modifikaation perustaksi tieteellis-tekninen kumous, tieteen ja tekniikan aineellistuminen yhteiskunnallisiksi tuotantovoimiksi. Tieteellis-tekninen kumous ei tietenkään toteudu sellaisenaan, yliyhteiskunnallisena, vaan se välittyy yhteydessä kapitalismin yleiseen kriisiin ja valtiomonopolismiin. Yleisseurauksena sivistyneistön perusjoukon ja sen kaikkien pääryhmien kohdalla on **proletaaristumistendenssi,** johon luetaan palkkatyön yleistyminen, elämän yleisen epävarmuuden lisääntyminen, henkisen työn mekanisoituminen jne. Useat porvarilliset ja

[14] Mainittakoon kapitalistisissa maissa julkaistuista marxilais-leniniläisistä analyyseistä edustavina esimerkkeinä seuraavat: Casanova ym., Les intellectuelles et les luttes de classes. Editions Sociales: Paris 1970. (Tähän liittyen ks. L. Baillot'n artikkelia Kultur, Intelligenz und Arbeiterklasse, Probleme des Friedens und des Sozialismus 10, 1974).

Deppe, Herkommer ym., Soziale Stellung und Bewusstsein der Intelligenz. Pahl-Rugenstein: Köln 1973. Ks. erityisesti ss. 9—110 ja Kievenheimin mielenkiintoinen artikkeli ss. 111—152. (Ks. myös IMSF:n sarjaa Klassen- und Sozialstruktur der BRD 1950—1970, jossa käsitellään sivistyneistöä eri yhteyksissä. Kustantaja on Verlag Marxistische Blätter, Frankfurt.)

[15] Esim. Altvater ja Huisken, Materialen zur politischen Ökonomie des Ausbildungssektors. Politladen: Erlangen 1971. Vähäisempänä esimerkkinä: Puig i Scotoni, Franska kommunistpartiet och de intellektuella. Zenit 3, 1974.

revisionistiset ideologit liioittelevat tieteellis-teknisen kumouksen merkitystä ja irrottavat sen reaalisesta yhteiskuntakehityksestä; puhutaan "jälkiteollisesta yhteiskunnasta" tai "kybernetiikan aikakaudesta"; tähän liittyen sivistyneistön katsotaan kohonneen johtavaksi voimaksi tai osoittautuneen vallankumoukselliseksi "viidenneksi säädyksi"; varsinkin tieteellis-teknisen sivistyneistön katsotaan sulautuneen työväenluokkaan jne. Vaikka onkin totta, että suuri osa teknistä ja teknologista sivistyneistöä epäilemättä on nykyaikana muodostunut osatyöläiseksi, ei tämä päde edes koko tieteellis-tekniseen sivistyneistöön, muusta sivistyneistöstä puhumattakaan. Vaikka palkkatyö lähentää sivistyneistön asemaa proletariaattiin nähden, erottaa sen siitä henkinen työ. Proletaaristumistendenssi toteutuu sivistyneistössä ennen kaikkea sivistyneistön ja sen eri **ryhmien polarisoitumisena;** voimakas polarisoituminen on yleensäkin valtiomonopolistiselle kapitalismille ominaista, se koskee kaikkia luokkia ja kerrostumia. Varsinkin tieteellis-teknisen sivistyneistön, itse kapitalistisen arvonlisäysprosessin kannalta tärkeimmän sivistyneistöryhmän, kohdalla polarisoituminen — ja siis myös proletarisoituminen — on erittäin syvä. "Yksi tieteellisen ja teknisen kumouksen tuote on ennen kaikkea tieteeseen, teknologiaan ja tuotantoon suoranaisesti liittyvän sivistyneistön laajennettu ja joukkouusintaminen," kirjoitetaan tunnetussa teoksessa **Man, Science, Technology.**[16] Seurauksena on tieteellis-teknisen sivistyneistön jakautuminen kahteen osaan, toisaalta harvalukuiseen **eliittiin,** jonka tulot ja osallistuminen lisäarvon jakoon sallivat sen nauttia porvariston luokkaetuja — vaikkei sen rooli yritysjohdossa olekaan samastettavissa kapitalistin rooliin — ja toisaalta laajoihin **työtätekeviin joukkoihin,** jotka kietoutuvat yhä syvemmälle kapitalistisen riiston alaisuuteen.[17] Tällainen laajentuminen, proletarisoituminen ja polarisoituminen koskee erilaisella intensiteetillä sivistyneistöä kokonaisuudessaan.

[16] Man, Science, Technology. Academia: Prague 1973, s. 183
[17] Sama, s. 185

S. Nadel kirjoittaakin sattuvasti, ettei tämän päivän sivistyneistö ole enää "mikään eliittikerrostuma, vaan porvarillisen yhteiskunnan joukkokerrostuma".[18]

Sivistyneistön aseman modifikaatio merkitsee myös muutosta työväenluokan ja sivistyneistön liittolaissuhteen mahdollisuuksissa ja muodoissa. Varsinkin ensimmäiseen maailmansotaan saakka, mutta oikeastaan vielä 1960-luvulle saakka, sivistyneistöstä irtosi proletariaatin puolueeseen tai asettui liittoon proletariaatin kanssa määrällisesti varsin vähän henkilöitä. Itse asiassa siirtyjät muodostuivat vain joko **yksittäisistä henkilöistä** tai sitten **pienistä kollektiiveista** (Suomessa esim. marraskuun sosialistit 1905 jälkeen ja ASS 1930-luvulla). Edelleen, siirtyjät edustivat pääosin traditionaalista sivistyneistöä, ideologeja. Valtaosa porvarillista ja pikkuporvarillista sivistyneistöä suhtautui kommunistiseen puolueeseen ja työväenliikkeeseen avoimen vihamielisesti, ja esim. fasistisen ideologian kehittäminen ja levittäminen tapahtui voittopuolisesti akateemisen sivistyneistön toimesta. Silti ei liittolaispolitiikka suinkaan ollut poissa päiväjärjestyksestä. Komintern käsitteli sivistyneistökysymystä laajasti esim. 5. ja 7. kongressissaan. Useissa maissa sivistyneistön parhaimmisto liittoutui demokraattiseen taisteluun fasismia, militarismia ja imperialismin ajamaa kylmää sotaa vastaan; heidän joukossaan oli vuosisatamme suuria luonnontieteilijöitä, filosofeja ja yhteiskuntatieteilijöitä, runoilijoita ja taiteilijoita. Joka tapauksessa on korostettava, että sivistyneistön siirtymisen luonteessa ja tavassa on kapitalismin valtiomonopolistisessa vaiheessa ja yleisen kriisin syventyessä tapahtunut jatkuvasti selvenevä **määrällis-laadullinen muutos. Ensiksi:** siirtyjät eivät enää ole vain yksittäisiä henkilöitä tai pieniä kollektiiveja, vaan liike on saanut joukkomittasuhteet. **Toiseksi:** kysymys ei enää ole pelkästään traditionaalisen sivistyneistön edustajista, vaan liikkeeseen on kasvavassa määrin tullut uusia sivistyneistön ryhmiä, nimenomaan spesialisteja. Näis-

[18] Nadel, Die Intelligenz in der heutigen kapitalistischen Gesellschaft. Sowjetwissenschaft 1, 1972, s. 1260

tä on mainittava ensi sijassa tieteellis-tekninen sivistyneistö. **Kolmanneksi:** liike ei enää kosketa sivistyneistön pientä vähemmistöä, vaan proletariaatti taistelee aikaisempaa edullisemmassa asemassa kokonaissivistyneistön **enemmistön** valloittamisesta. Kapitalismin kehitys itsessään on luonut materiaaliset edellytykset proletariaatin ja sivistyneistön lujalle liitolle, mutta pelkät materiaaliset ehdot eivät tietenkään riitä, vaan liiton todellistuminen edellyttää myös monien objektiivisten ja subjektiivisten edellytysten täyttymistä.

Tässä tilanteessa taistelu sivistyneistön valloittamisesta saa enenevässä määrin ideologisen taistelun luonteen. Porvarillisen yhteiskuntamuodostuman sisäinen logiikka ruokkii sivistyneistön keskuudessa "spontaania anarkismia" (Lenin), individualismia ja aristokratismia. Tämän varaan porvariston ideologit laskevat sekä luontaisesti että tietoisesti. Mannheim-Geiger-tyyppiset teoriat sivistyneistön välittäjänroolista ilmaantuvat esiin jatkuvasti uusissa muodoissa, esim. konvergenssiteoriassa. Lähes kaikki porvarilliset sivistyneistöteoriat lähtevät olettamuksesta, että sivistyneistö on itsenäinen voima ja sitä paitsi suhteellisen staattisella tavalla. Mutta kaikki sellaiset teoriat, jotka olettavat jonkin staattisen sivistyneistön "olemuksen", ovat määritelmän mukaan metafyysisiä, siitä riippumatta asettavatko ne sivistyneistön olemuksen positiivisena tai negatiivisena. "Yritykset määrittää koko yhteiskunnallinen sivistyneistö jonkin tietyn persoonallisuustyypin mukaan johtavat suuriin sekavuuksiin", kirjoittaa S. Nadel. "Läntisessä sosiaalistaloudellisessa kirjallisuudessa esitetään intellektuellit originelleina tai sitten tahdottomina liberaaleina, kapinallisina tai vallanhimoisina teknokraatteina jne. Koko sivistyneistöä ei kuitenkaan voida asettaa tietyn psykologisen tyypin tunnuspiirteiden mukaan. Pikemmin on luonnehdittava sivistyneistön eri ryhmiä siltä kannalta, mikä on niiden yhteys luokkataisteluun." [19] Uusina tarjotuissa metafyysisis-

[19] Sama, s. 1266

sä sivistyneistöteorioissa on sittenkin kovin vähän uutta. Miten usein asetetaankaan sivistyneistön tehtäväksi yhteiskunnan arvostelu ja julkisen mielipiteen luominen, eli täsmälleen samat argumentit, jotka Lenin murskasi taistelussa menševikkejä ja kadetteja vastaan vuosisadan alkuvuosikymmenellä!

Kuten edellä todettiin, ei sivistyneistön yhteiskunnallisen aseman analyysin lopullisena tarkoituksena ole niinkään luetteloida sivistyneistön ja sen ryhmien määrällinen suuruus vaan osoittaa se logiikka, jolla sivistyneistö kytkeytyy nykyajan kapitalismin kokonaisjärjestelmään. Hyvin tärkeäksi tehtäväksi nousee **yleisen ja erityisen dialektiikka** sivistyneistön asemassa, ts. ei ainoastaan yleisten lainmukaisuuksien osoittaminen vaan myös sen selvittäminen, miten nämä lainmukaisuudet välittyvät konkreettisissa tilanteissa ja erityisryhmissä. Sivistyneistön monimutkaisesta eriytymisestä seuraa, että sen osakerrostumilla ja eri ryhmillä on hyvinkin erikoinen asema ja erityiset edut, jotka ovat jopa osaksi ristiriitaisia. Näiden asioiden selvittäminen on mitä tärkeintä nimenomaan liittolaispolitiikan oikeiden tunnusten ja muotojen luomiseksi. Tällaisista erityisongelmista on jo olemassa melko paljon tietoainesta, esim. tämän kirjan eri kirjoituksissa, mutta systemaattinen koonta puuttuu vielä. Sivistyneistöanalyysin ajankohtaiseksi tehtäväksi onkin asetettava sivistyneistön eri ryhmien aseman ja etujen tyypillistäminen, luokittelu ja järjestelmällinen esittäminen.

3

Lenin-seminaari oli joukkotilaisuus, joka oli avoin kaikille SKP:n jäsenille ja ystäville. Sen tarkoituksena oli kehittää aineksia työväenluokan ja sivistyneistön liitolle kommunistisen puolueen johdolla, marxismi-leninismin ja proletaarisen internationalismin perustalta. Avauspuheenvuorossaan SKP:n poliittisen toimikunnan jäsen, piirisihteeri Esko Malmberg totesi, että monopolienvastaiseen taistelurintamaan tulee työväenluokan rinnalle uusia työtätekeviä väes-

tökerroksia. "Tehdasproletariaatin rinnalle ovat astumassa kymmenettuhannet palveluammateissa toimivat työntekijät ja sadattuhannet alemminpalkatut viran- ja toimenhaltijat. Nuorison, opiskelijain ja nuoren sivistyneistön keskuudessa tunnetaan tarvetta astua yhtä jalkaa tehdasproletariaatin kanssa monopolien ja poliittisen oikeiston vastaisessa rintamassa. Kiinnostus kommunistista puoluetta ja työväenluokan tieteellistä maailmankatsomusta, marxismi-leninismiä kohtaan on näiden väestöryhmien keskuudessa suurempi ja elävämpi kuin koskaan aikaisemmin." Näissä oloissa, totesi Malmberg edelleen, toisaalta sosialismin ja edistyksen ja toisaalta kapitalismin ja taantumuksen välinen aatteellinen taistelu käy erityisen kärkeväksi. "Päähyökkäyksensä porvarilliset ideologit suuntaavat tieteellisen kommunismin vääristelyssä marxilais-leniniläistä sosialistisen vallankumouksen teoriaa kohtaan. Porvarilliset ja revisionistiset ideologit harjoittavat sosialistisen vallankumouksen leniniläisen teorian vääristelyä useaan suuntaan; yritetään asettaa Marxin teoria ja Leninin teoria vastakkain; kielletään sosialistista vallankumousta koskevan leniniläisen teorian ja sen käytännöllisen toteutuksen — Lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen — historiallinen, kansainvälinen merkitys; kiistetään kapitalistisissa maissa olevat objektiiviset ja subjektiiviset sosialistisen vallankumouksen edellytykset; kiistetään työväenluokan sekä marxilais-leniniläisen puolueen johtava rooli yhteiskunnan vallankumouksellisessa uudistamisessa; tämän rinnalla propagoidaan pikkuporvarillisia oppeja, kuten mm. 'suomalaista ratkaisua' vallankumouksessa."

Tällaisen tilannearvion pohjalta seminaarin läpikulkevana teemana ja tunnuksena oli: **vallankumouksellisuus ja reformismi.** Kysymys vallankumouksellisuudesta ja reformismista on erityisen ajankohtainen tilanteessa, jossa ideologisen taistelun merkitys on aikaisempaa korostuneempi, ja jossa kansainvälinen imperialismi pyrkii globaalistrategiansa mukaisesti antikommunismin ja neuvostovastaisuuden keinoin muuttamaan kommunistiset puolueet reformipuo-

lueiksi, kuten mm. tunnettu antikommunismin ideologi Z. K. Brzezinski on lausunut. Vallankumouksellisuuden ja reformismin välinen suhde koskettaa kommunistista puoluetta ja myös työväenluokan ja sivistyneistön liittoa. Samalla kun imperialismi riistää sivistyneistöä ja kaikkia työtätekeviä väestökerroksia **taloudellisesti,** pyrkii se kaikin käytettävissä olevin menetelmin pitämään ne puolellaan **poliittisesti ja ideologisesti.** Tässä tarkoituksessa sivistyneistöön suunnataan voimakas ideologinen painostus levittämällä oppeja sivistyneistön riippumattomuudesta, reaalisesti olemassaolevan sosialismin jälkeenjääneisyydestä ja "ihmiskasvottomuudesta", konvergenssiteoriaa, oppia sivistyneistöstä yliyhteiskunnallisena voimana jne. Imperialismin ideologit ovat siinä määrin realisteja, etteivät he nykyisessä tilanteessa laske sivistyneistön ja sen eri ryhmien **automaattisen kannatuksen** varaan, vaan pyrkivät **neutraloimaan työtätekevän sivistyneistön kasvamista demokraattiseksi ja vallankumoukselliseksi joukkovoimaksi.** Tästä syystä imperialismin ideologit levittävät hienosyisiä reformistisia oppeja sivistyneistön keskuuteen, oppeja, jotka mukautuvat eri muotoihin kunkin sivistyneistöryhmän olosuhteiden ja elämäntavan mukaan (esim. konvergenssiteorian vaikutus luonnontieteellis-teknisen sivistyneistön keskuudessa). Kysymys vallankumouksellisuudesta ja reformismista on siis mitä keskeisin työväenluokan ja sivistyneistön liiton rakentamisessa.

Seminaarin tematiikan läpiviemisen kannalta oli suuri onni, että pääalustajiksi saatiin prof. T. I. Oiserman Neuvostoliitosta ja tri Horst van der Meer DDR:stä. Heidän perusteelliset ja innostavat esitelmänsä tuovat kysymyksiin laajan historiallisen ja internationalistisen perspektiivin. Vallankumouksellisuuden ja reformismin välinen vastakkaisuus tulee monipuolisesti esille myös SKP:n poliittisen toimikunnan jäsenen, päätoimittaja Urho Jokisen esitelmässä **SKP ja leninismi,** joka oli koko seminaarin päätöspuheenvuoro. Tässä esitelmässä käsitellään myös työväenluokan ja sivistyneistön liiton kannalta mitä keskeisintä

kysymystä, puolueen johtavaa osuutta luokkataistelussa ja liittolaispolitiikassa.

Tiedonantaja arvioi seminaaria 14. 1. 1975 seuraavasti: "Kun Lenin-seminaariin, joka kesti kolme päivää, osallistuu viisisataa opiskelijaa, tutkijaa, kulttuurityöntekijää, koulutyöntekijää ja työläisnuorisoliikkeen edustajaa, on jo kysymys sellaisesta kiinnostuksesta ja sellaisista liikkeistä, joiden merkitys marxilais-leniniläisen liikkeen lujittamiseksi Suomessa on arvaamattoman suuri ja rohkaisevia näköaloja avaava."

Seminaariin ilmoittautui kaikkiaan 462 henkilöä, mutta esim. lauantaipäivänä seminaariin osallistui ajoittain yli viisisataa henkilöä. Osallistujien sosiaalisesta rakenteesta voidaan esittää joitakin mielenkiintoisia tilastotietoja. Osallistujien joukossa oli 5 professoria ja apulaisprofessoria, 16 muuta yliopistollista opettajaa, 38 erilaista tutkijaa ja tutkimusapulaista, 5 lääkäriä, n. 30 diplomi-insinööriä, arkkitehtiä ja insinööriä, 24 opettajaa, 12 psykologia, 14 sosiaalialan työntekijää ja 27 muuta virkamiestä ja toimihenkilöä. Korkeakouluopiskelijoita seminaarissa oli n. 200 ja muita opiskelijoita jonkin verran alle 100. Lisäksi seminaariin osallistui 20—30 työläistä, lähinnä järjestöaktiiveja. Nämä tilastotiedot eivät ole aivan tarkkoja, mikä johtuu siitä, että osa ilmoittautumiskaavakkeista oli puutteellisesti täytetty, samoin kuin siitä, että eräiden kaavakkeiden kohdalla on ollut luokitteluvaikeuksia. Ilmoittautuneista valtaosa oli SKP:n jäseniä. Samalla ja lisäksi olivat laajasti edustettuina SOL, nuorisoliitto ja demokraattiset joukkojärjestöt.

Varsinaisten esitelmien ja puheenvuorojen lisäksi seminaarissa järjestettiin joukko alakohtaisia tapaamisia, joista suurimmat olivat opettajien, tekniikan alan, tutkijoiden, psykologien ja terveydenhuoltoalan tapaamiset. Tilaisuuksissa keskusteltiin ajankohtaisista kysymyksistä ja näiden alojen erityiskysymyksistä, mm. järjestäytymisestä, ay-

politiikasta ja ideologisesta työstä. Alakohtaisten tapaamisten raportit kuultiin seminaarin viimeisenä päivänä.

Kirjan lopussa julkaistaan seminaarin hyväksymä julkilausuma, joka tätä ennen on jo julkaistu ja kommentoitu monissa kommunistisissa ja demokraattisissa lehdissä. Tämä julkilausuma — samoin kuin koko seminaari — osoittaa, että SKP tarvitsee sivistyneistöä, mutta ennen kaikkea, että sivistyneistö tarvitsee SKP:tä.

Seppo Toiviainen

I VALLANKUMOUKSELLISUUS JA REFORMISMI

T. I. OISERMAN

Leninin filosofia ja sen tieteellinen ja ideologinen merkitys

Kaksi vuotta sitten minulla oli ilo pitää luento teidän kaupungissanne, Tampereen yliopistossa. Siellä oli kuuntelemassa samanlaisia nuoria ihmisiä kuin tälläkin. Ero on vain siinä, että tälläolevat ovat etupäässä marxilaisia. Minun mielestäni on suuri voitto teidän puolueellenne ja samalla koko kansainväliselle kommunistiselle liikkeelle, että nuoret tieteen parissa työskentelevät ihmiset tulevat puolueen riveihin.

Sallikaa minun siirtyä teemaani.

Haluan aluksi korostaa, että marxilainen filosofia on **uuden tyypin filosofiaa,** joka eroaa laadullisesti kaikista

Professori, Neuvostoliiton Tiedeakatemian kirjeenvaihtajajäsen T. I. Oiserman on tunnettu filosofi ja filosofian historioitsija. Hänen laajaa tuotantoaan on julkaistu useilla kielillä. Hänen teoksiaan ovat Filosofian ja filosofian historian ongelmia, Marxilaisuuden muotoutuminen, Marxilaisuuden kehitys v. 1848 vallankumouksen pohjalta, Vieraantuminen historiallisena kategoriana, *teokset Hegelin ja Fichten filosofiasta jne. Prof. Oiserman kuuluu* Marxilais-leniniläisen filosofian perusteet *-teoksen tekijäkuntaan. Hän on edelleen kirjoittanut lukuisia artikkeleita erilaisiin filosofisiin ja poliittis-teoreettisiin julkaisuihin.*

aikaisemmin olemassaolleista filosofioista. Marxilaisuutta edeltäneet filosofiset järjestelmät luotiin lopullisten, absoluuttisten totuuksien järjestelmiksi, jotka eivät enää muuttuisi eivätkä kehittyisi. Jopa marxilaisuuden suuri edeltäjä Hegel ajatteli, että filosofia oli kehittynyt vain häntä ennen, mutta ei kehittyisi enää hänen jälkeensä. Marx ja Engels kieltäytyivät päättäväisesti tästä filosofian olemuksen dogmaattisesta ymmärtämisestä. He käsittivät ja muokkasivat filosofiaa tieteenä, jota välttämättä on jatkuvasti kehitettävä ja rikastettava uusilla tietoaineksilla. Ellei marxilainen filosofia, joka on luotu yli sata vuotta sitten, olisi kyennyt jatkuvasti kehittymään ja rikastumaan luovalla tavalla, se ei voisi olla meidän aatteellinen aseemme. Sen tähden, puhuessamme Leninistä, tähän saakka suurimmasta marxilaisen filosofian edelleenkehittäjästä, puhumme samalla marxilaisuuden lainmukaisesta kehityksestä yleensä ja marxilaisen filosofian lainmukaisesta kehityksestä erityisesti.

Korostaakseni marxilaisuuden elävää, kehittyvää luonnetta tuon aluksi esille yhden esimerkin. Muistamme, että jo Marxin ja Engelsin **Kommunistisen puolueen manifestissa** asetettiin kysymys proletariaatin diktatuurista, joskaan siinä ei vielä käytetä itse "proletariaatin diktatuurin" käsitettä. Marx ja Engels puhuvat proletariaatin poliittisesta herruudesta, sen saavuttamisesta vallankumouksen kautta ja siirtymisestä työväenluokan demokratiaan. Jo muutama vuosi **Kommunistisen puolueen manifestin** ilmestymisen jälkeen Marx ja Engels tekivät teoreettisen yhteenvedon v. 1848 vallankumouksen kokemuksista, johon he itse olivat osallistuneet. Teoksessaan **Luokkataistelut Ranskassa vuosina 1848—1850** Marx kirjoitti, että proletariaatin ja porvariston välinen taistelu johtaa lainmukaisesti proletariaatin diktatuuriin. Manifestissa Marx ja Engels siis luonnehtivat proletariaatin diktatuurin työväenluokan suorittamana vallan valtaamisena — ts. työväenluokka syrjäyttää porvariston ja ottaa vallan haltuunsa — mutta v. 1848 vallankumouksen jälkeen he huomasivat, ettei tällainen muotoilu ole riittävä. He totesivat, ettei proletariaatti voi vain yk-

sinkertaisesti haltuunottaa porvariston byrokraattis-sotilaallista koneistoa, joka palvelee työväenluokan alistamista, ja käyttää sitä omana valtakoneistonaan. Marx totesi, ettei tätä byrokraattis-sotilaallista koneistoa voida haltuunottaa ja täyttää sitä uudella sisällöllä, vaan se täytyy hajoittaa, murskata. Mutta proletariaatti tarvitsee valtiota. Millainen tämän valtion pitäisi olla? Tähän Marx ja Engels eivät anna vastausta välittömästi v. 1848 vallankumouksen jälkeenkään. He eivät anna vastausta siitä syystä, että vastaus oli otettava elämästä, kokemuksesta, historiasta. Ja sitten tuli v. 1871 Pariisin kommuuni, josta voidaan sanoa, että se oli ensimmäinen proletaarinen vallankumous. Vaikka tämä proletaarinen vallankumous olikin hyvin lyhytaikainen, teki se Marxille ja Engelsille mahdolliseksi asettaa konkreettisesti kysymys proletariaatin diktatuurin valtiollisesta muodosta. Löydämme vastauksen Marxin teoksesta **Kansalaissota Ranskassa,** jossa hän toteaa, että proletariaatin diktatuurin on oltava Pariisin kommuunin tyyppinen valtio.

Kuten huomaamme, Marx ja Engels koko elämänsä ajan kehittivät ja täydensivät itse luomaansa teoriaa. Heidän kuolemansa jälkeen tätä työtä jatkoi nimenomaan Lenin, ja sen vuoksi leninismiä kutsutaankin aikakautemme marxilaisuudeksi. Tässä yhteydessä on erityisesti korostettava, että Lenin kehitti edelleen nimenomaan kysymystä proletariaatin diktatuurin valtiollisesta muodosta. V. 1905 vallankumouksen ja sittemmin v. 1917 helmikuun vallankumouksen kokemuksen perusteella Lenin tuli johtopäätökseen, että työväen ja sotilaiden neuvostot ovat juuri se joukkomuoto, joka turvaa proletariaatin diktatuurin valtiollisen toteutumisen.

En voi jäädä pitemmäksi aikaa tähän esimerkkiin, koska se lankeaa jo ohi luentoni aiheen. Tarkoitukseni oli tämän esimerkin kautta havainnollistaa luentoni pääteesiä marxilaisuuden jatkuvasta kehittymisestä; tässä on marxilaisen filosofian ydin, ja siinä se eroaa sitä edeltäneistä opeista. Tässä yhteydessä on lainattava Leninin sanoja, jotka hän

esitti jo v. 1905: "Me emme lainkaan pidä Marxin teoriaa jonain lopullisena ja koskemattomana; päinvastoin olemme vakuuttuneita, että se on laskenut vain kulmakivet sille tieteelle, jota sosialistien on kehitettävä edelleen kaikkiin suuntiin, elleivät he tahdo jäädä jälkeen elämästä." Jo vuosisadan vaihteessa, toimintansa alussa, Lenin tiedosti syvästi, että on välttämätöntä kehittää jatkuvasti teoriaa. Samalla Lenin osoitti, että marxilaista teoriaa kehitettäessä on välttämätöntä myös alituiseen kamppailla kahta virheellistä virtausta vastaan. On taisteltava yhtäältä revisionismia ja toisaalta dogmatismia vastaan.

Sanoissa revisionismi on kehittävinään teoriaa, mutta tosiasiassa se kuittaa marxilaisuuden kehittämisen vaatimuksen täydentämällä teoriaa porvarillisilla ja pikkuporvarillisilla aineksilla ja lähentämällä sitä näihin aatteisiin. Ts. revisionistit eivät todellisuudessa esitä marxilaisuutta kehitettäväksi marxilaista, vaan jotain muuta tietä. Dogmaatikot puolestaan lähtevät siitä, ettei teoriaa lainkaan tarvitse kehittää, vaan on olemassa valmiit muotoilut, jotka pätevät kaikissa olosuhteissa.

Revisionismi ja dogmatismi ja välinpitämätön suhtautuminen niihin kumpaankin olivat vallalla II internationaalin aikana. Tämän asiaintilan seurauksena syntyi marxilaisuuden perusteiden väärentäminen, lieventäminen ja jopa kieltäytyminen niistä. Esim. Bernstein ehdotti kieltäytymistä dialektiikasta sillä perusteella, että dialektiikka on Hegeliä, jonka kanssa marxilaisilla ei ole mitään tekemistä. Toiset revisionistit pyrkivät heittämään pois proletariaatin diktatuurin ja sosialistisen vallankumouksen opit ja etenemään porvarillisten keinojen, jatkuvien reformien, avulla. Kautsky, joka oli II internationaalin johtomiehiä, todisteli, ettei marxilaisuudessa ylipäänsä ole mitään filosofiaa, vaan Marx ja Engels nimenomaan lopettivat kaiken filosofian. Niinpä Kautsky päätyi tulokseen, että marxilaisuuteen voidaan liittää mikä tahansa filosofia, koska sillä ei ole omaa filosofiaa. Historiallista materialismia hän ei tarkastellut filosofiana, vaan puhtaana teoriana yhteiskunnasta. Sanalla sa-

noen, II internationaalin aikana ilmeni tendenssi vääristää kaikkia marxilaisuuden perusteita.

Tässä mielessä tärkein tehtävä oli tietenkin palauttaa marxilaisuus ennalleen, sellaiseksi kuin perustanlaskijat olivat sen asettaneet. Leninille kuuluu tämä ansio; hän palautti marxilaisuuden takaisin todelliseksi, täydelliseksi marxilaisuudeksi. Mutta Leninin ansiot eivät ole pelkästään siinä, että hän todella **palautti** II internationaalin opportunistien vääristämän marxilaisuuden sellaiseksi kuin Marx ja Engels sen esittivät, vaan hänen suurin ansionsa on marxilaisuuden **edelleenkehittämisessä.** Tietenkään Lenin ei kehittänyt pelkästään marxilaista filosofiaa, vaan myös marxilaisuuden taloudellista teoriaa, poliittista teoriaa, oppia tieteellisestä sosialismista jne. Koska tämän luennon teemana on Leninin panos marxilaisen filosofian kehittämisessä, kuuluu aiheeseemme vain osa siitä suuresta työstä, jonka Lenin kaiken kaikkiaan teki. Mutta tämäkin tehtävä on tärkeä jo sen vuoksi, että marxilaisuuden vastustajat väittävät, ettei marxilaisuus ole lainkaan filosofiaa, ja edelleen, että Lenin ei suinkaan käsitellyt filosofian kysymyksiä vaan teki aivan muita töitä. Porvarillisten ja sosialidemokraattisten teoreetikkojen lausunnoista voimme löytää paljon sen kaltaista, että Lenin oli loistava poliittinen strategi, loistava politiikan teoreetikko jne., mutta Leninin panosta filosofina he eivät tunnusta, vaan katsovat päinvastoin, ettei Leninillä ollut mitään tekemistä filosofian kanssa. Sen vuoksi on erittäin tärkeätä osoittaa, mikä Leninin rooli oli marxilaisen filosofian kehittämisessä.

Tämä tehtävä on tärkeä toisestakin syystä. Nykyajan kansainvälisessä ideologisessa taistelussa saavat filosofiset ja maailmankatsomukselliset kysymykset yhä enemmän ensiarvoisen sijan. Esitän jälleen pienen esimerkin. Aikaisemmin meidän aatteelliset vastustajamme väittivät, että kapitalismi on ainoa mahdollinen yhteiskuntajärjestelmä. Nyt he eivät enää sano näin. He ovat valmiit asettamaan asian niin, että nykyinen kapitalismi ei enää olekaan varsinaista kapitalismia, että nykyinen kapitalistinen yhteiskun-

ta on jotain ei-kapitalistista, jopa sosialistista. Nykyään ei kiistaa käydä paljonkaan siitä, onko sosialismi ylipäänsä mahdollinen ja voidaanko luokkayhteiskunnasta siirtyä luokattomaan yhteiskuntaan. Monet porvarilliset sosiologit sanovat esim., ettei USA:ssa enää ole luokkia. Tässä on tietysti hyvin paljon teeskentelyä ja sosiaalista demagogiaa, mutta kysymys on eräästä nimenomaan filosofisesta faktasta, johon tahdon kiinnittää huomiota. Vastustajamme tosin sanovat, että kapitalismi ei ole ikuinen ja sosialismi on mahdollinen, mutta heti tämän jälkeen he täydentävät väittämäänsä sanoen, ettei minkäänlainen yhteiskunnan uudelleenjärjestely tai kehitys voi kuitenkaan johtaa niin pitkälle, että ihmisen luonto muuttuisi. Ajatus on siis se, että vaikka kuinka muutettaisiin ihmisten välisiä suhteita, niin ihminen, joka on aina kärsinyt, tulee aina kärsimään; hän on tuomittu häilymään elämän ja kuoleman välillä. Kuten näemme, vastustajamme työntävät ensisijalle nimenomaan filosofisia argumentteja, kysymyksiä elämän tarkoituksesta, edistyksen mahdollisuuksista, yleensä inhimillisten mahdollisuuksien rajoista.

Mutta palaan teemaani. Jos tarkoituksemme on tutkia Leninin roolia dialektisen ja historiallisen materialismin kehittämisessä, on tarkasteltava historiaa kokonaisuudessaan. Pitäisi esittää Leninin ja bolševikkipuolueen taistelu narodnikkeja, legaalisia marxilaisia, ekonomisteja, menševikkejä ja II internationaalin opportunisteja vastaan jne. Tässä yhteydessä ei tietenkään ole mahdollista seurata systemaattisesti historiaa, ja sen vuoksi on pysähdyttävä tarkastelemaan joitakin tärkeimpiä kohtia ja johtopäätöksiä. Rajoitun tässä esityksessäni ainoastaan tarkastelemaan, **mitä uutta Lenin toi dialektiseen materialismiin ja mitä uutta hän toi historialliseen materialismiin.** Tietenkään en yritä sanoa kaikkea, ainoastaan joitakin sanoja kaikkein tärkeimmistä asioista.

Engels sanoi aikanaan, että materialismi ottaa uuden muodon luonnontieteen kehityksen aikakausien mukaan. Leninin elinaikana tapahtui luonnontieteissä kumous, jonka

jatko nähdään vielä nykyäänkin. Tältä pohjalta Lenin kirjoitti kuuluisan teoksensa **Materialismi ja empiriokritisismi,** joka julkaistiin v. 1909. Tässä kirjassaan Lenin suoritti filosofisen arvion luonnontieteissä tapahtuneesta kumouksesta ja sen aiheuttamasta metodologisesta kriisistä filosofien ja tiedemiesten tajunnassa. Millainen tämä kriisi oli? Yhdeksännentoista vuosisadan loppuun asti fysiikassa, johtavassa luonnontieteessä, vallitsi vakaumus, että tutkimusaineisto oli itse asiassa käytetty loppuun. Katsottiin yleisesti, että Newtonin keksimät klassisen mekaniikan lait pätevät kaikkialla, kysymys on vain niiden soveltamisesta. Kuitenkin jo termodynamiikassa tuli välttämättömäksi uusi lain käsite, nimittäin statistinen laki. Tällaisen lain dynamiikka on toinen kuin tavanomaisen luonnonlain, se ei toteudu kaikissa tapauksissa vaan ainoastaan keskimääräisesti. Kaikkein tärkeintä oli kuitenkin, että havaittiin elektronin olemassaolo. Löydettiin negatiivisesti varautunut alkeishiukkanen, jota alettiin nimittää elektroniksi, ja huomattiin, että atomit, joita aikaisemmin oli pidetty jakamattomina, muodostuvat elektroneista. Aikaisemmin fyysikot ajattelivat, että yhtäällä on olemassa materia ja toisaalla sähkö, mutta näiden löytöjen jälkeen alettiin ajatella, että materia koostuu sähköstä, ja jotkut tulivat jopa siihen johtopäätökseen, ettei materiaa ole olemassakaan, on vain sähköenergiaa. Kuten tiedätte, on materian perusominaisuutena aina pidetty massaa, ja massa on mekaniikassa muuttumaton. Mutta elektronilla ei ole mekaanista massaa, vaan sillä on ainoastaan sähkövaraus, ja sen massa muuttuu elektronin nopeudesta riippuen. Metafyysisen materialismin edustajille syntyi käsitys, että materia on kadonnut, ja tieteestä on muodostunut pelkkä subjektiivinen konstruktio.

Näin syntyi machilaisuus, josta Lenin puhui ja kirjoitti. Machilaisuudella tarkoitetaan nimenomaan itävaltalaisen fyysikon Ernst Machin teoriaa, mutta ei ainoastaan Mach vaan myös monet muut fyysikot alkoivat tässä vaiheessa saarnata idealismia. He lähtivät siitä, että materia on olemassa ikään kuin pinnallisena, mutta sen sisältö on kuiten-

kin sähköä. Lenin ei luonnollisestikaan ollut fyysikko eikä luonnontieteilijä, mutta hän oli ainoa ajattelija, joka reaalisesti pystyi pääsemään ulos tästä luonnontieteen kriisistä. Lenin kehitti **filosofisen, tietoteoreettisen materian käsitteen.** Leninin mukaan materia ei ole määriteltävissä yhden erillistieteen — esim. fysiikan tai kemian — käsittein. Tiede tulee jatkuvasti löytämään yhä uusia materian ominaisuuksia, jotka eivät ole aikaisemmin tunnettujen ominaisuuksien kaltaisia. Näin ollen oli pyrittävä kehittämään materian peruspiirteet niiden ominaisuuksien pohjalta, jotka tiede tuntee ja on tunteva tulevaisuudessa. Lenin asetti kysymyksen näin: onko elektroni olemassa tajunnan ulkopuolella, siitä riippumatta, vai onko sitä pidettävä esim. jonkinlaisena matemaattisena konstruktiona. Tämän kysymyksenasettelun pohjalta Lenin esittää materian filosofisen määritelmän: materiaa on se objektiivinen todellisuus, joka on olemassa tajunnan ulkopuolella ja siitä riippumatta ja jota tajunta heijastaa. Olisi pelkkää yksinkertaistamista määritellä materia vain jonkinlaisena aineena. Eiväthän esim. sähkömagneettiset kentät ole mitään "ainetta", mutta silti ne ovat materiaalisia kenttiä, tajunnan ulkopuolella ja tajunnasta riippumattomia. Muistutan, että jo Marx kirjoitti **Pääomassa,** ettei tavaran arvo sisällä grammaakaan ainetta; jos meillä on esim. tuoli, ei sen arvo ole tämä tuoli itsessään, vaan siihen käytetty työmäärä. Marx totesi, ettei arvo ole mikään "aine", vaan se on yhteiskunnallinen, taloudellinen suhde. Tämä taloudellis-yhteiskunnallinen suhde on olemassa tajunnan ulkopuolella ja siitä riippumatta, ja tajunta heijastaa sitä. Tässä on materian filosofinen käsite, joka oli ainoa oikea tie pois siitä sekasotkusta, johon dialektiseen ajatteluun kykenemättömät luonnontieteilijät ja filosofit olivat kietoutuneet.

Lenin kehitti dialektisen materialismin tietoteoriaa, heijastusteoriaa. On todettava, että koko marxilaisuutta edeltänyt materialismi piti lähtökohtanaan heijastusteoriaa. Mutta esimarxilainen materialismi tarkasteli heijastumista hyvin primitiivisesti, ikään kuin siihen tapaan, että seisotaan

peilin edessä ja todetaan: siinä se heijastus nyt on. Jos asetetaan kahdeksannentoista—yhdeksännentoista vuosisadan materialistille kysymys, entä uskonto, heijastaako se jotain? — vastaa vanha materialisti kieltävästi; uskonto puhuu mielikuvituksen kieltä heijastamatta suoranaisesti mitään. Mutta Marx ja Engels osoittivat, että kaikki uskonnon kaltainen harhakin heijastaa todellisuutta, ts. ei ainoastaan totuudellisuus, vaan myös harha heijastaa todellisuutta. Uskonto ei tietenkään heijasta jotain yläpuolellamme olevaa toista maailmaa, vaan yhteiskunnallisen kehityksen hallitsemattomien voimien herruutta ihmisistä.

Lenin kehitti heijastusteoriaa ei ainoastaan oppina ulkomaailman aistimellisesta heijastuksesta, vaan myös oppina maailman heijastumisesta abstraktioiden, tieteellisten teorioiden, hypoteesien jne. muodossa. Tässä yhteydessä Lenin osoitti, voidaan sanoa, käytännön universaalin roolin tiedostamisprosessissa. Tämän tehtävän läpiviemiseksi on tietenkin välttämätöntä ymmärtää myös itse käytäntö universaalina toimintana. Marx sanoi, että Feuerbach käsittää käytännön hyvin ahtaasti ja rajoittuneesti. Marx korosti, että kaikkinainen yhteiskunnallinen elämä on olemukseltaan käytäntöä. Lenin kehitti tätä Marxin asettamusta käytännön universaalista luonteesta. Vaikka yhteiskunnallinen tuotanto onkin käytännön toiminnan tärkein muoto, ei käytäntö ole pelkästään sitä. Kun astronomi tarkastelee taivasta teleskoopin avulla, on se myös käytäntöä, koska hän käyttää tässä tapauksessa tiettyjä välineitä tarkoituksenaan tiedostaa. Tässä mielessä käytäntöä on myös, kun pianisti soittaa flyygeliä. Sanalla sanoen, käytäntöä on koko inhimillisen tavoitteellisen ja tietoisen toiminnan moninaisuus, jossa prosessissa ihminen tiedostaa ja muuttaa maailmaa käyttäen hyväkseen itse luomiaan välineitä. Leninin mukaan käytännöllä on kolme funktiota tiedostusprosessissa. **Ensiksi** se on tiedostuksen perusta. **Toiseksi** se on totuuden kriteeri. **Kolmanneksi** se on tiedostuksen huippu, päämäärä. Tätä viimemainittua tahdon erityisesti korostaa. On verraten helppo ymmärtää, että käytäntö on tiedostamisen perusta. Tie-

dämme, että ihmiset oppivat tuntemaan luontoa ja sen eri ominaisuuksia, kun he kyntivät, kylvivät, kasvattivat erilaisia kasveja, ja juuri tämä talonpojan, työläisen, työtätekevän käytäntö on tiedostamisen perusta. Mutta millainen käytäntö on tiedostamisen huippuna, päämääränä? Se on jo sellaista käytäntöä, johon on yhdistynyt käytännön pohjalta syntynyt teoria. Ts. se on teorialla varustettua käytäntöä, teoriaa, joka on yhteytynyt käytäntöön. Tämä teorian ja käytännön ykseys on Leninin mukaan tiedostamisen korkein aste. Se koskee niin tiedettä kuin yhteiskunnan poliittista elämääkin. Tieteellisen sosialismin teoria syntyi nimenomaan yhteiskunnallisen käytännön pohjalta. Yhteiskunnallinen käytäntö on sen totuudellisuuden kriteeri ja sen kehittymisen perusta. Sosialismin teorian yhdistyminen työväenliikkeeseen on sosialistisen käytännön kehityksen korkein aste. Tämä on, kuten Lenin sanoi, se tie, jossa teoria muuttuu käytännöksi.

Seuraavaksi käsittelen Leninin suhdetta dialektiikkaan. Lenin korosti, että dialektiikka on marxilaisuuden sielu. Viimeisessä filosofisessa teoksessaan, **Taistelevan materialismin merkityksestä,** hän korosti dialektiikan jatkuvan tutkimisen merkitystä. Hän jopa ehdotti, että neuvostotiedemiehet perustaisivat "Hegelin dialektiikan materialistiystävien seuran". Hän itse antoi esimerkin, miten Hegelin dialektiikkaa voidaan tarkastella ja kehittää materialistisesti. Tämä koskee ennen kaikkea niitä Leninin teoksia, jotka julkaistiin vasta hänen kuolemansa jälkeen nimellä **Filosofian vihkot.** Näissä vihkoissa on Leninin muistiinpanoja ja erittelyjä hänen lukemistaan Hegelin, Feuerbachin, Aristoteleen ja monien muiden filosofien teoksista. Mielenkiintoisinta ja merkittävintä on tässä se, että tutkiessaan menneiden aikojen filosofeja Lenin tekee filosofisia johtopäätöksiä, jotka ovat aktuaaleja vielä nykypäivänäkin. Tärkein näistä on hänen luonnehdintansa dialektiikasta filosofisena oppina. Lénin erottaa tarkoin toisistaan dialektisen ja metafyysisen kehityksen käsitteen. Seitsemännentoista ja kahdeksannentoista vuosisadan metafyysikot — so. dialektiikan vastusta-

jat ylipäänsä — kielsivät kehityksen, mutta yhdeksännentoista vuosisadan lopussa ja meidän vuosisatamme alussa kieltäminen ei enää ollut mahdollista. Lenin kirjoittikin, että vuosisadan vaihteessa kaikilla oli "yksimielisesti" käsitys kehityksestä. Hän kirjoitti sanan "yksimielisesti" lainausmerkkien sisään; riita ei ole siinä, tunnustetaanko kehityksen olemassaolo vai ei, vaan miten kehitys ymmärretään. Metafyysisen käsityksen mukaan kehitys on asteettainen evoluutioprosessi, olemassaolevan suurenemista. Dialektikko ei hyväksy tätä näkemystä, vaan hän päinvastoin korostaa, että kehitys on laadullista muuttumista, sellaisten asioiden syntyä, joita aikaisemmin ei ole ollut. Dialektiikan mukaan kehitys on vastakohtien taistelua, uuden ja vanhan välistä taistelua. Dialektiikan mukaan kehitys on määrällisten muutosten lainmukaista muuttumista laadullisiksi, asteettaisen kehityksen lainmukaista muuttumista harppauksenomaiseksi kehitykseksi. Leniniläinen, dialektinen kehityksen käsite on siis kehitysoppi mahdollisimman täydellisessä ja yksipuolisuuksista vapaassa muodossa. Leninin kehityksen käsite on nimenomaan vallankumouksellinen käsite. Asettaessaan vastakkain metafyysisen ja dialektisen käsityksen kehityksestä Lenin asettaa samalla vastakkain vallankumouksellisen marxilaisuuden ja opportunismin. Lenin arvosteli kärkevästi opportunismin eri virtauksia siitä, että ne eivät ole ymmärtäneet tärkeintä marxilaisuudessa, dialektiikkaa.

Lenin opetti, että dialektinen ajattelu merkitsee konkreettista historiallista ajattelua, kaiken olemassaolevan huomioonottamista. Hän itse antoi myös suurenmoisia näyttöjä tästä dialektiikan ymmärtämisestä omassa poliittisessa toiminnassaan.

Muistutan siitä tunnetusta väittelystä, jonka Lenin ja bolševikkipuolue kävivät Plehanovia ja menševikkejä vastaan v. 1905 vallankumouksen luonteesta. Plehanov määritteli sen porvarilliseksi vallankumoukseksi. Luonnollisesti se olikin porvarillinen vallankumous siinä mielessä, että vallankumouksen tarkoituksena oli hävittää feodaaliset maanomis-

tussuhteet ja monarkia. Mutta Plehanov jatkoi toteamalla, että koska vallankumous on porvarillinen, on sen tärkein liikevoima porvaristo — sillä näin oli ollut 1600- ja 1700-luvuilla ja tavallaan vielä 1800-luvun puolivälissä. Mutta Lenin asettaa kysymyksen siten, että vallankumouksen luonnetta on tarkasteltava itse porvarillisen yhteiskunnan historian ja kehitystason pohjalta. 1900-luku ei ole enää kahden edellisen vuosisadan kaltainen, vaan se on jo kapitalismin perikadon aikakautta. Vaikka vallankumous on porvarillinen, ei porvaristo enää voi olla sen johtava voima. Tältä pohjalta syntyy Leninin **porvarillis-demokraattisen vallankumouksen** käsite, jossa vallankumouksen tehtävät ovat porvarilliset, mutta ne viedään läpi proletaarisin menetelmin ja työtätekevien etujen nimissä. Ja kuten Lenin sanoi, porvarillis-demokraattinen vallankumous, jonka liikevoimana ja hegemonina on työväenluokka, saattaa tietyissä olosuhteissa kasvaa sosialistiseksi vallankumoukseksi.

Aikaisemmat porvarilliset vallankumoukset eivät todellakaan tuoneet mukanaan sosialistista vallankumousta. Englannissa porvarillinen vallankumous tapahtui jo muutama vuosisata sitten, mutta sosialistinen vallankumous ei ole tullut vieläkään. Mutta kahdennenkymmenennen vuosisadan kehittyneen kapitalismin ja kehittyneen työväenliikkeen oloissa, totesi Lenin, porvarillis-demokraattinen vallankumous kasvaa sosialistiseksi. Näin Lenin kirjoitti v. 1905 teoksessaan **Sosialidemokratian kaksi taktiikkaa demokraattisessa vallankumouksessa,** mikä sitten toteutuikin v. 1917. Tällöinhän tapahtui helmikuussa ensin porvarillis-demokraattinen vallankumous, jonka liikevoimina olivat työväenluokka ja talonpoikaisto ja johtavana voimana, hegemonina, työväenluokka. Tämä vallankumous kasvoi lokakuussa porvarillis-demokraattisesta sosialistiseksi vallankumoukseksi. Tässä on ainutlaatuinen esimerkki dialektisesta analyysista samoin kuin dialektisesta ennaltanäkemisestä; tämä teoria oli kehitelty jo v. 1905, ja se toteutui käytännössä v. 1917.

Tietenkin voitaisiin käsitellä vielä pitkään Leninin ansioita dialektisen materialismin kehittämisessä, mutta silloin

minulle ei jäisi aikaa puhua toisesta pääkysymyksestä, Leninin vaikutuksesta historiallisen materialismin kehitykseen. Tietoisena siitä, että en kiinnitä huomiotanne läheskään kaikkiin kysymyksiin, ja todeten samalla, että näistä kysymyksistä on olemassa laaja marxilais-leniniläinen kirjallisuus, joka antaa mahdollisuuden kaikille asiasta kiinnostuneille tutustua niihin tarkemmin, siirryn välittömästi tarkastelemaan, miten Lenin kehitti materialistista historiankäsitystä.

Marx ja Engels loivat tunnetusti historiallisen materialismin nimenomaan yhteiskunnan subjektiivisen tarkastelutavan vastapainoksi. He arvostelivat ankarasti niitä filosofeja, jotka lähtevät siitä, että yhteiskuntaelämän määräävät aatteet, tajunta, suurmiehet ja senkaltaiset. Marxia ja Engelsiä ennen ei ollut edes olemassa minkäänlaista materialistista historiankäsitystä, ja heidän tehtäväkseen tuli luoda se taistelussa idealistista historiankäsitystä vastaan. Päätehtäväkseen Marx ja Engels asettivat osoittaa, että yhteiskunnallinen oleminen määrää yhteiskunnallisen tajunnan, ts. yhteiskunnan taloudellinen rakenne määrää sen poliittisen, juridisen ja ideologisen päällysrakenteen. Heidän tutkimustyönsä päätehtävä oli asettaa yhteiskunnan tarkastelu materialistiselle pohjalle. Täysin selvää on, että Marx ja Engels korostivat tietenkin myös tajunnan, tietoisuuden merkitystä. Marx itse esitti ne kuuluisat sanat, että teoria muuttuu silloin materiaaliseksi voimaksi, kun se valloittaa joukot. Mutta, kuten Engels korostaa myöhäiskirjeissään 1880- ja 1890-luvulla, päähuomio oli kiinnitettävä sosialistisen muutoksen materiaalisen välttämättömyyden perusteluun. Tehtävänä oli ennen kaikkea osoittaa, että sosialismi on väistämätön itse kapitalistisen talouden toiminta- ja kehitysmekanismin voimasta. Se oli aikakautta, jolloin ei vielä ollut järjestäytyneitä vallankumouksellisia joukkopuolueita, eikä liioin sosialistinen vallankumous ollut päiväjärjestyksessä. Kysymys oli tosin asetettu teoreettisesti, mutta ei vielä käytännössä; ensisijaisen tehtävän muodostivat objektiivisen tekijän tutkimisen ongelmat, eikä sub-

jektiivisen tekijän tutkiminen suinkaan ollut etualalla. Lenin esiintyy jo uudella historiallisella aikakaudella, imperialismin ja sosialististen vallankumousten aikakaudella, jolloin on olemassa joukkomittaisena järjestäytynyt työväenliike ja sosialistisia joukkopuolueita. Imperialismi on kapitalismin viimeinen vaihe. On luonnollista, että tässä vaiheessa yhä tärkeämmäksi muodostuu työväenluokan historiallinen aloite, järjestäytyminen, tietoisuus ja toiminta.

Leninin asettamus sosialismin ja työväenliikkeen yhdistämisestä on selvä esimerkki tästä hänen uudesta lähestymistavastaan. Tarkoitan lähinnä Leninin teosta **Mitä on tehtävä.** Lenin osoittaa tässä kirjassaan selkeästi, että vaistonvarainen työväenliike, vaikka se saattaakin saavuttaa hetkellisiä menestyksiä, ei koskaan kykene johtamaan työläisiä sosialistiseen, vallankumoukselliseen tietoisuuteen. Ilman vallankumouksellista sosialistista teoriaa, ilman tieteellisen sosialismin ideologiaa, on vallankumouksellinen hyökkäys kapitalismia vastaan mahdoton. Ammattiyhdistysliikkeen historia osoittaa, että vaistonvaraisenakin työväenluokka käsittää työn ja pääoman vastakkaisuuden, alkaa taistella taloudellisista eduistaan, saavuttaa parannuksia palkoissa ja työolosuhteissa jne. Tässä taistelussa työväenluokka samalla yhdistyy ja järjestäytyy, mutta ellei sillä ole tieteellistä sosialismin teoriaa, se ei kykene kohoamaan tietoisuuteen, että kapitalismi on kokonaisuudessaan hävitettävä. Tältä pohjalta Lenin esitti johtopäätöksen, että työväenliikkeeseen on tuotava tieteellisen sosialismin tietoisuus ulkoa käsin; se ei synny proletariaatin liikkeessä, vaikka se onkin kehitetty työväenliikkeen perustalta. Tässä on kommunistisen puolueen ja liikkeen olemus, yhdistää sosialismin teoria ja työväenliike.

Lenin eritteli tarkoin sitä mekanismia, jonka välittämänä objektiiviset olosuhteet yhdistyvät luokan ja puolueen tietoiseen toimintaan. Hän osoitti, ettei sosialismin taloudellinen välttämättömyys realisoidu itsestään, automaattisesti, vaan työväenluokan vallankumouksellisen puolueen täytyy jatkuvasti tietoisesti ja aloitteellisesti työntää sitä eteen-

päin. Huomaamme, miten Lenin kehittää historiallisen materialismin sitä puolta, joka imperialismin ja sosialistisen vallankumouksen aikakaudella luonnostaan on etusijalla. Siihen aikaan, jolloin sosialismiin siirtyminen ei vielä ollut ajankohtainen kysymys, riitti sosialismiin siirtymisen taloudellisen välttämättömyyden perusteleminen. Marx osoitti, että jo kapitalismin aikana tapahtuu tuotannon yhteiskunnallistumista, mutta se tapahtuu yksityisomistuksen pohjalta, ts. pääoman ja tuotantovälineiden keskittymisen ja kasautumisen tietä. Tällöin tulee tietysti välttämättömäksi sosialistinen yhteiskunnallistaminen, ts. yhteiskunnallistaminen ilman kapitalisteja. Lenin etenee ja nostaa esiin yhteiskunnallis-historiallisen prosessin subjektiivista puolta, luokan tietoisen toiminnan osuutta, aloitteellisuutta, järjestäytyneisyyttä, puolueen ja ideologian merkitystä.

Tässä yhteydessä tahdon nostaa esille Leninin kritiikin ns. objektivismista. Sanon "ns. objektivismi" siitä syystä, että kaiken tieteellisen tarkastelun tulee tietysti olla objektiivista, mutta tämä on eri asia kuin mitä "objektivismin" kannattajat esittävät. Lenin kutsuu "objektivismiksi" sitä, että tarkastellaan yhteiskuntaa ja sen kehitystä ottamatta huomioon luokkia ja niiden osuutta kehityksen kulkemisessa tähän tai tuohon suuntaan, ottamatta huomioon, minkä luokkien etujen mukaisia yhteiskunnalliset tendenssit ja niiden eteneminen ovat. Todettakoon, että objektivismin käsite esiintyy jo Marxilla. Hän arvostelee Proudhonin kirjaa Louis Bonaparten vallankaappauksesta todeten, että Proudhon kuvaa tämän vastavallankumouksellisen kaappauksen "objektivismin" lähtökohdista käsin. Proudhon kuvailee tapauksen toisensa perään puuttumatta lainkaan siihen, millaiset yhteiskunnalliset voimat ovat näiden tosiasioiden, tapahtumien, muutosten takana, mitkä sosiaaliset kerrostumat tätä historianprosessia johtavat. Lenin jatkaa Marxin aloittamaa "objektivismin" kritiikkiä. Viittaan erityisesti Leninin teokseen **Narodnikkilaisuuden taloudellinen sisältö ja sen arvostelu hra Struven kirjassa.** Se on 25-vuotiaan ihmisen v. 1895 kirjoittama teos, mutta se on täysin kypsän

ihmisen kirjoittama siinä mielessä, että Lenin jo tällöin tajusi, kuinka tärkeätä on liittää objektiviteettiin juuri ne aspektit, jotka tulevat mukaan yhteiskunnallisten voimien erittelyn pohjalta.

Lenin asettaa "objektivismia" vastaan materialismin ja materialistisen historiankäsityksen. Lainaan erästä kohtaa ja toivon, että kiinnitätte siihen huomionne: "Objektivisti puhuu kyseessäolevan historiallisen prosessin välttämättömyydestä; materialisti toteaa täsmällisesti kyseessäolevan yhteiskunnallis-taloudellisen järjestelmän ja siitä aiheutuvat antagonistiset suhteet. Objektivisti, todistellessaan kyseessäolevan tosiasiain sarjan välttämättömyyttä, on aina vaarassa eksyä näiden tosiasiain apologin katsantokannalle; materialisti paljastaa luokkaristiriidat ja siten määrittelee oman katsantokantansa." Lenin arvostelee tässä Struvea, legaalista marxilaista, joka sanoi, että kapitalismi on Venäjällä välttämätön historiallinen prosessi. Tätä Lenin ei halua ollenkaan kiistää. Mutta Lenin sanoo, ettei tärkeätä ole tällaisen prosessin lainmukaisen olemassaolon esittäminen, vaan tärkeintä on tutkia, mitkä luokat ovat sen takana ja millaisia muutoksia nämä luokat ajavat.

Artikkelissaan **Sosialidemokratian agraariohjelma Venäjän ensimmäisessä vallankumouksessa 1905—1907** Lenin analysoi hienosti historiallista välttämättömyyttä. Kysymys oli meidän puolueemme maatalousohjelmasta Venäjän ensimmäisen vallankumouksen aikana. Tässä ohjelmassa puhuttiin luonnollisesti suurmaanomistajien vallan poistamisesta. Tarkastellessaan kapitalismin kehittymistä Venäjän maataloudessa Lenin totesi, että se on välttämätön ja kiertämätön prosessi. Mutta maatalouden kapitalisoituminen voi tapahtua kahta tietä riippuen siitä, millä luokalla on johtoasema tässä prosessissa. Esim. Preussin kokemukseen nojaten kapitalismi maataloudessa voi kehittyä siten, että feodaaliherra vähitellen muuttuu kapitalistiksi, ts. feodaalinen suurmaanomistus muuttuu kapitalistiseksi suurmaanomistukseksi. Lenin nimitti tätä preussilaiseksi tieksi. Mutta on olemassa toinenkin tie, joka perustuu siihen, että talonpoi-

kaisto yhdessä työväenluokan kanssa ottaa maat tilanherroilta ja jakaa ne. Tämäkin johtaa kapitalismin kehitykseen maataloudessa. Kysymyksessä on historiallinen välttämättömyys, mutta se on luonteeltaan hyvin monimuotoinen ja monivaiheinen. Historiallinen välttämättömyys voi toteutua konservatiivista tai vallankumouksellista tietä. Se saattaa toteutua niin hyvin evoluution muodossa kuin myös vallankumouksellisesti. Tehtävä onkin juuri siinä, miten pystytään optimoimaan historiallisen välttämättömyyden vallankumouksellisen toteutumisen mahdollisuus. Yhdeltä puolen tässä näkyy itse historiallisen välttämättömyyden ristiriitainen luonne. Toiselta puolen tässä näkyy luokkien konkreettinen osuus, koska yhdelle luokalle on edullista historiallisen välttämättömyyden konservatiivinen toteutuminen, toiselle luokalle vallankumouksellinen.

Viimeinen ksymys, johon tahdon esityksessäni puuttua ja jota pidän hyvin keskeisenä, on Leninin kehittämä **tieteellisen ideologian käsite.** Porvarillisessa ja sosialidemokraattisessa kirjallisuudessa sanaa "ideologia" käytetään tunnetusti lähes kirosanana; asiaa on totuttu käsittelemään niin, että kommunistit ovat ideologeja, kun taas me olemme teoreetikkoja, joilla ei ole mitään tekemistä ideologioiden kanssa! Tässä tarkoituksessa viitataan usein jopa Marxiin ja Engelsiin. On totta, että Marxin ja Engelsin varhaisteoksissa, erityisesti 1840-luvun kirjoituksissa, käytetään ideologian käsitettä tietyssä suppeassa merkityksessä tarkoittaen valheellisten todellisuudenkäsitysten yhtenäistä oppia. Marx ja Engels kutsuivat esim. idealistista filosofiaa ideologiaksi, samoin uskontoa. Tällainen ideologia-sanan käyttö oli hyvin yleinen käytäntö Marxin ja Engelsin aikana, ja he sovelsivat myös sitä itse. Mutta on todettava, että vaikka Marx ja Engels käyttivät ideologia-sanaa viittaamaan valheelliseen kuvaan yhteiskunnallisesta elämästä, he korostivat kuitenkin jatkuvasti, että kysymys on nimenomaan tietoisesta yhteiskuntakäsityksestä, eikä jonkinlaisesta puhtaan mielikuvituksen tuotteesta. Erittäin selvänä tämä ilmenee siinä tavassa, jolla Marx ja Engels arvioivat

Englannin klassista poliittista taloustiedettä. Marx piti tunnetusti Smithin ja Ricardon taloudellisia teorioita tieteellisinä; hän jopa ilmoittautui näiden oppien jatkajaksi. Samalla Marx osoitti, että vaikka Smith ja Ricardo loivatkin poliittisen taloustieteen, olivat he siitä huolimatta kapitalismin ideologeja, jotka pitivät yksityisomistusta ikuisena, kapitalismia muuttumattomana jne. Täten Marx ja Engels tarkoittivat ideologialla juuri kapitalistiluokkien, feodaaliluokkien, yleensä kaikkien riistäjäluokkien tajuntaa, joka heijastaa yhteiskunnallista todellisuutta vääristyneessä muodossa.

Marx ja Engels eivät nimittäneet omaa oppiaan ideologiaksi, mutta he loivat opin, joka heijastaa työväenluokan etuja. Ja jatkaen Marxin ja Engelsin kehittelyjä Lenin nimenomaan osoitti, että kaikista muista ideologioista poiketen marxilaisuus on tieteellinen ideologia. Vastustajamme sanovat, ettei voi olla mitään tieteellistä ideologiaa, mutta mitä tämä väite merkitsee? Väite, ettei tieteellistä ideologiaa voi olla olemassa, merkitsee samaa kuin väite, ettei voi olla yhteiskunnallisten tehtävien tieteellistä ymmärtämistä. Kaikkinainen ideologia on olemukseltaan jonkin luokan aseman ja etujen heijastusta. Porvaristo ei todellakaan voi tieteellisessä muodossa heijastaa etujaan ja tarpeitaan, mutta marxilaisuus heijastaa todella tieteellisessä muodossa yhteiskuntakehityksen tarpeita ja etuja, työväenluokan asemaa ja etuja. Tieteellisen ideologian käsite on siis tavattoman tärkeä. Sen merkitys on sitäkin suurempi, koska on olemassa ainoastaan yksi tieteellinen ideologia, tieteellinen sosialistinen ideologia, marxismi-leninismi.

Useat marxilaisuuden vastustajat ovat hyvin kokeneita, hyvin hienostuneita ja taitavia. He väittävät jopa olevansa samaa mieltä Marxin, mutta ei Leninin kanssa. Eräs revisionisti jopa nosti tunnuksen: "Takaisin Marxiin." Ajatuksena tässä on tietenkin heittää syrjään marxilaisuudesta kaikki se kehitys, joka siihen on saatu Marxin jälkeen. Vastustajamme väittävät tavallisesti, että leninismi on vain marxilaisuuden venäläinen, kansallinen muunnos, joka sopii

ainoastaan Venäjälle ja heijastaa sen olosuhteita. Kuitenkin leninismi on juuri **marxilaisuuden lainmukaista kehittymistä uudella historiallisella aikakaudella.** Olen tässä esityksessäni pysähtynyt tarkoituksella vain muutamiin keskeisimpiin Leninin filosofian kohtiin, jotta voitaisiin nähdä, että ne ovat tärkeitä mille tahansa marxilaiselle puolueelle, kaikille maille, koko maailman yhteiskuntakehitykselle. Marxilaisuus on syntynyt internationalistisena oppina ja jatkaa kehittymistään sellaisena. Internationalismi on marxismi-leninismin sisäinen olemus, sen sielu. Juuri tästä syystä Leninin ansioilla marxilaisuuden kehittämisessä yleensä ja marxilaisen filosofian kehittämisessä erityisesti on ensiarvoinen merkitys kaikille marxilaisille ja kaikille edistyksellisille ihmisille.

T. I. OISERMAN

Puoluekantaisuus tieteessä ja tieteellisyys puolueessa

Yksi marxilais-leniniläisen teorian erityispiirre on sen avoin, taisteleva puoluekantaisuus. Tämän periaatteen muotoilivat jo Marx ja Engels **Kommunistisen puolueen manifestissa,** jossa he totesivat, ettei kommunistisella puolueella proletaarisena puolueena, päinvastoin kuin porvarillisilla puolueilla, ole mitään syytä peitellä päämääriään. Avoin puoluekantaisuus marxilaisessa maailmankatsomuksessa on juuri se piirre, joka antaa marxilaisuudelle erikoisluonteen ja ylivoiman, ja joka periaatteellisesti erottaa sen porvarillisesta maailmankatsomuksesta. On tietenkin selvää, että myös porvarillisella maailmankatsomuksella on puoluekantainen luonne, mutta porvarilliset katsomukset esiintyvät aina

"puolueettomuuden" lipun alla, eikä se suinkaan ole sattuma. Tästä aiheesta Lenin kirjoittikin, että "puolueettomuus on porvarillinen aate, puoluekantaisuus on sosialistinen aate". Jotta voitaisiin oikein ymmärtää porvarillisen valhepuolueettomuuden luonne, jotta voitaisiin paljastaa porvarillinen puoluekantaisuus ja jotta voitaisiin riisua porvarilliselta ideologialta puolueettomuuden naamio, on kyettävä ymmärtämään marxilaisen puoluekantaisuuden syvä yhteiskunnallinen ja tieteellinen perusta.

Porvarilliset ja pikkuporvarilliset marxilaisuuden vastustajat pyrkivät asettamaan vastakkain **puoluekantaisuuden** ja **tieteellisyyden** väittämällä tavallisesti, että tieteellisyys alkaa siinä, missä puoluekantaisuus päättyy, ja kääntäen, että puoluekantaisuus alkaa siinä, missä tieteellisyys lakkaa. Porvarilliset marxilaisuuden vastustajat täydentävät tätä väittämällä vielä, että vain marxilaisuus on tuollainen puoluekantainen teoria, kun taas heidän itsensä edustama teoria ei ole puoluekantainen. Monet heistä yrittävät jopa todistaa, että puoluekantaisuuden periaate on Leninin tuoma lisä marxilaisuuteen, mutta Marxilla ja Engelsillä sitä ei vielä ollut. Tunnettu sveitsiläinen antikommunisti Bochenski yrittää jopa todistella, ettei sen paremmin saksan kuin ranskankaan kielessä edes ole sanaa "puoluekantaisuus". Tähän on todettava, että niin saksan kuin englannin tai ranskan kielessäkin puoluekantaisuutta tarkoittava sana syntyi paljon aikaisemmin kuin marxilaisuutta edes tunnettiin, ja tällä sanalla oli tietty merkityksensä jo silloin. Esim. saksan sana **Parteilichkeit** tarkoittaa arkikielessä "mieltymystä", "puolueellisuutta", ja samoin on asia ranskan kielessä. Tämän perusteella porvarilliset teoreetikot siis esittävät väittämän, ettei puoluekantainen ihminen ole objektiivinen ihminen. Tällaista argumenttia on pidettävä **tavalliseen tietoisuuteen, arkitietoisuuteen** kuuluvana.

Mutta meidän täytyy tarkastella kysymystä tieteellisenä kysymyksenä. Oman luokkansa ajatuksia edustava porvarillinen teoreetikko pyrkii joka tapauksessa esiintymään puolueettomana. Meidän on ymmärrettävä, miksi näin ta-

pahtuu; emme voi tyytyä ymmärtämään asiaa niin, että porvarillinen teoreetikko on vain jonkinlainen petturi, ts. hän tietää olevansa puoluekantainen, mutta väittää kuitenkin olevansa puolueeton. Subjektiivisesti hän saattaa olla hyvinkin vakuuttunut siitä, että hän todella on puolueeton. Kuitenkaan ei subjektiivinen käsitys ole sama kuin totuus, ei politiikassa, mutta ei myöskään filosofiassa eikä eri tieteissä. Porvarillinen teoreetikko ymmärtää puoluekantaisuuden niin, että sillä tarkoitetaan totuuden kiertämistä päämäärän nimissä. Porvarillisessa kirjallisuudessa pidetään puoluekantaisuutta kykenemättömyytenä ratkaista kysymyksiä itsenäisesti, kieltäytymisenä omien käsitysten kriittisestä erittelystä, pyrkimyksenä jättää ottamatta huomioon toisen puolen ajatuksia, kykenemättömyytenä ottaa oppia vastustajiltaan. Porvarilliset ideologit pitävät siis puoluekantaisuutta fanatismina, joka etukäteen kieltäytyy olemasta samaa mieltä kenenkään vastustajan tai opponentin kanssa. Porvarilliset kriitikot väittävät, että puoluekantaiselle ihmiselle kaikki kysymykset on ratkaistu edeltä käsin. Porvarillisten piirien mielestä puoluekantaisen ihmisen aivoihin on kaikki siellä oleva tungettu ulkoapäin. Jne.

Luettelin edellä aivan tarkoituksella kaikki porvarillisten ideologien pääargumentit, koska törmäämme niihin joka askelella. Erityisesti te törmäätte niihin päivittäin, koska ne kuuluvat jokaiselle porvarilliselle professorille, joka pitää itseään puolueettomana. Ei voi olla johdonmukainen marxilainen, ellei kykene paljastamaan näitä argumentteja. Mutta jotta nämä porvarillisen ideologian argumentit marxilais-leniniläistä puoluekantaisuuden periaatetta vastaan voitaisiin paljastaa, on ensin ymmärrettävä **porvarillinen puolueettomuus** tiettynä yhteiskunnallisena ilmiönä. Emme voi tyytyä tarkastelemaan sitä jonkinlaisena satunnaisuutena vaan nimenomaan ilmiönä, jolla on syvät historialliset juuret, ja yhtäläiset juuret on myös porvarillisella myytillä tieteen puolueettomasta luonteesta. Tämän puolueettomuuden ilmiön historialliset juuret ovat seuraavat.

Porvarillinen ideologia syntyi feodaalisen yhteiskunnan

kolmannen säädyn ideologiana. Feodaaliyhteiskunnan ensimmäinen sääty oli aateli, toinen oli hengellinen sääty eli papisto, ja kolmannen säädyn muodostivat yhdessä porvaristo ja kaikki työtätekevät. Esim. Ranskan suuren vallankumouksen aattona kolmas sääty piti sisällään yli 95 % koko maan väestöstä. Kehityksensä ensimmäisessä vaiheessa porvarillinen ideologia oli vallankumouksellista ja ilmaisi yhteiskunnan etuja. Porvarilliset valistusmiehet, suuret valistusfilosofit, esiintyivät kansan ja isänmaan nimissä. Ts. tässä historian vaiheessa yhteiskunnan kehityksen ja porvarillisen ideologian edut yhdistyivät keskenään, porvariston luokkaedut pystyivät heijastamaan koko kansan etuja. Feodaalinen yhteiskunta oli yhteiskuntamuodostuma, jossa oli lukuisa määrä erilaisia korporaatioita, säätyjä, privilegioita, tapulioikeuksia jne. Edistyksellinen porvarillinen ideologia esiintyi tätä partikularismia, separatismia, korporatismin henkeä ja kaikkia säätyprivilegioita vastaan. Puolueellisuuden käsite samastui niinä aikoina korporatismin periaatteisiin erotuksena yleiskansallisesta. Kun Descartes tai Locke kirjoittivat, että tiedemiehen on rakastettava totuutta ja vain totuutta, on tässä ilmaistuna tuon ajan porvarillinen puolueettomuuden ihanne. Feodaalisessa yhteiskunnassa oli jokaisella korporaatiolla, jokaisella ammattikunnalla omat separatistiset etunsa, mutta kolmannen säädyn ideologit esiintyivät enemmistön nimissä.

Amerikan porvarillisen vallankumouksen tunnettu ideologi Benjamin Franklin kysyi eräässä teoksessaan: "Rakastatteko totuutta sen itsensä vuoksi, pyrittekö vilpittömästi etsimään totuutta, tuletteko tunnustamaan vain totuuden ja välittämään muille ihmisille vain totuuden?" Mikä on tämän kysymyksen ajatus, kun sitä tarkastellaan porvarillisen vallankumouksen historian kannalta? Se suuntautuu luonnollisesti kirkollisen ja monarkkisen auktoriteetin feodalistista periaatetta vastaan, kaikenlaisia feodaaliyhteiskunnassa esiintyviä dogmaatikkoja vastaan, ja tästä syystä totuuden kultti oli siihen aikaan myös puolueettomuuden kulttia. Kun Descartes esitti, että hän on valmis tunnusta-

maan vain sellaisen väittämän, joka kyetään todistamaan järjen avulla, nousivat kaikki papit eli feodaaliyhteiskunnan ideologit häntä vastaan. He eivät tietenkään halunneet, että pyhien kirjoitusten dogmit alistettaisiin järjen tarkasteltavaksi, ja siksi he puolestaan lausuivat, että kristinuskon dogmit ovat kaiken järjen yläpuolella.

Tämä on puolueettomuuden ilmiön historiallinen synty, genesis. Kiinnitän huomionne tähän tosiasiaan siitä syystä, että se kuuluu nimenomaan menneisyyden porvaristolle, jota nykyajan porvaristo ei enää pitkään ole edustanut.

Lenin pysähtyy tarkastelemaan puolueettomuuden ilmiötä syystä, että se kuvaa porvarillista vallankumousta hyvin erikoisella tavalla. Tarkoitan Leninin kirjoitusta nimeltä **Sosialistinen puolue ja puolueeton vallankumouksellisuus.** Kiinnitän huomionne ilmaisuun "puolueeton vallankumouksellisuus". Lenin viittaa tässä porvarillisten vallankumousten aikakauteen. Hän kirjoittaa, että porvarillisen yhteiskunnan kaikkien luokkien taistelulla itsevaltiutta ja maaorjuutta vastaan on **ensi näkemältä** yleiskansallinen, luokaton luonne. Mitä tarkoittaa tämä "luokaton ensi näkemältä"? Luonnollisesti, että se mikä näyttää luokattomalta, onkin todellisuudessa luokkakantaista. Mutta tämä näennäisyys on silti varsin objektiivista, ja vaikka tajuammekin näennäisyyden, niin se on silti olemassa. Tiedämmehän hyvin esim., ettei aurinko kierrä maapalloa vaan maapallo aurinkoa, mutta alkuperäinen näennäisyys säilyy siitä huolimatta. Lenin selvittää edelleen tämän puolueettoman vallankumouksellisuuden olemusta. Hän kirjoittaa: " 'Inhimillisen', kulttuurisen elämän tarve, yhteenliittymisen tarve, tarve puolustaa omaa arvoaan, ihmis- ja kansalaisoikeuksiaan ulottuu kaikkeen ja kaikkialle, se liittää yhteen kaikki luokat, menee jättiläisaskelin edelle kaikkinaisesta puoluekantaisuudesta, ravistelee ihmisiä, jotka eivät ole vielä läheskään kykeneviä kohoamaan puoluekantaisuuden tasolle." En tiedä, ymmärsittekö täysin tämän Leninin hie-

non ajatuksen. Toivon, että me kaikki opiskelemme ja tutkimme vielä usein tätä todella nerokasta kirjoitusta.*)

Lenin osoittaa puolueettomuuden ilmiön porvarillisen vallankumouksen aikana kuvaavan sitä, ettei vielä riittävän selvästi tunneta luokkien eroja, koska aikaisemmissa porvarillisissa vallankumouksissa porvaristo ja työväestö esiintyivät yhdessä. Näiden luokkien erottamattomuus, luokkaantagonismin kehittymättömyys — juuri tämä on puolueettomuuden ilmiön perustana, ja tähän Lenin viittaa puhuessaan puolueettomasta vallankumouksellisuudesta. Mutta porvarillinen vallankumous päättyi, porvaristo voitti ja siitä tuli hallitseva luokka, siitä tuli vallankumouksen vastustaja ja konservatiivinen ja vähitellen myös taantumuksellinen voima. Näissä uusissa olosuhteissa puolueettomuuden käsitteen sisältö luonnollisesti muuttuu täydelleen. Lenin luonnehtii terävästi porvarillisen ideologian uutta "puolueettomuutta" voittavan kapitalismin oloissa. Hän toteaa em. kirjoituksessaan: "Puolueettomuus porvarillisessa yhteiskunnassa on vain tekopyhä, verhottu ja passiivinen ilmaus kuulumisesta kylläisten puolueeseen, vallassaolijain puolueeseen, riistäjäin puolueeseen." Kuten huomaamme, puolueettomuuden ilmiö on laadullisesti erilainen eri aikakausina. Puolueeton vallankumouksellisuus porvarillisen vallankumouksen aikana on toinen asia kuin ajatus porvarillisen ideologian puolueettomuudesta nykypäivänä.

Täyttääkseen sosiaalisen funktionsa tulee porvarillisen ideologin nykyään kieltää **ensiksi,** että hän on porvarillinen, ja **toiseksi,** että hän on ideologi. Tämä johtuu porvarillisen ideologian luonteesta hallitsevan vähemmistön ideologiana. Joskus porvarillinen ideologia esitetään meidän keskuudessamme hyvin yksinkertaistettuna. Asia esitetään niin, että porvarillisessa yhteiskunnassa on kapitalistien luokka ja proletariaatti, kapitalisteilla on tietysti porvarillinen ideologia, työväenluokalla tietysti proletaarinen ideologia. Mutta, jos työväenluokalla kapitalistisissa maissa todella olisi proletaarinen, sosialistinen ideologia, ts. jos kaikki työläi-

*) Lenin, Teokset, 10. osa, ss. 62—70. *Toim. huom.*

set olisivat sosialismin kannattajia, niin silloinpa meidän työmme olisi paljon helpompaa kuin se todella onkaan. Marx ja Engels totesivat, että porvarillisessa yhteiskunnassa herruutta pitävällä porvarillisella ideologialla ei ole herruusasemaa ainoastaan porvariston piirissä, vaan myös työtätekevien keskuudessa. Juuri tästä syystä tarvitaan sosialismin yhdistäminen työväenliikkeeseen, ja täten tulee mahdolliseksi työväenluokan vapautuminen porvarillisen ideologian henkisestä vankeudesta. Olisi hyvin naivia kuvitella porvarillinen ideologia vain kapitalistien yhteiseksi ideologiaksi. Porvarillinen ideologia kehitetään pikemminkin niitä varten, joita kapitalisti riistää, eikä suinkaan kapitalisteja itseään varten. Tästä syystä puolueettomuuden myytti on porvaristolle yhtä tärkeä kuin ilma. Jos porvarillinen ideologi sanoisi suoraan, ketä hän puolustaa, niin joukot kääntyisivät pois hänen luotaan. Porvarillisen puolueettomuuden olemus onkin siinä, että se on ikään-kuin-puolueettomuutta.

Monet teistä tuntevat varmaan englantilaisen runoilijan T. S. Eliotin. En halua tässä lähteä niinkään keskustelemaan hänen runoudestaan, vaan viittaan erääseen hänen artikkeliinsa. Eliot ei tunnetusti ollut vähäisessäkään määrin marxilainen, mutta kerran hän kuitenkin tuli kiinnittäneeksi huomiota yhteen Marxin Feuerbach-teeseistä. Kysymys on tunnetusta teesistä, että filosofit ovat vain eri tavoin selittäneet maailmaa, mutta tehtävänä on sen muuttaminen. Teesin ajatus on aivan selvä. Ei riitä rajoittuminen selittämiseen, ei edes tieteelliseen selittämiseen, vaan on muutettava maailmaa, on tehtävä siitä, kuten Marx ja Engels kirjoittivat, inhimillinen. T. S. Eliot lainaa näitä Marxin kuuluisia sanoja ja sanoo itse: tässä on pirun ääni, maailmaa ei voida muuttaa, maailmaa ei voida selittää, salaisuudet pitää tunnustaa saavuttamattomiksi ja alistua. Eliot ei siis suinkaan sano olevansa kapitalismin puolesta sosialismia vastaan, hän varoittaa ainoastaan maailman muuttamisesta. Hän sanoo, että kaikkinaiset muutokset vievät vain huonompaan, maailma ei voi olla parempi kuin se on, mutta huonompi se voi olla. Näemme, että porvarilliset

ideologit esiintyvät usein aika ovelien tunnusten alla, ja siitä syystä porvarillisen "puolueettomuuden" paljastaminen on monimutkainen ja vaikea, mutta tärkeä tehtävä. On otettava huomioon, ettei porvariston ideologin tarvitse välttämättä itse olla kapitalisti eikä kapitalistin poika tai tytär. Marx huomauttaa teoksessaan **Louis Bonaparten brumairekuun kahdeksastoista**, että pikkuporvariston ideologi saattaa olla yhtä kaukana pikkukauppiaasta kuin taivas maasta. Ja miten hän voi olla pikkuporvariston ideologi, jos hän on näin kaukana pikkuporvaristosta? Yksinkertaisesti siitä syystä, että hänen järkensä näköala ei ulotu pikkuporvariston elämänpiirin rajojen ulkopuolelle.

Samalla kun korostan, että puoluekantaisuudella on pitkälle menevät historialliset juuret, korostan myös, että **puoluekantaisuuden periaate lähtee välittömästi materialistisesta historiankäsityksestä.** Marx ja Engels toivat käänteentekevällä tavalla yhteiskunnalliseen tietoisuuteen uudet kategoriat: yhteiskunnallinen oleminen ja yhteiskunnallinen tajunta. He osoittivat, että yhteiskunnallinen tajunta, niin monimutkainen ja viisas kuin se saattaakin olla, heijastaa aina yhteiskunnallista olemista, ja yhteiskunnallinen oleminen on yhtä kuin tietty luokkarakenne. Yhteiskunta muodostuu erilaisista, toisilleen vastakkaisista luokista, ja siksi yhteiskunnallisen olemisen heijastumisella yhteiskunnallisessa tajunnassa on luokkaluonne. Lenin kirjoitti, että kaikkein selvintä ja johdonmukaisinta luokkien poliittista taistelua on puolueiden välinen taistelu, eikä puolueettomuus ole muuta kuin välinpitämättömyyttä puolueiden taistelusta. Välinpitämättömyys ja puolueettomuus ovat niiden hiljaista tukemista, jotka ovat johdossa, jotka ovat voimakkaita. Joskus sanotaan, että puoluekantaisuus, luokkasisältö ja ideologinen suuntautuminen ovat ominaisia vain yhteiskuntaa tutkiville tieteille. Totta on, että yhteiskunnallista olemista tutkivina yhteiskuntatieteet todella ovat puoluekantaisia. Sama koskee filosofiaa; Marx ja Engels osoittivat, että filosofiassa idealismin ja materialismin välinen taistelu on puoluekantaisuuden erityistä ilmenemistä. Mutta materia-

lismin ja idealismin välinen taistelu saa ilmauksensa kaikissa tieteissä, kaikki tieteet ovat puoluekantaisia.

Tietenkin ideologinen suuntautuminen näkyy aivan toisella tavalla esim. taloustieteessä tai sosiologiassa kuin astronomiassa tai matematiikassa. mutta siitä ei suinkaan seuraa, että astronomia tai matematiikka olisivat vailla ideologiaa, ideologian ulkopuolella. Kopernikuksen suuri keksintö merkitsi vallankumousta astronomiassa, ja miksi Kopernikusta vastaan hyökättiin niin voimakkaasti? Koska hänen esittämänsä uusi maailmanjärjestelmä olisi kumonnut feodaaliyhteiskunnassa herruudessa olleen traditionaalisen käsityksen maailmasta. Kopernikuksen antiklerikaalisella opilla oli tietenkin ideologinen luonne. Entä 1600-luvun matemaatikot ja matematiikan teoreetikot, jotka esittivät, että jokaisen todistuksen on alettava aksioomasta ja edettävä loogisen päättelyn tietä? Pinnalta katsoen he muotoilivat puhtaan matemaattisen tutkimuksen periaatteita, mutta kuitenkin koko keskiaikainen skolastiikka hyökkäsi heitä vastaan. Irlannin arkkipiispa, tunnettu filosofi Berkeley osallistui hyökkäykseen, koska nämä matematiikan periaatteet sotivat feodaaliyhteiskunnan virallista ideologiaa vastaan. Ja millaisen myrskyn darwinismi nostikaan porvarillisessa yhteiskunnassa! Tai moderni antropologia, tiede ihmisen erilaisista piirteistä; eikö se selvästi paljasta rasismia porvarillisen yhteiskunnan ideologiana? Puoluekantaisuuden periaate esiintyy aina muodossa tai toisessa jokaisessa tieteessä.

Puoluekantaisuuden periaate on tieteellinen periaate, ja marxilaisuuden järjestelmässä puoluekantaisuus ja tieteellisyys ovat kiinteästi sidoksissa toisiinsa. Tässä on marxilais-leniniläisen teorian suuri ylivoima porvarillisesta tieteestä. **Puoluekantaisuuden periaate** ja **puolueen politiikan tieteellinen perusta** muodostavat marxilaisuudessa erottamattoman ykseyden. Havainnollistan tätä esimerkillä. Leninismi on, kuten tunnettua, imperialismin aikakauden marxilaisuutta. Toisenlaista aikakautta eläneiden Marxin ja Engelsin katsomuksista poiketen Lenin esitti, että sosia-

listinen vallankumous voi voittaa yhdessä maassa. Millaisista periaatteista ja ajatuksista Lenin lähti liikkeelle? Lenin osoitti, että imperialismin aikakaudella epätasaisen kehityksen laki vaikuttaa erityisen voimakkaasti, ja tästä syystä myös sosialismin edellytykset kapitalismin sisällä kasvavat epätasaisesti. Olisi väärin ajatella, että imperialismin aikakaudella sosialismin edellytykset kypsyisivät yhtäaikaisesti tärkeimmissäkään imperialistisissa maissa sosialistiseksi vallankumoukseksi. Kun Marx ja Engels 130 vuotta sitten totesivat, ettei sosialismi voi voittaa yhdessä maassa, he viittasivat erityisesti siihen tosiasiaan, että jos sosialistinen vallankumous yhdessä maassa puhkeaa, niin ympäröivät porvarilliset valtiot tuhoavat sen. Tällöin kapitalismi eli vielä nousuvaihettaan, eikä kapitalististen maiden välille ollut syntynyt vielä niin suuria ristiriitoja kuin nykyään, eikä liioin edes työn ja pääoman välisellä ristiriidalla kehittyvissä kapitalistisissa maissa ollut niin syvää ja kärkevää luonnetta kuin meidän päivinämme. Tuohon aikaan koko Aasia, Afrikka ja Latinalainen Amerikka muodostivat kapitalismin reservin. Mutta sen jälkeen tämä kapitalismin reservi, entiset siirtomaat, muuttui anti-imperialistiseksi reserviksi, ja kapitalismin kehityssuunta koko maailman mitassa muodostui alenevaksi. Tähän perustuu Leninin nerokas ajatus, että sosialismi voi voittaa yhdessä maassa — johon hän tosin liitti ehdon, ettei tämä maa saa olla liian pieni. Kun sosialismi on voittanut yhdessä riittävän suuressa maassa, muodostuvat edellytykset sosialismin voitolla myös muissa maissa, pienet maat mukaanluettuna.

Meidän NKP:mme määrittelee yhteiskunnalliset olosuhteet ja tulevaisuudennäkymät tieteellisesti marxismi-leninismin pohjalta ottaen huomioon myös kansainväliset olosuhteet ja ne kansainväliset voimat, jotka uhkaavat kapitalismin olemassaoloa kaikissa maissa. Tällaisia tekijöitä ovat **ensiksi** työn ja pääoman välinen ristiriita, **toiseksi** kahden yhteiskuntajärjestelmän — ts. sosialistisen ja imperialistisen maailmanjärjestelmän — välinen ristiriita ja **kolmanneksi** ristiriita kapitalistisen järjestelmän ja ns. kolman-

nen maailman, entisten siirtomaiden, välillä. Nämä ristiriidat yhdessä tekevät aikakaudestamme kapitalismista sosialismiin siirtymisen aikakauden. Perusedellytyksenä siirtymälle on se, että tieteellisen sosialismin ideologia on voittanut työväenliikkeessä.

Toimintaselostuksessaan puolueemme 24. edustajakokoukselle pääsihteeri L. I. Brezhnev sanoi: "Edistyksellisinkin ideologia muuttuu reaaliseksi voimaksi vasta silloin, kun se vallaten joukot herättää ne aktiiviseen toimintaan." Siis ideologinen taistelu on mitä tärkein voiton edellytys, ja ideologinen taistelu saa yhä suuremman merkityksen rauhanomaisen rinnakkainolon oloissa ja edelleen tieteellis-teknisen kumouksen oloissa, koska tieteellis-tekninen kumous on jälleen uusi lähtökohta kahden maailmanjärjestelmän väliselle kilpailulle. Kaikki tämä puhuu ideologisen taistelun tärkeydestä. Puolueemme ohjelmassa todetaankin, että ideologinen taistelu on nyt työväenluokan luokkataistelun tärkein osa. Lenin kehotti taistelemaan sen vuoksi, ettei puoluekantaisuus olisi sana, vaan toimintaa. Tämä on yksi tärkeimpiä marxismi-leninismin voiton ehtoja. Näihin Leninin sanoihin päätän esitykseni.

HORST VAN DER MEER

Kapitalismin yleinen kriisi ja kahden järjestelmän kamppailu

Marxilaisten yhteiskuntatieteilijöiden keskuudessa käydään nykyään laajaa ja luovaa keskustelua maailman tilanteen arvioimiseksi. Tässä keskustelussa on analyysilla kapitalismin yleisen kriisin nykyisestä kehitysvaiheesta tärkeä paikka. Kaikinpuolinen yksimielisyys vallitsee siitä, että

elämme yleisen kriisin laadullisen kärjistymisen aikaa ja että on välttämätöntä tutkia tarkasti kaikkia kriisin ilmenemismuotoja tästä lähtökohdasta käsin. Tällöin korostuu aikaisempaan verrattuna tämän päivän erityispiirteiden ja erojen huomioonottaminen kapitalismin rappion perustavanlaatuisten lainmukaisuuksien ohella. Analyysin ensisijainen tehtävä on luonnollisesti tukea meidän aikamme luokkataistelun uusien tehtävien määrittelyä.

Kapitalismin yleisen kriisin syntymisen ja sen syvenemisen objektiivinen väistämättömyys kasvaa esiin itse kapitalistisen tuotantotavan perusristiriidasta. Yleisestä kriisistä voidaan varsinaisesti puhua kuitenkin vasta siinä vaiheessa, kun kapitalismista on tullut kaikenkattava imperialistinen järjestelmä, jossa siirtyminen vapaasta kilpailusta monopoliin on päättynyt. Monopolien herruuden edelleenkehittämä tuotannon yhteiskunnallistuminen johtaa koko kapitalistisen yhteiskunnan elimistön konfliktitilaan, josta ei ole ulospääsyä kapitalististen omistussuhteiden pohjalta. Kriisi ratkeaa vain sosialistisilla vallankumouksilla, jotka johtavat perustavanlaatuisiin sosiaalis-taloudellisiin muutoksiin yhteiskunnassa, riistoyhteiskunnan täydelliseen likvidointiin ja sosialististen tuotantosuhteiden perustamiseen. Yleinen kriisi laajeni siinä vaiheessa, kun kahden yhteiskuntajärjestelmän välisestä ristiriidasta oli tullut kapitalismista sosialismiin siirtymisen aikakauden perusristiriita. Näissä olosuhteissa alkaa sosialismi vaikuttaa vallankumouksellisella tavalla kehitykseen koko maailman mitassa, mikä voimistaa kapitalistisen järjestelmän sisäisiä ristiriitoja ja järkyttää sen perustaa. Sosialistisen maailmanjärjestelmän muodostuminen, sen kehitys ja vanhan järjes-

Taloustieteiden tohtori Horst van der Meer on Berliinissä toimivan kansainvälisen politiikan ja talouden tutkimuslaitoksen (Institut für Internationale Politik und Wirtschaft) *tieteellinen sihteeri. Tämä laaja tutkimuslaitos on kansainvälisesti tunnettu erityisesti 12 kertaa vuodessa ilmestyvästä julkaisusta* IPW-Berichte *ja tutkimussarjastaan* IPW-Forschungshefte. *Tri van der Meer vastaa laitoksen tiedotustoiminnasta ja tieteellisestä työstä.*

tyksen kyvyttömyys estää tämän prosessin eteneminen tuovat ilmi kapitalismin yleisen kriisin olemuksen paljaimmillaan. Siten historia vahvistaa vakuuttavasti sen, minkä Lenin kirjoitti Lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen voiton jälkeen: "Kapitalismin ja sen jälkien hävittäminen, kommunistisen järjestyksen periaatteiden voimaansaattaminen on nyt maailmanhistoriassa alkaneen uuden aikakauden sisältönä."

Yleisen kriisin historialliset prosessit eivät tietenkään tapahdu suoraviivaisesti. Kriisin kärjistymistä ei myöskään voida palauttaa jonkinlaiseen yhteiskunnallisten tuotantovoimien "automaattiseen" lamautumiseen. Tieteellis-teknisen kumouksen vaikutuksesta ja valtiollisen ohjelmoinnin kehittymisen ansiosta imperialismille on avautunut uusia mahdollisuuksia tietyssä määrin nopeuttaa taloudellista kasvua ja kohottaa työn tuottavuutta. Silti tämä ei ole johtanut kapitalismin vakiintumiseen yhteiskunnallisena maailmanjärjestelmänä. Päinvastoin, työn ja pääoman välinen antagonismi, samoin kuin monopolipääoman ja kaikkien muiden porvarillisten yhteiskuntakerrostumisen väliset sekä imperialismin päämaiden ja kehitysmaiden väliset antagonismit lisääntyvät edelleen. Taistelu raaka-ainelähteistä, myyntimarkkinoista ja pääomansijoituksen vaikutusalueista ei kärjisty ainoastaan imperialististen keskusten — USA:n, Länsi-Euroopan ja Japanin — vaan myös EEC-valtioiden välillä, mikä osaltaan vaikuttaa integraatiojärjestelmän syvään kriisiin.

Perustavanlaatuisia muutoksia kapitalismin yleisessä kriisissä nimitetään marxilais-leniniläisessä teoriassa tämän kriisin eri **vaiheiksi.** Jokaista uutta vaihetta luonnehtivat maailman vallankumousprosessin laadullisesti uusi kehitystaso, sosialismin hyväksi muuttunut voimasuhde ja kapitalistisen tuotantotavan antagonismin syveneminen.

Kapitalismin yleisen kriisin **ensimmäisessä vaiheessa** tapahtui Lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen vaikutuksesta ratkaiseva murtuma imperialismin kaikenkattavaan järjestelmään. Alkoi siirtomaajärjestelmän kriisi.

Kapitalistisen talouden ristiriidat syvenivät, ja ne murtautuivat erityisen karkeina esiin vv. 1929—1932 talouskriisissä johtaen lopulta toiseen maailmansotaan. Yleisen kriisin **toista vaihetta** luonnehtivat imperialismin asemien heikkeneminen entisestään — mihin johtivat fasististen valtioiden ja militaristisen Japanin tappio — useissa Euroopan ja Aasian maissa tapahtunut sosialistinen vallankumous ja sosialistisen maailmanjärjestelmän muodostuminen. Tässä vaiheessa kärjistyivät sisäiset ristiriidat edelleen. Siirtomaaorjuuden imperialistisen järjestelmän tuhon prosessi alkoi. 1950-luvun lopulta lähtien asteettain kehittyneen **kolmannen vaiheen** sisältöä leimaavat kapitalismin kansanivälisen aseman olennainen heikkeneminen ja sosialismin lisääntyvässä määrin dominoiva vaikutus maailmanpolitiikan ja maailmantalouden kehityssuuntaan. Siirtomaajärjestelmä luhistuu lopullisesti, samalla kun ristiriidat kasvavat kansallisen vapautusliikkeen ja imperialismin uuskolonialistisen muotojen välillä. Sisäisten ristiriitojen syveneminen tapahtuu tieteellis-teknisen kumouksen oloissa. Yleisen kriisin kolmannen vaiheen tärkeä **erityispiirre** on, ettei se ole kehittynyt yhteydessä maailmansotaan, että sitä siis leimaa uudenlainen liikevoimien ja vaikutustekijöiden kombinaatio, kuten esim. taistelu rauhanomaisen rinnakkainolon toteuttamiseksi sosialististen ja kapitalististen valtioiden välisissä suhteissa, kahden järjestelmän taloudellinen kilpailu, ideologisen taistelun kasvava merkitys jne. Kun tänä päivänä toteamme merkityksellisiä muutoksia kansainvälisessä voimasuhteessa ja kun tarkastelemme kapitalistisen maailmanjärjestelmän lukuisten kriisi-ilmiöiden sisäisiä prosesseja, on meidän rinnastettava nämä ilmiöt yleisen kriisin kolmannen vaiheen tunnusmerkkeihin ja erityispiirteisiin.

Erityisesti seuraavat prosessit vievät nykyään eteenpäin yleisen kriisin syvenemistä:

1. Imperialismin ulkopoliittinen kriisi, joka liittyy imperialismin kansainvälisten asemien heikkenemiseen ja uusien periaatteiden toteutumiseen sosialististen ja kapitalististen maiden välisissä suhteissa. Menneisyydessä sosialismi oli

pakotettu toimimaan kansainvälisesti niissä oloissa, joihin imperialististen maiden ulkopolitiikka sen pakotti. Tänään kykenee sosialismi puolestaan pakottamaan imperialismin rauhanomaisen rinnakkainolon suhteisiin eri yhteiskuntajärjestelmiin perustuvien maiden välillä. USA väärinkäytti YK:ta monia vuosia äänestyskoneena imperialismin etujen ajamiseksi. Viime yleiskokouksessa imperialismin edustajat kärsivät monia äänestystappioita. Nykyään YK ja sen erityisjärjestöt, tukeutuen sosialististen valtioiden ja useiden entisten siirtomaiden ja entisten riippuvuussuhteessa olleiden maiden aloitteisiin, siirtyvät ratkomaan ihmiskunnan peruskysymyksiä ja kehittävät ratkaisuehdotuksia, jotka ovat luonteeltaan ainakin osaksi välittömästi imperialisminvastaisia.

2. Imperialismin ja siirtomaaikeestä vapautuneiden maiden välisten suhteiden kriisi. Nuorten kansallisvaltioiden toimet YK:ssa, sitoutumattomien maiden organisaation puitteissa ja erinäisissä alueellisissa liittoutumissa (esim. OPEC, OAS) osoittavat laadullisesti uuden piirteen, joka tekee imperialismin päämaille yhä vähemmän mahdolliseksi pitää yllä tai uudistaa herruuttaan näihin maihin uuskolonialistisella politiikalla. Ja edelleen, yhä useammat uudet valtiot valitsevat ei-kapitalistisen kehitystien.

3. Valtiomonopolistisen kapitalismin taloudellisen perustan kasvava taloudellinen epävakaisuus ja kriisi. Monikansallisten yhtymien, valtiomonopolistisen integraation ja edistyvän kansainvälisen työnjaon kehittymisen myötä siirtyvät kriisi-ilmiöt nopeasti maasta toiseen. Kriisien ja ristiriitojen "kansainvälistyminen" on tämän päivän taloudellisen epävakaisuuden luonteenomainen tunnusmerkki. Missä päämuodoissa tämä kehitys ilmenee?

Ensinnäkin inflaatiossa, sen nopeassa vauhdissa, jatkuvuudessa ja kansainvälisessä luonteessa. USA:ssa, Saksan liittotasavallassa, Japanissa ja vastaavissa maissa on hinnannousujen vuotuisaste 1970-luvulla lähes kaksinkertaistunut suhteessa 1960-luvun keskiarvoon. **Toinen** kriisinaihe ovat kapitalististen maiden valuuttasuhteet. Ne ovat pitkään

seuranneet Bretton-Woodsin järjestelmää, joka perustuu USA:n dollarin tunnustamiseen maailmanrahaksi ja kiinteisiin vaihtokursseihin, mutta tätä järjestelmää ovat kovertaneet kapitalististen maiden taloudellisen kehityksen lisääntyvä epätasaisuus — ennen kaikkea USA:n heikentyminen — kansainvälisten yhtymien finanssikeinottelu ja maksutaseiden lisääntyvä epätasapainoisuus sekä yksipuoliset vaihtokurssien muutokset. **Kolmas** kriisinaihe ovat syvällekäyvät konfliktit ja rakenteelliset häiriöt kapitalistisen maailmantalouden raaka-ainesektorilla. Kysymys on ennen kaikkea energiakriisistä, mutta tähän kokonaisuuteen kuuluvat myös ravintokriisit tuhoisine seurauksineen kehitysmaissa sekä lisääntyvät purkaukset raaka-ainehuollon alalla yleensä. **Neljänneksi** on todettava, että em. pitkäaikaisiin ilmiöihin liittyvät vielä kiertokulkuprosessin kriisit, jotka muodostavat erityisen akuutin tekijän nykypäivänä.

4. Imperialismin poliittisen järjestelmän sosiaalisten jännitysten ja epävakaisuuden lisääntyminen. Hallituskriiseistä, hallitus- ja oppositiopuolueiden välisistä pattitilanteista ja valtiokoneiston toiminnan lamaantumisista on tullut yleisiä ilmiöitä länsivaltioissa. Taloudellinen epävakaisuus ja krooninen poliittinen epävarmuus vaikuttavat toisiinsa. Yleisen poliittisen epävarmuuden myötä kasvaa myös oikeistokehityksen vaara, mikä vaatii työväenluokan järjestöiltä ja puolueelta suurta valppautta. Taistelutilanne on kuitenkin kehittynyt samalla entistä suotuisammaksi työväenluokalle ja demokraattisille voimille, koska objektiiviset ja subjektiiviset edellytykset näiden voimien liitolle imperialisminvastaisessa taistelussa ovat kasvaneet.

5. Kilpailun tavaton kärjistyminen ja jatkuva voimien uudelleenryhmittyminen imperialismin keskusten välillä. Tähän on jo viitattu toisessa yhteydessä.

6. Imperialismin ideologis-moraalisen kriisin syveneminen. Porvarillisten ideologien ankara ponnistelukaan ei ole voinut estää kapitalismin taloudellisen perustan kriisin tihentymistä myös henkisellä alalla. Porvarillisen tieteen henkinen kriisi on kapitalismin yleisen kriisin immanentti aines

osa, eikä sekään ole mikään satunnainen tapahtuma, vaan koko tämän historiallisen aikakauden käsittävä objektiivinen prosessi. Porvarillisen ideologian ja yhteiskuntatieteiden syvää kriisiä luonnehtivat seuraavat tekijät:

— sosialismin ja imperialismin yhteiskunnallisen järjestelmän vastakkaisen laadun lisääntyvä merkitys,

— sosialistisen valtioyhteisön kasvava voima poliittis-ideologisessa, taloudellisessa ja sotilaallisessa suhteessa,

— voimistuva imperialisminvastainen taistelu sekä kansallisessa että koko maailman mitassa,

— imperialismin syvenevä sosiaalinen epävakaisuus ja työväenluokan ja sen liittolaisten taistelun voimistuminen.

Marxismi-leninismin offensiivi kaikilla rintamalohkoilla, sen perustotuuksien päivittäinen vahvistuminen ja kansainvälisen työväenliikkeen ja marxilais-leniniläisten puolueiden johtamien maiden kaikinpuoliset menestykset ovat johtaneet imperialismin kuumeiseen uusien teorioiden ja strategioiden etsintään. Huolimatta uusien doktriinien monimuotoisuudesta on ne pääasiassa suunnattu kahteen toisiinsa liittyvään kokonaistavoitteeseen. **Ensinnäkin** on kysymys kapitalistisen järjestelmän puolustamisesta poliittisesti käyttökelpoisin ehdotuksin ja sellaisten tieteellisesti sävytettyjen teesien kehittelemisestä, jotka levittävät kuvaa muuttuneesta, dynaamisesta kapitalismista, kapitalismista ilman riistoa, luokkia ja luokkataistelua. Tarkoitus on tällä tavoin saattaa kapitalististen maiden työväenluokka ja nuorten kansallisvaltioiden johtavat voimat menettämään perspektiivinsä. **Toiselta puolen** on näissä uusissa doktriineissa kysymys reaalisesti olemassaolevan sosialismin vaikutuksen kohtaamisesta, teoreettisten perustelujen esittämisestä taistelun jatkamiseksi sosialismia vastaan ja taistelumenetelmien kehittämiseksi.

Kolmenkymmenen vuoden ajan on porvarillisessa taloustieteessä näytellyt ratkaisevaa osaa kasvuteoreettinen tutkimus. **Porvarillisen kasvuteorian kurjuus** osoittaa havainnollisesti porvarillisen ideologian ja yhteiskuntatieteen kriisin.

Ei ole ongelmaa, jota ei viime vuosina olisi käsitelty kasvuteoreettisen asetelman avulla. Kasvuteoreettisen tutkimuksen tavoite on ollut löytää perusteet tehokkaammalle talouspolitiikalle, "tasapainoiselle kasvulle", taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen "dynaamiselle tasapainolle". Tämän suuntauksen tunnettu edustaja E. Preiser arvioi v. 1967 ilmestyneessä kirjassaan **Talouspolitiikka tänään** tuloksia seuraavasti: "Vakaan taloudellisen kasvun takaavaa automatiikkaa emme ole kyenneet vielä löytämään." Näin hän vahvisti vasten tahtoaan marxilaisen uusintamisteorian; Marx osoitti jo **Pääomassa**, että tasapaino ilmenee kapitalismissa satunnaisena, se välittyy syklisten kriisien kautta, siis ristiriitojen ja niiden kärjistymisen kautta. Kasvuteoreetikot eivät ole pystyneet tuomaan ratkaisua konkreettisilla malleilla, ja siksi he ovat perääntyneet kehittelemään abstrakteja kasvumalleja, joiden talouspoliittinen relevanssi arvioidaan yleensä hyvin vähäiseksi. Tiettyyn kokonaistaloudelliseen kasvuun tähtäävää kasvupolitiikkaa pidetään yhä enenevässä määrin mahdottomana. Tänä päivänä porvarillisen taloustieteen edustajat propagoivat nollakasvua tai jopa väittävät, ettei taloudellinen kasvu voi tulevaisuudessa tuoda ihmiskunnalle mitään hyötyä, vaan pelkästään vahinkoa. **Kasvun rajat** -nimisessä tunnetussa teoksessa esitetään teknisen edistyksen haitalliset sivuvaikutukset kapitalismissa koko maailman ongelmina ja resurssien ehtyminen väistämättömyytenä koko ihmiskunnalle. Tosin tähän täytyy sanoa, että kapitalistisen yhteiskunnan puutteiden sälyttäminen sosialismille on tuhoon tuomittu yritys. Mutta haluan suunnata huomion seuraavaan: kasvuteorian kurjuus, porvarillinen ajattelu edistyksen ja kasvun rajoista, heijastaa — vaikkakin karrikoiden — perustavanlaatuista ongelmaa. Yhä selvemmin tulee näkyviin se raja, jonka kapitalistinen voitontavoittelu asettaa yhteiskunnan ongelmien ratkaisulle, ja vastaavasti kasvaa yhteiskunnallisessa tietoisuudessa tämän rajan poistamisen välttämättömyys sosialististen suhteiden perustamisen kautta. Kun otetaan huomioon satojen miljoonien ihmisten nälkä

kehitysmaissa ja myös kapitalistisissa päämaissa — kuten USA:ssa — kasvava työttömyys, kansallisten ja monikansallisten yhtymien jättiläisvoitot jne., käy selväksi, millaista demagogiaa ja valhehumanismia levittävät monopolipääoman yhteiskuntatieteilijät ja ideologit, joiden visioiden mukaan teollista kasvua rajoittamalla avataan tie "uuden humanismin" leimaamaan yhteiskuntajärjestykseen.

Porvarillisten talousteorioiden todellinen dilemma piilee itse kapitalistisen talouskehityksen ja valtiomonopolistisen talouspolitiikan sisäisessä ristiriitaisuudessa. Yhtäältä on mahdollisimman korkeasta ja yhtäjaksoisesta talouden ja erityisesti teollisuustuotannon kasvuvauhdista tullut — ottaen huomioon maailmansosialismin taloudellinen kehitys ja vaikutus — imperialistisen järjestelmän elinkysymys. Toisaalta on viimeistäänkin Keynesistä saakka tultu tietoon, ettei valtiomonopolistisen kapitalismin oloissa ole automaattista mekanismia, joka turvaisi häiriöttömän kasvun. Itse todellisuus osoittaa, että välttämättömyydeksi tullut valtiollinen talous- ja kasvupolitiikka on osamenestyksistä huolimatta tuomittu pääasiassa epäonnistumaan.

Kuten jo korostettiin, ei imperialismi ole kyennyt estämään ensimmäisen sosialistisen valtion syntymistä, sosialismin muodostumista maailmanjärjestelmäksi eikä maailman vallankumousprosessin dynamiikkaa. Huolimatta imperialismin ajoittaisista ja paikallisista menestyksistä on jo vuosia sitten särkynyt illuusio kapitalististen valtioiden ja kehitysmaiden joukkojen mobilisoimisesta sosialismia vastaan. Propaganda "rikkaiden", "vapaiden" imperialististen valtioiden ja "köyhien", "totalitaaristen" sosialististen maiden välisestä globaalisesta vastakkaisuudesta on romahtanut. Sosialismin rakennustyön tämänhetkisessä vaiheessa meidän on mahdollista selvittää ja realisoida sosialistisen järjestelmän kaikinpuoliset edut vielä suuremmassa määrin kuin tähän asti ja käyttää niitä valtavia voimavaroja, jotka yhteiskuntajärjestyksemme tuo mukanaan. NKP:n 24. puoluekokouksen ja esim. myös SED:n 8. puoluekokouksen päätökset muodostavat perustan kansantalouksiemme vakaalle

ja dynaamiselle kehitykselle ja antavat virikkeitä maittemme työtätekevien luovalle toiminnalle. Vain sosialismi kykenee kohottamaan valtiollisen politiikan ja koko yhteiskunnallisen kehityksen tunnuslauseeksi "aineellisen ja sivistyksellisen elintason huomattavan nousun turvaamisen kehittämällä nopeaa vauhtia sosialistista tuotantoa, kohottamalla sen tehokkuutta, edistämällä tiedettä ja tekniikkaa ja nopeuttamalla työn tuottavuuden kasvua". Kaikkien sosialistisen valtioyhteisön maiden johtavat puolueet ja hallitukset ovat vahvistaneet **tämän päätehtävän** ja kehittäneet konkreettisia menetelmiä sen realisoimiseksi. Tämä on sosialismin uuden dynamiikan perusta ja lähtökohta lähivuosina. Haluamme tämän muutoksen ja toteutamme sitä tietoisesti kaikkien työtätekevien mobilisoinnin avulla. Tätä linjaa edeten kehittyy uusia mahdollisuuksia muuttaa kansainvälistä voimasuhdetta sosialismin eduksi. Tämä kehitys hermostuttaa luonnollisesti imperialismin ideologeja ja saattaa heidät pelkoon ja masennukseen. Niinpä esim. tunnettu liittotasavaltalainen filosofi C. F. von Weizsäcker kirjoitti v. 1969: "Tulevaisuus on epävarmempi kuin milloinkaan ennen, koska maailma ei ole vielä milloinkaan muuttunut niin nopeasti kuin tänään." Huoli on ymmärrettävissä, kunhan vain tarkastellaan esim. SEV:n ja EEC:n taloudellista kehitystä.

Molempien yhteiskuntajärjestelmien tarkastelu pitkällä aikavälillä osoittaa, että sosialismilla on nopeampi kasvuvauhti, huolimatta joidenkin yksittäisten kapitalististen maiden ajoittaisesti korkeista kasvuluvuista. SEV-maiden teollisuustuotanto on aikavälillä 1949—1973 noussut 12-kertaiseksi, EEC-maiden tuskin 4-kertaiseksi. SEV-maiden osuus maailman teollisuustuotannosta on kohonnut 13 %:sta 30 %:iin, EEC-maiden osuus on laskenut 16 %:iin. SEV-maiden osuus maailman sähköntuotannosta nousi aikavälillä 1950—1971 14.4 %:sta 21.3 %:iin, EEC-maiden osuus (Englanti, Tanska ja Irlanti mukaanluettuna) laski 19.1 %:sta 17.5 %:iin.

Sosialististen maiden kriisitön kehitys osoittaa vakuutta-

vasti, mihin riistosta vapautettu työ, sosialistinen suunnitelmatalous ja miljoonien työtätekevien luova toiminta pystyvät. Sosialistisissa valtioissa ei ole ajateltavissakaan, että korkeampi tuottavuus saavutettaisiin esim. painostuksella, erottamisuhkauksilla, työn hiostamisella, terveyden raunioittamisella, aikaisella invaliditeetilla ja siirtotyövoimaan tai rotuerotteluun perustuvalla häikäilemättömällä riistolla. Myös meidän maamme talousvoima on kasvanut tavattomasti Neuvostoliiton avun ansiosta ja siitä syystä, että DDR on kiinteästi sidoksissa SEV:iin ja sosialistiseen valtioyhteisöön. Niinpä v. 1974 tuotettiin maassamme kuusinkertainen kansantulo verrattuna v:een 1949. V. 1949 tarvittiin 100 000 markan kansantulon tuottamiseen 30 työntekijää, v. 1973 enää vain 5 työntekijää. Laadittaessa kehityksen peruslinjaa v:een 1990 syntyy samalla valtiomme kauaskantoinen sosiaalis-taloudellinen ohjelma. Tässä laadinnassa käy myös tuotannon ja ihmisten tarpeiden välinen yhteys yhä välittömämmin selväksi. Tavoittelemamme kansantulon kolminkertaistuminen ja teollisuustavaroiden tuotannon nelinkertaistuminen aikavälillä 1970—1990 osoittaa tuotantopotentiaalimme valtavaa laajenemista. On täysin mahdollisuuksien rajoissa, että tuotamme v. 1990 alle kuukaudessa enemmän kansantuloa kuin valtiomme perustamisvuotena, 1949.

Kuljemme tätä tietämme päämääränä maamme ja koko sosialistisen valtioyhteisön potentiaalin vahvistaminen maailman vallankumousprosessissa, vahvistaaksemme samalla esimerkkimme kautta **aatteellisesti** ja **aineellisesti** kaikkia niitä maailman voimia, jotka taistelevat imperialismia ja imperialistista sodanvaaraa vastaan, sosiaalis-taloudellisten muutosten puolesta imperialismin herruuden piirissä.

II SIVISTYNEISTÖN YHTEISKUNNALLINEN ASEMA, LUONNE JA MERKITYS

JUHANI SOLANTAUS

Sivistyneistötyön tila ja tehtävät

Sivistyneistön asema ja tehtävät yhteiskunnassa tulevat meidän aikakaudellamme, kapitalismista sosialismiin siirtymisen aikakaudella, yhä ajankohtaisemmiksi kysymyksiksi. Tähän tosiasiaan vaikuttavat ennen muuta tieteellis-teknillinen kumous ja kapitalismin yleisen kriisin syveneminen. Nämä yleiset tendenssit heijastuvat sivistyneistön määrällisenä laajentumisena, sivistyneistön aseman muuttumisena sosiaalisten kerrostumien keskinäissuhteissa sekä eri luokkien voimistuvana ideologisena ja poliittisena kamppailuna sivistyneistön kannatuksesta.

Tuskin on olemassa toista kerrostumaa, joka olisi asemaltaan ja kokoonpanoltaan luokkien ja kerrostumien kokonaisuudessa niin monimutkainen, olemukseltaan niin omintakeinen kuin sivistyneistö. Erottaessaan sivistyneistön erityiseksi ihmisryhmäksi, joka työskentelee henkisen työn parissa, korosti Lenin sitä, että tämän ihmisryhmän esiinmarssi liittyy **nimenomaan kapitalistisen yhteiskunnan kehitykseen ja tarpeisiin.** Hän totesi, että kapitalistisen tuotannon kehityksen myötä lisääntyy niiden ihmisten kysyntä ja määrällinen kasvu, jotka työskentelevät henkisen työn

alalla. "Kapitalismi lisää erikoisen nopeasti **toimitsijain** lukua kansan työn kaikilla aloilla, se tarvitsee yhä enemmän ja enemmän intelligenssiä. Tällä viimeksi mainitulla on omalaatuinen asemansa muiden luokkien joukossa, osaksi se liittyy yhteyksiensä, katsomustensa ym. kannalta läheisesti porvaristoon, osaksi taas palkkatyöläisiin sitä mukaa, kuin kapitalimi yhä enemmän ja enemmän riistää intelligentiltä itsenäisen aseman, tekee hänet riippuvaiseksi palkkalaiseksi ja uhkaa alentaa hänen elintasoaan. Kyseisen yhteiskuntakerroksen väliasteinen, epävakaa ja ristiriitainen asema kuvastuu siinä, että sen keskuuteen ovat levinneet erittäin laajalle ne puolinaiset, eklektiset katsomukset, se vastakkaisten periaatteiden ja katsantokantojen sekasotku, se pyrkimys nousta sanoissa pilvilinnoihin ja hämätä fraaseilla historiallisten väestöryhmien konflikteja, — mitä Marx niin armottomasti ruoski sarkasmeillaan puoli vuosisataa sitten."

Tällä Leninin lausumalla on suuri merkitys siksi, että se auttaa ymmärtämään sivistyneistön synnyn objektiivisen luonteen ja historiallisen välttämättömyyden. Näillä sanoilla on myös suuri merkitys arvioitaessa sivistyneistön asemaa ja siinä ilmeneviä tendenssejä kaikessa ykseydessään ja ristiriitaisuudessaan.

Nykyajan kapitalismin oloissa vaikuttaa valtaosaan sivistyneistöä **proletarisoitumistendenssi.** Tämä tendenssi ilmenee monissa muodoissa. Se näkyy mm. siinä, että valtaosa sivistyneistöä työskentelee palkkatyöläisinä; pääosa sivistyneistön edustajia toteuttaa alisteisia toimeenpanotehtäviä; aikaisemmat itsenäiset ammatit menettävät itsenäistä luonnettaan. Proletarisoitumistendenssi merkitsee myös, että yhä uudet sivistyneistöryhmät menettävät aikaisemmat etuoikeutensa ja joutuvat kapitalistisen riiston kohteeksi. Proletarisoituminen on sivistyneistön perusjoukon objektiivinen kehitystendenssi. Se ei kuitenkaan tapahdu yhtenäisesti, ristiriidattomasti. Samalla kun sivistyneistön valtaosan asema heikkenee, saa pieni osa sivistyneistöä uusia

etuoikeuksia. Tämä proletarisoitumiseen liittyvä polarisoitumistendenssi on ennen kaikkea seurausta **porvariston pyrkimyksistä turvata itselleen uskollinen ja välttämätön sivistyneistön eliitti.**

Tämä muutos kokonaisuudessaan lähentää sivistyneistön etuja yhä lähemmäs työväenluokan etuihin, ja samalla sivistyneistön työ tieteiden ja tutkimuksen, koulutuksen, kulttuurin ja taiteen alueilla törmää yhä voimakkaammin monopolipääoman kiristyvään otteeseen. Työväenluokan ja sivistyneistön taisteluliitto monopoleja ja poliittista taantumusta vastaan käy yhä ajankohtaisemmaksi. Ruumiillista ja henkistä työtä tekevien liitto on muodostumassa yhä merkittävämmäksi voimaksi taistelussa rauhan, demokratian ja sosiaalisen edistyksen puolesta, todetaan kommunistisen ja työväenpuolueiden Moskovassa v. 1969 pidetyn kansainvälisen neuvottelukokouksen asiakirjassa. "Talonpoikaiston, kaupunkien keskikerrosten ja sivistyneistön etujen lähentyminen työväenluokan etuihin, niiden kasvava yhteistyö, johtaa monopolien vallan sosiaalisen perustan kaventumiseen, kärjistää niiden sisällä ristiriitoja ja edistää laajojen joukkojen mobilisoimista taisteluun monopoleja ja imperialismia vastaan."

Sivistyneistön objektiivisessa asemassa tapahtuneet muutokset heijastuvat sivistyneistön etsiytymisessä kommunistisen puolueen ja laajemmin ottaen koko demokraattisen liikkeen yhteyteen. Tämä tilanne antaa kommunisteille merkittäviä mahdollisuuksia joukkovaikutuksensa lisäämiselle sivistyneistön parissa sekä työväenluokan ja sivistyneistön liiton kehittämiselle. Konkreettisena tosiasiana on sanottava, että Suomessa vallitsee kuilu **joukkovaikutuksen objektiivisten edellytysten** ja **käytännön toteutumisen** välillä. Tätä seikkaa ei voida sivuuttaa. Sen taustalla ovat puolueemme epänormaalin tilan heijastamat aatteellis-poliittiset erimielisyydet, jotka ovat ilmenneet ja ilmenevät edelleen virheellisinä **teoreettisina** käsityksinä sivistyneistön luonteesta nykyajan kapitalismissa ja virheellisinä **poliitti-**

sina katsomuksina puoluetta lähestyvän sivistyneistön roolista. 1960-luvulla puolueemme riveihin tai läheisesti sen toimintapiiriin haalittiin kritiikittä ja vailla puolueen kasvattavaa ohjausta tiedostuksensa ensi askeleita ottavia lukeneiston edustajia. Puutteellinen marxilais-leniniläinen kasvatustyö johti aatteellisiin ja poliittisiin virheisiin, joiden **objektiivinen puoluekantainen erittely on vieläkin suorittamatta.** 1970-luvulla tilanne on muuttunut kaksitahoisesti siten, että toisaalta opiskelijaliikkeen ja nuoren lukeneiston liikkeen kasvu ja poliittinen selkiytyminen ovat antaneet kommunistien joukkovaikutuksen laajentamiselle ja liittolaispolitiikalle aikaisempaa paremmat kehittymisen edellytykset, mutta toisaalta on voimistunut — vastoin SKP:n ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen päätöksiä — eräiden piirijärjestöjen ja johtavien tovereiden järjestelmällinen syrjintä sivistyneistön ja opiskelijaliikkeen edustajia kohtaan. 1970-luvun tilanne itse sivistyneistön keskuudessa on kuitenkin täysin toinen kuin 1960-luvulla. Ennen muuta SOL:n uuden kehityksen myötä, selkeästi marxismi-leninismin ja proletaarisen internationalismin pohjalta tapahtuneen kasvatustyön ja laajentuneen joukkovaikutuksen ansiosta, ja esim. KTL:n laajan toiminnan kautta, ovat sivistyneistön demokraattisen ja vallankumouksellisen järjestäytymisen edellytykset huomattavasti parantuneet, samalla kun sivistyneistön keskuudessa on jatkuvasti kasvanut antimonopolistinen, demokraattinen ja kommunistinen tietoisuus.

Samanaikaisesti edistyksellisen sivistyneistön kasvun ja laajentumisen kanssa on porvaristo voimistanut taistelua sivistyneistöstä turvatakseen oman herruutensa säilymisen. Tätä taistelua käydään kaikilla yhteiskuntaelämän aloilla: politiikan, talouselämän, ideologian, tieteen ja kulttuurin aloilla, ja tätä kautta se yhdistyy kahden maailmanjärjestelmän väliseen tiivistyvään ideologisen taistelun kokonaisuuteen. Olennaiseksi kysymykseksi nousee, miten kykenemme **maassamme vallitsevan oikeistohyökkäyksen oloissa**

lyömään takaisin porvariston pyrkimykset edistyksellisen kehityksen pysäyttämiseksi ja laajentamaan omaa hegemoniaamme sivistyneistön parissa, miten kykenemme lisäämään joukkovaikutustamme sivistyneistön keskuudessa ja ohjaamaan sivistyneistön joukkoja demokraattiseen, monopolienvastaiseen rintamaan.

Sivistyneistön monimutkaisesta välikerrostumaluonteesta ja siihen liittyvistä muutosprosesseista johtuen taktiikkamme ja tunnustemme tulee eri sivistyneistöryhmien keskuudessa väistämättä olla hyvinkin erilaiset. Oikeiden tehtävien osoittamiseksi ja oikeiden tunnusten kehittämiseksi on välttämätöntä suorittaa **laaja analyysi sivistyneistön asemasta ja kehityksestä eri alueilla.** Näiden tehtävien ja tunnusten asettamisessa tämä seminaari auttaa työtämme eteenpäin.

Tässä yhteydessä voidaan esittää joitakin alustavia tietoja ja kokemuksia sivistyneistön demokraattisesta ja kommunistisesta järjestäytymisestä maassamme. Pääosa demokraattisesti järjestäytynyttä sivistyneistöä toimii maamme suurimmissa kaupungeissa ja yleensä korkeakoulukaupungeissa. SOL:n puitteissa sivistyneistön järjestäytyminen on valtakunnallista, puolueen piirijärjestöistä vain eräissä on järjestelmällistä sivistyneistötoimintaa, mikä ei kuitenkaan tarkoita, etteivät sivistyneistön edustajat monissa paikoin osallistuisi aktiivisesti puoluetoimintaan, vaikka toiminta onkin viime kädessä yksittäisestä aloitteellisuudesta riippuvaista. Useilla, varsinkin julkisen sektorin työpaikoilla toimii toveriryhmiä, joiden puitteissa kommunistit ja demokraatit suunnittelevat yhteistä toimintalinjaa ja hankkivat lisää jäseniä riveihinsä. Edelleen on maassamme useita marxilais-leniniläisiä ja demokraattisia sivistyneistön joukkojärjestöjä, joihin edellä on viitattu, kuten Teknisten Sosialistinen Yhdistys ja Kulttuurityöntekijäin Liitto, Demokraattiset Koulutyöntekijät, Demokraattiset Lakimiehet, Sosialistinen Terveysrintama ja Tiedepoliittinen Yhdistys, joiden puitteissa tehdään laajaa työtä työväenluokan ja sivistyneistön liiton todellistamiseksi. Näiden joukkojär-

jestöjen toiminta-ala vaihtelee palkka- ja ammattiyhdistyspoliittisista kysymyksistä oman alan erityiskysymyksiin ja mitä laajimpiin ideologisen työn tehtäviin. Joukkojärjestöjen tavoitteista ja ajankohtaisista tehtävistä kuulemme tässä seminaarissa omat esityksensä. Erittäin tärkeitä ovat kaikkien näiden järjestöjen kokemukset kamppailussa **demokratian laajentamisen puolesta erilaisia byrokratismin muotoja vastaan,** edustavat ne sitten valtiomonopolistista kehitystä tai reformismia.

Historiallisesta kehityksestä johtuen eri sivistyneistöryhmien osuus demokraattisessa ja vallankumouksellisessa järjestäytymisessä on erilainen. Varsin laajaa on järjestäytyminen esim. yhteiskuntatieteilijöiden, kulttuurityöntekijäin ja eräiden muiden traditionaaliseen sivistyneistöön kuuluvien keskuudessa. Rohkaisevia kokemuksia on myös esim. terveydenhuoltoalan, tekniikan alan ja psykologien sekä eräiden toimihenkilöryhmien keskuudessa. Mutta runsaasti on myös käyttämättömiä mahdollisuuksia. Vaikka riveissämme on suhteellisen runsaasti eri alojen spesialisteja, voidaan silti sanoa, että esim. teknisen sivistyneistön määrän tulisi olla huomattavasti suurempi, jotta se vastaisi tämän ryhmän erityisasemaa yhteiskunnallisessa kehityksessä. Samoin olemme kyenneet saamaan riveihimme objektiivisesti katsoen aivan liian vähän maatalous-metsätieteellistä lukeneistoa ja eräitä muita yleisen liittolaispolitiikan kannalta keskeisiä ryhmiä. Julkisen sektorin — hallinnon, suunnittelun ja toimeenpanon — työpaikoilla työskentelevien asema on vielä varsin pitkälle selvittämätön kysymys. Yleensäkin, meidän on pohdittava, mikä on **toimihenkilöiden ja virkamiesten suhde sivistyneistöön yleensä,** ja miten politiikkaamme pitäisi eriyttää näiden ryhmien erityisten tarpeiden ja etujen mukaan.

Marxilais-leniniläisen sivistyneistötyön alalla edessämme on useita tehtäviä. Meidän pitäisi kyetä kehittämään yhteydet eri aloille, eri paikkakunnille, eri joukkojärjestöihin jne. Viime kädessä koko tehtäväkentän selvittäminen riip-

puu puolueemme kykenevyydestä näiden ongelmien ratkaisuun. Puolueen itsensä on kehitettävä ratkaisumalleja, joissa yhdistyvät **sivistyneistön edustajien työpanoksen kanavointi** ja **puolueen johtavan osuuden toteutuminen.** Sivistyneistön edustajilla on koulutuksensa ja yhteiskunnallisten tehtäviensä puolesta hallussaan erityisiä tietoja ja taitoja, jotka he voivat asettaa puolueen ja sen johtaman historiallisen tehtävän palvelukseen. Nämä tiedot ja taidot jäävät vaille käyttöä, ellei puolue järjestelmällisesti omaksu niitä ja kehitä niitä tarpeen vaatimalla tavalla. **Valitettavaa on, ettei SKP:llä vieläkään ole keskitettyä ohjelmaa sivistyneistötyöstä ja sivistyneistöpolitiikasta.** Tässä suhteessa on tervehdittävä tyydytyksellä SKP:n Tampereen piirijärjestön aloitetta puolueen 17. edustajakokoukselle erityisen sivistyneistöohjelman laatimisesta. Mitä tehokkaammin puolue kykenee kasvattamaan joukkojärjestöjensä tuella kommunistista ja demokraattista sivistyneistöä, sitä suuremmat mahdollisuudet on myös ruumiillisen ja henkisen työn liiton toteutumisella.

SEPPO TOIVIAINEN

Työväenluokan ja sivistyneistön liitto objektiivisena mahdollisuutena

Erityisenä henkistä työtä tekevänä sosiaalisena kerrostumana ei sivistyneistö koskaan ole muodostanut eikä se voikaan muodostaa omaa luokkaansa. Sivistyneistö saa yhteiskunnallisen merkityksensä yksinomaan sen kautta, mihin luokkiin se on kiinnittynyt tai tietoisesti liittynyt ja minkä luokkien etuja se siten heijastaa.

Sivistyneistön edustajat näkevät mielellään historian sivistyksen tai sivistyneistön katsomusten historiana, aivan kuten kuninkaat näkevät historian kuninkaiden tai kauppiaat kaupankäynnin historiana. Jos historia todella näyttää abstraktin sivistyksen abstraktilta historialta, ei se johdu muusta kuin siitä, että historian **kirjoittaa** sivistyneistö. Kuitenkin, vaikka sivistyneistön synty liittyy henkisen ja ruumiillisen työn eroamiseen toisistaan, ja tämän kerrostuman historia on siinä mielessä yhtä pitkä kuin koko luokkayhteiskunnan, on sivistyneistö saavuttanut suhteellisen itsenäisen aseman ja siitä seuraavan **itsetajunnan** hyvin myöhään, itse asiassa vasta porvarillisessa vallankumouksessa ja kapitalismin kehitysprosessissa. Kapitalismin kehityksen alkaessa kääntyä alenevaksi, imperialismin varhaisvaiheessa, syntyi jopa erityinen sivistyneistötyyppinsä, jota on toisinaan kutsuttu "loismaiseksi sivistyneistöksi". Se asetti itsensä luokkien ja reaalisen yhteiskuntakehityksen ulkopuolelle ja edusti ideologisesti lähinnä aristokraattista ja kulttuuripessimististä kantaa.

Meidän aikanamme sivistyneistön itsenäisyyden ja loismaisuuden ongelma on usein puettu haaveelliseen oppiin sivistyneistöstä "uutena luokkana" (Marcuse, Habermas, Bell, Garaudy jne.), joka kohoaa proletariaatin ja porvariston klassisen ristiriidan yläpuolelle. Nämä apologeettiset opit, joilla tavallisimmin perustellaan imperialismin ja sosialismin välistä "kolmatta tietä", ovat heikoimmillaan juuri siinä, mikä on niiden käsitys sivistyneistön yleisestä yhteiskunnallisesta roolista. Sivistyneistön kohoaminen luokkien yläpuolelle on käytännössä yhtä mahdotonta, kuin että tiede, taide ja kulttuuri menettäisivät koko sen ideologisen ja praktisen käyttöarvon, joka niillä kaikessa yhteiskuntaelämässä välttämättä on. Sen vuoksi sivistyneistön logiikka ei ole sivistyneistön itseliikunnan tai itsetajunnan vaan **yhteiskunnallisten liikevoimien ja sosiaalisten suhteiden logiikkaa.**

Sivistyneistön itsestään luomat apologiat eivät tietenkään voi olla rajattomassa määrin vääriä tai mielivaltaisia, vailla

minkäänlaista kosketuskohtaa historialliseen kehitykseen. Päinvastoin. Nämä apologiat ovat sivistyneistön suhteellisen itsenäistymisen prosessin tuottamia **määreisiä ideologisia muotoja.** Prof. Oiserman tarkasteli eilen ideologian ja tieteellisen ideologian käsitteitä marxismi-leninismissä. Niinpä minun on tässä yhteydessä korostettava, että kun kutsun näitä sivistyneistöapologioita ideologisiksi muodoiksi, käytän käsitettä siinä erityisessä mielessä, jota Engels tarkoittaa sanoessaan kirjeessään Mehringille v. 1893: "Ideologia on prosessi, joka tapahtuu niin kutsutun ajattelijan tietoisuudessa, joskin väärennetyssä tietoisuudessa. Ne todelliset liikevoimat, jotka häneen vaikuttavat, jäävät hänelle tuntemattomiksi, muutoin se ei olisikaan ideologinen prosessi." Tältä kannalta voimme tarkastella Karl Mannheimin tunnettua oppia "suhteellisen vapaasti leijuvasta sivistyneistöstä", joka on useiden nykyisten oppien geneettinen edeltäjä, ja sitä paitsi monessa kohdin seuraajiaan hienosyisempi, koska Mannheim itse koki itsenäisyys-loismaisuus-ongelman omassa elämässään hyvin läheisesti 1919—1920. Mannheim kieltää selvin sanoin, että sivistyneistö olisi tai voisi olla luokka. Hän määrittelee sivistyneistön kerrostumana, jonka määreenä ja siteenä on koulutus **(Bildung)**. Mannheim toteaa, että siinä historiallisessa vaiheessa, kun proletariaatti nousee yhteiskunnallista kehitystä eteenpäinvieväksi luokaksi, on sivistyneistöllä vain kaksi mahdollisuutta: **joko** liittoutua proletariaatin kanssa **tai** jäädä yksin ja vajota nihilismiin. Muita vaihtoehtoja ei ole, Mannheim sulkee pois laskuista liiton porvariston kanssa. Mutta työväenluokan ja sivistyneistön välinen liitto osoittautuu kuitenkin, **mahdollisuutenakin,** traagiseksi tapahtumaksi. Nimittäin, Mannheim jatkaa, koska proletariaatti on luokka, se hahmottaa koko maailman luokkakäsittein. Sivistyneistö on proletariaatin silmissä ei-luokka, eikä sen edustajilla ole käyttöä muuten kuin "toimitsijoina" tai "satelliitteina". Tragedia on täydellinen. Jos sivistyneistö tahtoo säilyttää ominaislaatunsa, se jää yksin ja menettää yhteiskunnallisen merkityksensä; sivistyneistön

liittoutuminen työväenluokan kanssa taas merkitsee sivistyneistön itsensä kuoleutumista. Tähän tragediaan pohjaa Mannheim unelman "suhteellisen vapaasti leijuvasta sivistyneistöstä", jonka on määrä olla eräänlainen luokkien välittäjä, yövartija, ainoa ryhmä yhteiskunnassa, joka ajaa koko yhteiskunnan etua.

Mikä on se logiikka, joka ajaa Mannheimin harhaan? Mannheimin lähtökohta on tautologinen, hän samastaa **sivistyneistön** ja **sivistyksen.** Tämä lähtökohta on väärä, sillä kuten esim. Antonio Gramsci osuvasti sanoi: "Kaikki ihmiset ovat intellektuelleja, mutta kaikilla ihmisillä ei ole intellektuellin funktiota". Tässä on alustavasti ilmaistuna **sivistyneistön kaksoisluonne, marxilais-leniniläisen sivistyneistöanalyysin käsitteellinen lähtökohta.** Marxilaiset lähtevät siitä, että samalla kun sivistyneistö ei muodosta mitään erityistä luokkaa, niin se samalla on kaikkien luokkien ja yhteiskunnallisten ristiriitojen ilmentymä ja ilmaisija. Lenin sanoikin sivistyneistöä kutsuttavan sivistyneistöksi juuri sen vuoksi, että se tietoisimmin kuvastaa ja ilmaisee luokkaetujen kehitystä koko yhteiskunnassa. "Proletariaatti, samoin kuin mikä muu nykyisen yhteiskunnan luokka tahansa," Lenin kirjoitti, "ei ainoastaan kehittele omaa intelligenssiään, vaan myös ottaa itselleen kannattajia ylipäänsä kaikkien sivistyneiden ihmisten joukosta." Ts. sivistyneistön kaksoisluonne voidaan ilmaista seuraavasti: yhtäältä jokainen luokka pyrkii kehittämään **oman sivistyneistönsä,** ja samalla jokainen luokka pyrkii voittamaan itselleen **osuuden kokonaissivistyneistöstä.** Tätä sivistyneistön käsitteen ja sen luokkakokoonpanon dialektiikkaa on korostettava erityisesti sen vuoksi, että monet virheelliset poliittiset ja ideologiset johtopäätökset perustuvat juuri sivistyneistön kaksoisluonteen hämärtymiseen ja vääristelyyn. Esim. teesi sivistyneistön myötäsyntyisestä pikkuporvarillisuudesta on konkretisoimattomana ja välittymättömänä pelkkä tyhjä väite.

Sivistyneistön kaksoisluonne on käsitteellinen, looginen lähtökohta pyrittäessä erittelemään sivistyneistön luokka-

asemaa ja dynamiikkaa, mutta se edellyttää tietysti konkreettis-historiallisen aineksen mukaantuontia. Koska sivistyneistöllä ei ole välitöntä suhdetta tuotantovälineisiin, muodostuvat sivistyneistön ja erityisesti ns. traditionaalisen sivistyneistön luokka-aseman kriteereiksi: (1) mikä asema sivistyneistöllä ja sen eri ryhmillä on yhteiskunnallisen tuotannon järjestelmässä, (2) mitä roolia ne esittävät työn yhteiskunnallisessa organisaatiossa ja (3) millainen on se tapa, jolla ne saavat tulonsa.

Sivistyneistön luokka-aseman muutoksen perustana nykyajan kapitalismissa on, kuten tunnettua, tieteellis-tekninen kumous. Kysymys on laajasta ja ristiriitaisena toteutuvasta yhteiskunnallisesta prosessista, joka ei ole puhtaasti **taloudellista** laatua, vaan joka realisoituu nimenomaan valtiomonopolistisen kehityksen ja kapitalismin yleisen kriisin **poliittisessa** yhteydessä. Tieteellis-tekninen kumous merkitsee kokonaisuudessaan syvällekäypää murrosta tieteessä, tekniikassa ja taiteessa. Ne yhteiskunnallistuvat, mutta vain siinä määrin kuin pääomasuhde sallii, ts. niiden yhteiskunnallistumiskehitys pysähtyy kapitalistisen tuotantotavan rajoihin. Tämä prosessi on taloudellis-sosiaalinen, ideologinen ja poliittinen, ja sillä on moninaisia seurauksia sivistyneistön perusjoukossa, toimivat sen edustajat millä aloilla tahansa. Yleisseurauksena on sivistyneistön **proletaaristumistendenssi.** Se ilmenee palkkatyön yleistymisenä, sosiaalisen aseman huonontumisena ja elämän yleisen epävarmuuden lisääntymisenä, sivistyneistön kärjistyvänä sisäisenä polarisoitumisena, henkisen työn mekanisoitumisena jne. Seurauksena on sivistyneistön luokka-aseman lähentyminen työväenluokkaan nähden, mikä ei kuitenkaan merkitse eikä voi merkitä sivistyneistön ja työväenluokan sulautumista, kuten esim. Garaudy väittää omalaatuisessa muttei kovin omintakeisessa teoriassaan "uudesta historiallisesta blokista". **Lähentyminen vai sulautuminen?** ei ole akateeminen kysymys, vaan keskeisellä tavalla poliittinen kysymys, ja siinä kulkee reformistisen ja vallankumouksellisen kannan välinen raja.

Tässä yhteydessä ei ole mahdollista syventyä sivistyneistön luokka-aseman muutoksen tekijöihin niiden koko moninaisuudessa. Minusta itsestäni tuntuu, että liian usein olemme pyrkineet johtamaan sivistyneistön yksinomaan tieteellis-teknisestä kumouksesta ja taloudellis-sosiaalisista tekijöistä, ottamatta riittävässä määrin huomioon porvarillisen yhteiskunnan moraalis-eettistä kriisiä kapitalismin yleisen kriisin välttämättömänä momenttina ja tämän kriisin ideologisia, maailmankatsomuksellisia seurauksia. Joka tapauksessa, millä tavoin nämä syyt konkreettisesti välittyvät ja mitä niistä konkreettisesti seuraa, on tehtävä, jonka suorittamisessa olemme Suomessa vasta alussa.

Sivistyneistön proletaaristumistendenssi avaa uusia ja jopa laadullisesti aivan uusia mahdollisuuksia proletariaatin ja sivistyneistön liitolle. Jo vanhastaan on porvarillisen sivistyneistön edistyksellisin osa kieltäytynyt luokastaan ja hakeutunut vallankumouksellisen työväenliikkeen yhteyteen. Näin on tapahtunut varsinkin kommunistisen ja demokraattisen liikkeen suurten etenemisten aikana ja imperialismin kärkevien kriisien yhteydessä. Viime vuosikymeneltä lähtien tässä prosessissa näyttää useissa imperialismin maissa kehittyneen, em. objektiivisten tekijöiden vaikutuksesta, laadullisesti uusi vaihe, jolle tuskin on aikaisempaa vertailukohtaa. Sivistyneistön hakeutuminen proletariaatin ja sen puolueen taisteluyhteyteen on saavuttanut **joukkomittasuhteet ja joukkoliikkeen luonteen.** Nykyisessä tilanteessa sivistyneistön suhteellinen merkitys proletariaatin liittolaisena työtätekevän talonpoikaiston ja kaupunkien pienporvariston rinnalla kasvaa suuresti. Viime aikoina on eräissä merkittävissä marxilais-leniniläisissä arvioissa lausuttu, että tieteellis-teknisen kumouksen edetessä sivistyneistöstä on muodostumassa jopa työväenluokan tärkein liittolainen. Tämä edessäoleva mahdollisuus merkitsee suurta haastetta kehittyneiden kapitalististen maiden kommunistisille puolueille. Näin erityisesti siitä syystä, että tähän mennessä sivistyneistön hakeutuminen työväenluokan taisteluyhteyteen on varsin pitkälle ollut **spontaani** tapahtuma. Nykyinen

tilanne avaa suuria mahdollisuuksia kommunistisen sivistyneistön laajentamiselle, kommunistien joukkovaikutuksen lisäämiselle sivistyneistön keskuudessa ja liittolaissuhteen kaikinpuoliselle kehittämiselle.

Liiton edellytysten luomisessa, syventämisessä ja laajentamisessa nousee tietysti keskeiseksi kysymys niistä tunnuksista, joiden varaan liitto tulee rakentaa. Päätunnus ja liiton perusta on hahmotettu kommunististen ja työväenpuolueiden v. 1969 kansainvälisen neuvottelukokouksen asiakirjassa seuraavasti: "Ruumiillista ja henkistä työtä tekevien liitto on muodostumassa yhä merkittävämmäksi voimaksi taistelussa rauhan, demokratian ja sosiaalisen edistyksen puolesta, tuotannon, kulttuurilaitosten ja tiedotusvälineiden demokraattisen valvonnan ja kansan etujen mukaisen opetuslaitoksen puolesta." Korostan täsmennystä "tuotannon, kulttuurilaitosten ja tiedotusvälineiden demokraattisen valvonnan ja kansan etujen mukaisen opetuslaitoksen puolesta", koska sillä on ensiarvoinen merkitys. Kysymyksessä on **yhteiskunnallisten instituutioiden demokratisointi,** hallinnon demokratisointi sanan laajassa mielessä, joka on osa taistelua antimonopolistisen demokratian luomiseksi ja sosialismin edellytysten rakentamiseksi. Ei tietenkään riitä, että tunnus on asetettu, eikä ole myöskään syytä pysähtyä niihin myönteisiin tuloksiin, joita mm. Suomessa on saavutettu hallinnon demokratisoimisesta käydyissä kamppailuissa. Päinvastoin. On kyettävä tutkimaan tunnuksen koko sisältö ja kehitettävä sen läpivienti oikealla tavalla oikeissa tilanteissa.

Työväenluokan ja sivistyneistön liitto on objektiivinen mahdollisuus, mutta usko sen luonnonvoimaiseen toteutumiseen on yhtä haaveellista kuin oli Kautskyn ja II internationaalin oikeistojohdon usko kapitalismin omalakiseen romahdukseen. Asettaessaan tunnuksen yhteiskunnallisten instituutioiden demokratisoimisesta ja demokratian laajentamisesta, on työväenluokalle ja sen puolueelle luonnollisesti tärkein taistelun **poliittinen, taktinen momentti:** miten olemassaoleva ja kehittyvä liike muuttuu joukkoliikkeeksi

poliittisen vallan valtaamiseksi. Ellei liikettä kyetä johtamaan oikein, on aina vaarana, että taistelu yhteiskunnallisten instituutioiden demokratisoinnin puolesta muodostuu porvarillista demokratiaa vahvistavaksi eikä kumoavaksi toiminnaksi. Tässä kohdassa kiteytyy reformismin ja vallankumouksellisuuden välinen vastakkaisuus, ja kuten proletariaatin koko historiallinen kokemus osoittaa, reformismi on voitettavissa ainoastaan tietoisen, vallankumoukselliselle perspektiiville tietoisesti rakentuvan toiminnan kautta. "Silloinkin, kun reformismi on täysin vilpitöntä," kirjoitti Lenin, "se muodostuu todellisuudessa työläisten porvarillisen harhauttamisen ja heidän voimansa heikentämisen välikappaleeksi." Leniniläinen, vallankumouksellinen kanta työväenluokan ja sivistyneistön liiton luomisesta edellyttää **työväenluokan hegemoniaa, joukkoliikkeen ensisijaisuutta** kaikessa toiminnassa ja tämän toiminnan läpitunkevaa poliittista suuntautumista **porvarillista demokratiaa, porvarillista valtiota vastaan.** Tehtävänä on, kuten Marx jo yli sata vuotta sitten sanoi, saada joukot ymmärtämään pitkällisen taistelun välttämättömyys, saada joukot ymmärtämään, että niiden on taisteltava ei ainoastaan muuttaakseen olosuhteet, vaan muuttaakseen myös itsensä, jotta ne kypsyisivät valloittamaan poliittisen vallan.

JUHANI RUOTSALO

Näkökohtia ideologisesta taistelusta Suomen korkeakouluissa

Ideologisen taistelun yhtenä lähtökohtana korkeakouluissa on se tosiasia, että korkeakoulut ovat oleellisesti ideologisia laitoksia. Ne toimivat itse ideologisen taistelun eräänä

koneistona. **Ensinnäkin,** korkeakoulut — erityisesti yliopistot — kehittävät aktiivisesti porvarillista ideologiaa. Havainnollisena esimerkkinä tästä on Helsingin yliopiston rooli 1930-luvun Suomessa tai toisaalta porvarillisen yhteiskuntatieteen vaikutus 1960-luvun reformistisen "kansanrintama"-hallituksen edellytysten luomisessa ja SKP:n vastaisessa taistelussa. **Toiseksi,** korkeakoulut harjoittavat suoraa propagandaa ulospäin. Vaikka korkeakoulujen asema Suomessa ei tässä suhteessa ole ehkä niin näkyvä kuin monissa muissa kapitalistisissa maissa, on todettava, miten esim. professoriemme lehtikirjoittelu ja poliittinen toimeliaisuus ovat viime aikoina lisääntyneet. Esimerkkejä kehityksen tiivistymisestä ovat myös kesäyliopistojen yhä ahkerammin järjestämät kansalaiskasvatusseminaarit, joiden suosittuja aiheita ovat mm. "työmarkkinajärjestöt" ja tulopoliittisen koneiston toiminta. **Kolmantena** ja ehkä tärkeimpänä puolena on todettava, että korkeakoulut kasvattavat ideologian välittäjiä ja levittäjiä. Porvaristo on aina asettanut korkeakoulujen tehtäväksi porvarillisen ideologian propagandistien tuottamisen. Propagandisteina toimivat koululaitoksen, joukkotiedotusvälineiden, erilaisten järjestöjen ja kulttuurialan työntekijät, yleisemmin koko sivistyneistön joukkokaaderisto, jolla kapitalistisen työnjaon puitteissa välttämättä on ideologisena tehtävänä työtätekevien joukkojen tietoisuuteen vaikuttaminen.

Ideologisen taistelun koneistona korkeakoulut ovat kuitenkin myös kärkevän **ideologisen taistelun areena.** Korkeakoulumme ovat aikaisemmin olleet poliittis-ideologisesti jopa monoliittisen porvarillisia, vieläpä porvarillisen ideologian kaikkein taantumuksellisimpia muunnoksia edustavia. Tässä suhteessa viime vuosina on tapahtunut suorastaan historiallisia muutoksia. Opiskelijat, opettajat ja tutkijat irtautuvat kasvavassa määrin suurpääoman aatteellis-poliittisesta valvonnasta. Opiskelijoiden demokraattinen liike lujittuu ja laajenee, ja demokraattinen taistelu ja oikeistonvastaiset mielialat leviävät myös opettajien ja tutkijoiden keskuudessa. Yhteydessä poliittiseen taisteluun on käynnis-

sä ideologinen murros: marxismi-leninismin asemat lujittuvat. Tätä kehitystä jouduttavana erityispiirteenä on todettava revisionististen, pseudomarxilaisten aatteiden verrattain vähäinen vaikutus Suomen korkeakouluissa. Tämä prosessi muuttaa väistämättä myös korkeakoulun roolia yhteiskunnassa ja avartaa työväenluokan ja muiden edistyksellisten voimien mahdollisuuksia vaikuttaa korkeakoulujen toimintaan.

Samalla muotoutuu suurpääoman ja taantumusvoimien reaktio tähän kehitykseen. Porvarillinen ideologia aktivoituu ja mukautuu uuteen tilanteeseen. Viime vuosina on luonnontieteen — esim. biologian — filosofis-metodologisten kysymysten ja luonnollisesti yhteiskuntatieteen alalla ilmaantunut suuri joukko porvarillisen ideologian vanhojen asettamusten uusia muunnoksia. Niinikään marxismi-leninismiä vastaan asettuvan muunnetun "marxilaisuuden" ("luovan", "humanistisen", "modernin", "itsenäisen") tarjonta kasvaa marxismi-leninismin arvovallan voimistuessa. Ideologiseen hyökkäykseen liittyen on demokratianvastainen hyökkäys hälyttävästi voimistunut. Marxismi-leninismi pyritään juurimaan pois korkeakouluista turvautuen Pariisin rauhansopimuksen kanssa jyrkässä ristiriidassa oleviin henkilövainoihin. Kommunisteihin ja muihin demokraatteihin kohdistuu yltyvä poliittinen urkinta, painostus ja syrjintä. Olemassaolevia demokraattisen valvonnan elimiä pyritään tuhoamaan ja luomaan korkeakouluille epädemokraattinen kolmikantahallinto. Suurpääoma rakentaa myös uusia ideologisen valvonnan organisaatioita korkeakouluja ja sivistyneistön ammattikäytäntöjä silmälläpitäen. Koulutus- ja Tiedepoliittisen Tutkimussäätiön (KTTS) keskeisenä tehtävänä on harjoittaa ideologista ja koulutuspoliittista mielipiteenmuokkausta korkeakouluissa. Elinkeinoelämän Valtuuskunnan (EVA) tehtäväksi on myös asetettu suurpääoman yhteyksien tiivistäminen tiede- ja korkeakouluväkeen. Työnantajajärjestöt ja suurpääoman muut taloudelliset järjestöt voimistavat kontrolliaan tekniikan ja kaupan opis-

kelijoihin ja arvatenkin myös sivistyneistön alkavan demokraattisen järjestäytymisen suhteen.

Porvarillisten puolueiden ja sosialidemokraattisen puolueen aktiivisuus on viime vuosina huomattavasti lisääntynyt korkeakouluissa. Hädin tuskin haudattuaan myytin puolueettomasta tieteestä ja epäpoliittisesta asiantuntemuksesta nämä puolueet pyrkivät itse tieteen kannalta varsin sesta nämä puolueet pyrkivät, itse tieteen kannalta varsin nihilistisistä lähtökohdista, organisoimaan ja valvomaan poliittisille opiskelijajärjestöilleen kasvaa, ja järjestöt sidotaan tiukasti puoluejohdon talutusnuoraan. Edistyksellisen Tiedeliiton nimellä kulkeva porvarillis-keskustalainen järjestö suuntautuu tarkoituksellisesti kommunisteja ja marxismi-leninismiä vastaan. Avoimin puoluetunnuksin tapahtuva, puhtaasti taktinen organisoituminen myös vieroksuttaa monia korkeakoulujen työntekijöitä, se on useiden tietoisuudessa heidän olennaisiksi kokemiensa tieteellisyyden ja akateemisen tradition periaatteiden vastaista. Tämä saattaa olla eräänä lähtökohtana irtautumiselle porvarillisesta ideologiasta, ja se saattaa antaa mahdollisuuden tajuta marxilais-leniniläinen asettamus puoluekantaisuuden ja objektiivisuuden yhteydestä.

EEC-maiden yleisen koulutuspolitiikan toteuttaminen Suomessa erityisesti vapaakauppasopimuksen solmimisen jälkeen vaikuttaa suoraan ideologisen taistelun ehtoihin. Oikeisto on siirtymässä integroituun koulutuspoliittiseen hyökkäykseen, jonka keskeiset tavoitteet ovat koulutuskustannusten minimointi ja opiskelijoiden ja sivistyneistön aatteellis-poliittisen valvonnan tehostaminen. Tähän koulutuspolitiikkaan liittyy välittömästi opiskelijoiden hiostuksen voimistaminen, toimeentulon vaikeutuminen sekä tutkintojen lyhentäminen, pirstominen ja pakottaminen suurpääoman lyhytnäköisten etujen sanelemiin kaavoihin. Samalla korkeakoulujen autonomiaa vastaan hyökätään kytkemällä korkeakoulut suoraan opetusministeriön määräysvaltaan, valtiomonopolistiseen ohjelmointiin ja vastaaviin mekanismeihin. Demokraattisten voimien toimintaoikeudet on peitte-

lemättä asetettu kyseenalaisiksi korkeakoulujen sisäisen byrokraattisen taantumushallinnon toimesta. Hyökkäys demokratiaa vastaan on olennainen osa suurpääoman koulutuspolitiikkaa.

Ideologisen taistelumme tehostaminen korkeakouluissa voidaan jakaa kahteen päälohkoon: **yleisiin poliittisiin ja maailmankatsomuksellisiin kysymyksiin** ja toisaalta **tutkijoiden ja opiskelijoiden oman alan ammatillis-tieteellisiin kysymyksiin.**

Vaikka sivistyneistön oma työ on useimmiten läpeensä ideologista, on suuri merkitys myös niillä yleisillä kysymyksillä, jotka ovat ideologisen taistelun kohteena kaikkien väestökerrosten keskuudessa. Opintoihin ja sivistyneistön ammattiin liittyvissä erityiskysymyksissä olemme marxilais-leniniläisinä erittäin edullisessa asemassa, sillä tänä päivänä tieteelliset pyrkimykset itsessään luovat opiskelijoiden ja korkeakoulutyöntekijöiden keskuudessa väistämättä porvarillisesta ideologiasta vapautumisen aineksia; kaikki tunnemme esim. teesin luonnontieteilijöiden vaistonvaraisesta materialismista. Mitä enemmän menestyksiä saavutamme korkeakoulujen toiminnan tieteellistämisen puolesta käytävässä taistelussa, sitä suotuisammat olosuhteet muodostuvat ideologisen vaikutuksemme laajentamiselle. Toisaalta on tietysti todettava, että marxilais-leniniläinen traditio eri tieteenaloilla on meillä akateemisessa maailmassa vasta alullaan. Vaikka SKP:llä on merkittävä teoreettisen työn traditio, vaatii hyvin paljon ponnistuksia kehittää marxilais-leniniläinen traditio korkeakouluihin ja eri tieteenaloille. Tarvitsemme pikaisesti mahdollisimman korkeatasoista tutkimusta, propagandaa ja opetusta eri tieteenaloilla. Tämä on tärkeä tehtävä joukkovaikutuksemme laajentamiseksi korkeakouluissa, korkeakoulujen yhteiskunnalliseen funktioon vaikuttamiseksi ja lopulta poliittisen strategian luomiseksi sivistyneistön eri ammattiasemia vasten. Uskoisin, että nämä ovat kysymyksiä, jotka tavattomasti kiinnostavat tutkijoita, opettajia ja opiskelijoita — kysymyksiä,

joissa löydämme näkemyksillemme varsin vastaanottavaisen yleisön.

Marxilais-leniniläisen **puoluekantaisuuden ja objektiivisuuden ykseyden** selvittäminen pysyy yhtenä keskeisenä ideologisen työmme tehtävänä korkeakouluissa. Kysymys tieteen ja asiantuntemuksen puolueettomuudesta tai sitoutuneisuudesta on jatkuvasti ollut esillä eri yhteyksissä, eikä ole sattuma, että puoluekantaisuus on tämänkin seminaarin keskeisiä keskustelunaiheita. Myytti tieteen ja asiantuntemuksen abstraktista puolueettomuudesta romutettiin tehokkaasti 1960-luvun opiskelijaradikalismin aikana. Tuosta ajasta juontuu kaksi kehityslinjaa. Toisaalla ovat voimistuvat marxilais-leniniläiset näkemykset, joiden mukaan puoluekantaisuus ja objektiivisuus ovat toistensa edellytyksiä; joiden mukaan lahjomaton tieteellisyys ja totuudellisuus edellyttävät sitoutumista luokkataisteluun edistyksen voimien puolella; joiden mukaan vallankumouksellinen ja edistyksellinen liike etenee nojautumalla tieteen edistyneimpiin saavutuksiin. Mutta oivallus tieteen ja asiantuntemuksen puoluekantaisuudesta on kehittynyt myös toiseen suuntaan. Porvarillinen ideologia saattaa tänään tosin myöntää puoluekantaisuuden, mutta vain samalla kieltäen objektiivisuuden. Vaikka tieteen ja asiantuntemuksen sidonnaisuus maailmankatsomuksellisiin arvoihin myönnetään, jäävät nuo arvot itsessään perustelemattomiksi, vapaavalintaisiksi ja ulkotieteellisiksi. Tämä irrationalismi luo osaltaan ideologiset edellytykset porvarillisten puolueiden ja SDP:n etenemiselle ja laajemmin tarkastellen myös valtiomonopolistisen sääntelykoneiston lujittamispyrkimyksille korkeakouluissa.

Imperialismin ideologisen hyökkäyksen pääsisältönä on antikommunismi, joka tiivistyy neuvostovastaisuuteen. Myös korkeakouluissa on olemassa maaperä neuvostovastaisen propagandan leviämiselle. **Kysymys neuvostovastaisuuden torjumisesta on koko ideologisen taistelumme päätehtävä,** ja se liittyy yhtä lailla yleisiin poliittisiin ja maailmankatsomuksellisiin kysymyksiin kuin ammatillisiin ja tieteellisiin kysymyksiinkin. Neuvostovastainen propaganda on maas-

samme voimakkaasti tehostunut. Mutta asialla on toki toinenkin puolensa. Neuvostoliiton ja koko sosialistisen yhteisön kehitys itsessään tarjoaa meille mitä parhaimmat aseet imperialistista valhepropagandaa vastaan. Sosialististen maiden tieteen ja koulutuksen saavutusten tunnetuksiteko ja käytännön suomalais-neuvostoliittolainen yhteistyö tieteen ja koulutuksen alalla murtavat tehokkaasti neuvostovastaisia epäluuloja. Näin poliittinen taistelu Suomen ja Neuvostoliiton yhteistyön lujittamiseksi kaikilla yhteiskuntaelämän aloilla on myös taistelua ideologisen työmme edellytysten parantamiseksi, ideologiamme eteenpäinviemiseksi.

Ideologisessa työssä korkeakouluissa tulee tietysti ottaa täsmällisesti huomioon vallitsevat erityiset olosuhteet. Tällaisia ovat tietenkin teoreettisten ja ideologisten kysymysten suuri merkitys ja niitä kohtaan tunnettu kiinnostus sekä varsinkin opiskelijoiden tietty ideologinen herkkyys ja liikkuvuus. Samalla on kyettävä torjumaan sivistyneistön radikalisoitumiseen liittyvät kiertämättömät ongelmat, illuusiot sivistyneistön itsenäisestä merkityksestä ja johtajuusasemasta yhteiskunnallisessa taistelussa. Propagandaltamme edellytetään perusteellista, korkeatasoista ja älyllistä argumentointia. Tämä ei ole minkäänlaisessa ristiriidassa periaatteellisen selkeyden kanssa. Päinvastoin, selkeä sitoutuminen yhteiskunnallisen kehityksen reaalisiin liikevoimiin on ainoa keino avata todella luotettavat näköalat opiskelijoiden ja sivistyneistön taistelulle. Tämän todistavat varsin selvästi Sosialistisen Opiskelijaliiton toiminnassaan hankkimat kokemukset.

Ideologinen työmme liittyy erottamattomasti poliittiseen taisteluumme. **Näiden tehtävien yhdistäminen on suuri velvollisuutemme.** On välttämätöntä kehittää korkeakouluissa poliittisia aloitteita ja demokraattista liikettä, jotta opiskelijat, opettajat ja tutkijat voisivat omakohtaisessa taistelussa saada omakohtaista poliittista kokemusta. Rauhantyö, anti-imperialistinen solidaarisuusliike, taistelu demokraattisen koulutus- ja tutkimuspolitiikan puolesta, kamppailu toimintaoikeuksien puolesta avaavat kaikki uusia

joukkoyhteyksiä ja laajentavat marxismi-leninismin aatteiden levittämisen mahdollisuuksia. Edelleen, monet poliittiset kamppailukysymykset vaikuttavat suuresti ideologisen taistelun ehtoihin. Taistelu Pariisin rauhansopimuksessa turvattujen demokraattisten toimintaoikeuksien puolesta kommunistien ja muiden demokraattien syrjintää ja painostusta vastaan on kaikissa korkeakouluissamme suoranainen elinvälttämättömyys. Yleisen koulutuspolitiikan suunta vaikuttaa olennaisesti korkeakoulujen opetuksen ja tutkimuksen tieteelliseen tasoon ja ideologiseen sisältöön. Korkeakoulujen demokraattisella valvonnalla, demokraattisella hallinnonuudistuksella ja autonomian säilyttämisellä on valtava merkitys demokraattisten toimintaoikeuksien sekä opetuksen ja tutkimuksen sisällön kannalta. Erityisen keskeistä ideologisen taistelumme kannalta on kaikkien demokraattisten voimien yhteinen taistelu korkeakoulujen saattamiseksi rauhan, edistyksen ja työtätekevien etujen palvelukseen. Kaikkien demokraattisten voimien jakamaton tehtävä on puhdistaa korkeakoulut äärioikeistolaisesta, militaristisesta, rasistisesta ja imperialismin rikoksia ihannoivasta saastasta. SOL:n **Musta kirja** ja sen yhteydessä esitetyt vaatimukset ovat konkreettinen askel tässä kampanjassa. **Mustan kirjan** tavoitteisiin liittyy kiinteästi sosialististen maiden osuuden lisääminen korkeakoulujen opetuksessa ja tutkimuksessa ja koko opetuksen ja tutkimuksen saattaminen palvelemaan rauhaa, edistystä ja työtätekevää kansaa. Tämäntyyppiset vaatimukset eivät muodosta uhkaa tieteen vapaudelle, vaan ne ovat tieteen todellisen vapauden välttämätön edellytys. Kysymys ei missään tapauksessa ole korkeakoulujen muuttamisesta "vallankumousopistoiksi", kuten taantumusdemagogiassa helppohintaisesti väitetään, vaan kysymys on kaikkien demokraattisten ja rauhantahtoisten voimien yhteisestä poliittisesta taistelusta sodanja taantumuksenvastaisin tunnuksin. Selvää tietysti on, että eteneminen tässä taistelussa avaa uusia mahdollisuuksia marxismi-leninismin puolesta tehtävälle työlle, niin

kuin demokraattinen taistelu yleensäkin parantaa vallankumouksellisten voimien toimintamahdollisuuksia.

Tutkijoiden, opettajien ja opiskelijoiden poliittisen ja ideologisen kehityksen tärkeimpänä edellytyksenä on SKP:n toiminnan ja joukkovaikutuksen laajentaminen korkeakouluissa puolueen 16. edustajakokouksen päätösten pohjalla. Opiskelijoiden keskuudessa toimii SKP:n apulaisena ja reservinä Sosialistinen Opiskelijaliitto, joka on saavuttanut suuria tuloksia ideologisen taistelun alalla. SOL:n yhä voimakkaampi suuntautuminen myös opintojen ja tutkimuksen sisältöä koskeviin kysymyksiin avaa tässä suunnassa uusia mahdollisuuksia. Korkeakoulujen opettajien ja tutkijoiden sekä valmistuneiden sivistyneistön jäsenten järjestäytyminen on vasta alullaan. Eräiden SKP:n piirijärjestöjen kokemukset tässä tehtävässä ovat rohkaisevia. Monet sivistyneistön demokraattiset järjestöt, joissa kommunistit toimivat aktiivisesti, ovat jo saavuttaneet merkittäviä tuloksia. Uskon, että me kaikki pidämme tätä uraauurtavaa seminaaria tärkeänä askelena puolueen työn voimistamiseksi korkeakouluissa ja kaikilla yhteiskunnallisen taistelun alueilla.

JYRKI JYRKIÄINEN

Kansainvälinen informaatiosota

Kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälisen neuvottelukokouksen asiakirjassa v:lta 1969 annetaan selkeä arvio imperialistisen politiikan päätendensseistä ja erikoisuuksista. Asiakirjassa todetaan, että imperialismilla on yhä vähemmän liikkumatilaa, koska ristiriita tuotannon

yhteiskunnallisen luonteen ja sen tulosten yksityisen haltuunoton välillä kärjistyy, ja koska tieteellis-teknisen kumouksen seurauksena syntyy uusia ristiriitoja olemassaolevien lisäksi. Imperialismi "pyrkii mukautumaan kahden järjestelmän keskinäisen kamppailun olosuhteisiin", kuten asiakirjassa todetaan. Imperialismi joutuu harjoittamaan taantumuksellista politiikkaansa puolustusasemista, mutta se ei merkitse kuitenkaan sen aggressiivisen olemuksen häviämistä.

Kylmän sodan aikana (1945—60) imperialistisen politiikan pääsuuntana oli sosialismin takaisinvyöryttäminen, sen etenemisen patoaminen. Takaisinvyöryttämisen, ns. roll back -strategiaa imperialismi käytti ulkopolitiikassaan ja puolustuskyvyn lisäämiseksi kuria ja järjestystä sisäpolitiikassaan. Esim. USA:n aggressiivisen ulkopolitiikan toteuttamiseksi pyrittiin kansankerroksiin luomaan epävarmuutta ja pelkoa, joka ilmeni McCarthyn aikoina toimeenpantuina vainoina. Kylmän sodan jälkeen (1960—) voidaan imperialistisessa politiikassa ja ideologiassa havaita **sopeutumistendenssi uuteen voimasuhteeseen:** sosialistiset maat pyritään likvidoimaan, mutta olemassaolevien voimavarojen mukaan. Sopeutumispolitiikkaa on kutsuttu joustavan suhtautumisen, ns. flexible reaction -strategiaksi. Sisäpoliittisina metodeina ovat nousseet etualalle nationalismin ja revisionismin ruokkiminen ja tukeutuminen erilaisiin marxilaisuutta "tulkitseviin" yhteiskuntateorioihin, erityisesti konvergenssiteoriaan, joilla pyritään hajoittamaan ja lamaannuttamaan vallankumouksellisen työväenluokan taistelu.

Viime vuosikymmenen lopulla ja tämän vuosikymmenen alussa on havaittavissa eräitä uusia elementtejä imperialismin maailmanlaajuisessa strategiassa, ennen kaikkea USA:n imperialismissa. USA:n hallitsevat piirit eivät ole hävittäneet ydinsodan valmistelua, mutta ne ovat panneet taistelun painopisteen sosialismin maita ja muita vallankumouksellisia voimia vastaan käytävässä kamppailussa

taistelumenetelmien erikoistamiselle. Pääsihteeri L. I. Brezhnev luonnehti näitä kansainvälisen näyttämön muutoksia NKP:n 24. edustajakokouksessa seuraavasti: "Elämme aikaa, jolloin imperialistinen propaganda käy maatamme, sosialistista maailmaa vastaan hellittämätöntä ideologista sotaa soveltaen kaikkein hiotuimpia menetelmiä ja käyttäen tehokkaimpia teknisiä välineitä. Kaikki porvariston käsissä olevat ideologiset vaikutuskeinot — sanomalehdistö, elokuvat ja radio — on mobilisoitu johdattamaan ihmisiä harhaan, syöttämään heille käsityksiä melkeinpä paratiisimaisesta elämästä kapitalismin oloissa ja parjaamaan sosialismia."

Viime aikoina kansainvälisten suhteiden alalla saavutetut edistysaskeleet ovat johtaneet kansainvälisen ilmaston huomattavaan tervehtymiseen; sitä uhkaavammin ovat alkaneet samalla esiintyä kylmän sodan kannattajat, jotka käyttävät aktiivisesti hyväkseen läntisiä joukkotiedotusvälineitä. Kansainvälisen jännityksen lievenemisen vastustajat puhuvat usein ns. vapaasta informaation vaihdosta, jonka he ovat kohottaneet suorastaan ensisijaiseksi tekijäksi järjestettäessä kansainvälisiä suhteita. Tämän tunnuksen olemuksen paljastamiseksi on selvitettävä, mitä sen puolustajat tarkoittavat "vapaalla kululla" ja "informaatiolla", minkälainen teoria ja käytäntö on tätä tunnusta saarnaavien taustana, sekä mistä ja milloin tämä tunnus on ilmestynyt kansainvälisten suhteiden historiaan.

Joukkotiedotusvälineiden avulla tapahtuva valtion rajojen loukkaaminen, hankkeet valtiollista suvereniteettia vastaan ja puuttuminen toisten valtioiden sisäisiin asioihin tulivat ajankohtaisiksi 1920-luvulla radiotoiminnan kehittymisen myötä. Ensimmäisinä käyttivät Hitler-fasistit radiolähetyksiä hyökkäyspolitiikkansa tukena. Natsipropagandan ensimmäinen uhri oli Itävalta, jonka hallitus oli vuonna 1933 taipuvainen solmimaan liiton Mussolinin, mutta ei Hitlerin kanssa. Suojatakseen maataan natsien radiopropagandalta oli Itävallan hallituksen — ensimmäisen kerran

joukkotiedotuksen historiassa — ryhdyttävä häiritsemään Saksasta tapahtuvia natsien radiolähetyksiä. Koska natsien hyökkäävä propaganda tuli ihmiskunnalle yhä suuremmaksi vaaraksi, päästiin Kansainliiton kokouksessa syyskuussa 1936 Genevessä "kansainväliseen sopimukseen radion käyttämisestä rauhan puolesta", jonka allekirjoitti 37 maata. Allekirjoittajavaltiot sitoutuivat lähettämään sellaisia radio-ohjelmia, jotka pyrkivät "rohkaisemaan jonkin alueen väestöä sellaiseen käyttäytymiseen, joka on sopusoinnussa sisäisen järjestyksen ja turvallisuuden kanssa". Sopimuksessa sanottiin edelleen, että on vaadittava lopettamaan yksittäisissä maissa sellaiset lähetykset, jotka lietsovat sotaa tai yllyttävät toimintaan, joka voi johtaa sotaan, sekä sellaisen väärän informaation avoin levittäminen, joka voi aiheuttaa vahinkoa kansainväliselle yhteisymmärrykselle.

Näistä ajoista on kulunut liki neljä vuosikymmentä, eikä tämä sopimus ole menettänyt hituistakaan ajankohtaisuudestaan. Toisen maailmansodan aikana liittoutuneet pitivät kiinni tämän kansainvälisen sopimuksen hengestä. Hitlerin Saksasta saavutetun voiton jälkeen oli kaikille selvää, että ei ollut minkäänlaista pakkoa entistää tiedonvälityksen alalla vallinneita merirosvolakeja ja että kansojen välisen tietojen vaihdon ongelma täytyi ratkaista kahden- ja monenkeskisten sopimusten perustalta.

Käsite "informaation vapaa kulku" tuli esiin jo vuonna 1946 Winston Churchillin pitämässä kuuluisassa Fultoninpuheessa. Juuri näihin aikoihin länsivaltojen hyökkäyshaluisimmat piirit levittivät "vapaan informaation kulun" tunnusta. Tämän käsitteen propagointiin ne käyttivät YK:ta ja UNESCO:a, joissa niillä oli 1940-luvun lopussa ja 1950-luvun alussa käytettävissään äänienemmistö. Näihin aikoihin perustettiin kylmää sotaa toteuttamaan propagandalähettimiä, kuten "Liberty" ja "Free Europe", jotka toimivat edelleen. Tätä käsitettä propagoi erityisesti Zürichissä päämajaansa pitävä ns. kansainvälinen lehdistöinstituutti IPI, joka julkaisi vuonna 1953 kirjan "informaation va-

paan kulun" ongelmista, jossa avoimesti puolustettiin sosialistisia maita vastaan tehtävää ideologista tihutyötä. **Termi "informaation vapaa kulku" syntyi siis kylmän sodan vuosina.** Tämä ei ole mikään sattuma, sillä käsite "informaation vapaa kulku" on olennainen attribuutti — vaikkakaan ei synonyymi — termille "kylmä sota", jota erotuksena "kuumasta sodasta" ei käydä tykeillä, vaan propogandalähettimillä, aikakaus- ja sanomalehdillä sekä muilla joukkotiedotusvälineillä.

Ideologian kasvava merkitys sosialismin ja imperialismin välisessä kamppailussa tuo esille imperialismin todellisen pulman: se on kykenemätön suoriutumaan käytettävissään olevilla keinoilla sosiaalisista luokkajännityksistään herruusalueensa sisällä ja samanaikaisesti johtamaan ja käymään taistelua sosialistista maailmanjärjestelmää vastaan. Monopolipääoma on pakotettu etsimään sellaisia keinoja ja välineitä, jotka sallivat luokkavastakohtien olemassaolon vaarantamatta monopolien vallan ja voitontavoittelun peruspilareita. Manipulaation avulla luodun "sisäisen tasapainon" avulla tapahtuu voimien kokoaminen ulkoista luokkavastustajaa vastaan. Tätä kautta oman väestön tietoisuuden manipulointi saa vastineensa ideologisessa tihutyössä sosialistisia maita vastaan. Manipulaation pääsisältönä ovat **antikommunismi ja neuvostovastaisuus, nationalismi ja revisionismi.** Sosialistisiten maiden kansalaisiin pyritään vaikuttamaan ulkomaanpropagandan avulla, joka suunnataan tarkasti etukäteen tutkituille väestöryhmille, kuten nuorille, vanhuksille, vuorotyöläisille, kotirouville, opettajille jne. Mutta monopoliporvariston sopeutuminen uusiin taloudellisen, poliittisen ja ideologisen taistelun olosuhteisiin ei vaikuta ainoastaan nykyisen imperialismin strategiaan, vaan myös sitä vastaan vaikuttavien voimien toimintaan, sosialistisiten maiden ja koko kansainvälisen työväenluokan strategiaan ja taktiikkaan. Lenin korosti aina, että sosialistisiten aatteiden voitto turvataan vain leppymättömässä taistelussa porvarillista ideologiaa vastaan.

Kansainvälisen informaatiosodan alueella porvarillisen ideologian levittämispyrkimykset ovat viime aikoina tulleet esille ETYK:in kolmannen valiokunnan työn yhteydessä, joka koskee yhteistoimintaa kulttuurin, sivistyksen, tietojenvaihdon ja kontaktien alalla. Läntinen propaganda on tehnyt sellaisen johtopäätöksen, että Neuvostoliitto ja muut sosialistiset maat muka pelkäävät sivistyksellistä yhteistyötä, informaation vaihtoa ja ihmisten välisiä kontakteja. Läntiset valtiot ovat vaatineet suorastaan täydellistä "aseidenriisuntaa" tietojen vaihdon alalla, kun taas Neuvostoliitto pyrkii tiettyyn valvontaan.

Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden esitys sivistyksellisen yhteistyön järjestämisestä perustuu kahteen tärkeään seikkaan. **Ensinnä** Neuvostoliiton esitys lähtee periaatteellisesta asennoitumisesta tähän kansainvälisten suhteiden tärkeään alaan. "Meillä on esimerkiksi laki, joka kieltää sodan propagoimisen muodossa missa hyvänsä," lausui pääsihteeri Brezhnev puhuessaan rauhanvoimien maailmankongressissa. "On voimassa lainsäädäntö, joka ehkäisee minkä tahansa kansan kansallista arvoa alentavan rotu- tai kansallisuusvihan levittämisen. On lakeja, jotka on tähdätty epämoraalisten ilmiöiden ehkäisemiseen ja yhteiskunnan siveellistä rappeutumista vastaan." **Toiseksi** Neuvostoliitto ja muut sosialistiset maat lähtevät siitä kokemuksesta, jonka ne ovat keränneet monivuotisessa ja hedelmällisessä yhteistyössä kulttuurin alalla erilaisia yhteiskunta- ja talousjärjestelmiä edustavien maiden kanssa. Neuvostoliitto pyrkii löytämään yhteisen kielen kaikkien kanssa, jotka vilpittömästi haluavat kansoja henkisesti rikastuttavaa vuorovaikutusta ja tahtovat lujittaa henkistä luottamusta, rauhaa ja naapurisopua.

Kuitenkin tiedämme, etteivät kaikki Neuvostoliiton läntiset kauppakumppanit suinkaan suhtaudu sivistykselliseen kanssakäymiseen avoimin mielin eivätkä osoita kiinnostusta todellisten sivistyksellisten ja tieteellisten arvojen vaihtoon. Amerikkalaisen ja länsisaksalaisen taantumuslehdistön

jatkuvat neuvostovastaiset parjauskampanjat erottuvat nykyään selvästi Neuvostoliiton ja näiden valtioiden kaupallisten ja tieteellis-teknisten suhteiden piiristä sekä eri väestökerrosten toiveista kehittää yhteistoimintaa sosialististen maiden kanssa. Kuitenkin nuo samat sanoma- ja aikakauslehdet, radio- ja televisio-ohjelmat ovat juuri niitä joukkotiedotuskanavia, joiden pitäisi toimia aatteiden ja kulttuuriarvojen vaihdon välineinä. Ehdottomana ennakkoedellytyksenä informaation vaihdon laajentamiselle tulee olla sellaisten **periaatteiden vahvistaminen,** kuten suvereniteetin ja yhteiskuntajärjestelmissä ilmenevien erojen kunnioittaminen, maiden lakien kunnioittaminen sekä informaation alistaminen rauhan lujittamisen palvelukseen. Tällä hetkellä "informaation vapaa kulku" on todellisuudessa läntisten propagandatuotteiden yksisuuntaista virtaa, joka on suunnattu sosialististen valtioiden ja kehitysmaiden väestöä vastaan. Porvarillisen propagandan yksisuuntainen kulku kohdistuu yhä enemmän myös kapitalististen maiden väestöä vastaan, koska sillä on "mittaamattomasti suurempien leviämismahdollisuuksien" (Lenin) paineen voimalla estävä vaikutus oikean informaation lisäämiselle maailman muiden kansojen elämästä. Suomalaisten tiedotustutkijoiden tekemät tutkimukset osoittavat, että sosialistisissa maissa annetaan lehdistössä, radiossa ja televisiossa enemmän tietoja läntisten maiden elämästä kuin päinvastoin.

Porvarillisen propagandan levittäjillä on tarkoituksena yksinkertaisesti sosialististen maiden "avaaminen" ideologiselle myyräntyölle. Chilen tapahtumat osoittavat, mikä vaara kansoille on propagandamonopolien toiminnasta, jotka sanovat työskentelevänsä "vapaan lehdistön ja tiedonvälityksen" puolesta. Kolmen vuoden ajan porvarillinen propaganda kävi massiivista ja suunnitelmallista informaatiosotaa Chilen kansan hallitusta vastaan; tällä hetkellä porvarillinen lehdistö kansainvälisten propagandamonopolien tukemana teeskentelee, ettei sillä olisi mitään tekemis-

tä Chilen fasistikaappauksen ja -hallinnon kanssa. Samalla taktiikalla valmisteltiin Länsi-Saksasta johdettuna v. 1968 Tšekkoslovakiassa vastavallankumouksellisia voimia, jotka kuitenkin epäonnistuivat. Chilen taantumusvoimat ovat kansainvälisen monopolipääoman tuella rakentaneet järjestelmän, jonka puolesta porvarillinen lehdistö oli taistellut näiden kolmen vuoden aikana. Tällä järjestelmällä ei ole mitään yhteistä vapauden kanssa, vaan se on merkinnyt sanan- ja lehdistövapauden sekä ihmisoikeuksien täydellistä loukkaamista ja Hitler-Saksasta esikuvansa saaneen komennon rakentamista.

Kansainvälisessä jännityksen lievenemisen prosessissa kärjistyy ideologinen taistelu. Viime aikoina on "informaation vapaan kulun" tunnuksen arvovalta selvästi laskenut maailman julkisuuden silmissä. Huomattavat kansainväliset organisaatiot ovat joutuneet myöntämään sen valheellisuuden; niinpä esim. UNESCO:n päätöslauselmassa viestintäsatelliittien käytöstä todetaan: "Satelliitein tapahtuvissa lähetyksissä on turvattava suvereenisuus ja kansojen välinen tasa-arvoisuus." "Informaation vapaan kulun" ideaa pyrkivät rakentamaan esteeksi kansainvälisen ilmaston tervehtymisen tielle ne voimat, jotka ovat rikastuneet kylmästä sodasta ja edelleen siitä rikastuvat.

Kommunistiselle ja demokraattiselle sivistyneistölle asettuu kansainvälisen informaatiosodan alueella vaativia tehtäviä. On päättäväisesti torjuttava joukkotiedotusvälineiden ja kulttuurin käyttö aggressiivisiin päämääriin ja ideologiseen tihutyöhön, sillä vain siten voi kansainvälinen jännityksen lieveneminen edetä. On kaikin tavoin pyrittävä lujittamaan ja laajentamaan jo saavutettua jännityksen lievenemisen aluetta sekä etsittävä uusia mahdollisuuksia rakentavien kontaktien löytämiseksi eri yhteiskuntajärjestelmien välillä. Sosialistisen ja kapitalistisen maailman välillä tapahtuvan tiedonvälityksen alue ja tehokkuus ovat laajentuneet, ja tätä on pyrittävä hyödyntämään rauhan, demokratian ja sosialismin offensiivissa. On propagoitava

sitä, että imperialismi on sotien alkulähde, ja vain sosialismi tuo rauhan. Maailmanlaajuisesti on pyrittävä sääntöltyyn sopimusjärjestelmään kahden- ja monenkeskisissä vaihtosopimuksissa rauhan ja kansainvälisen yhteistyön lujittamisen puolesta. On paljastettava se, että kansainvälistä vallankumouksellista työväenlehdistöä vastaan kohdistetut vainot ja toimittajien vangitsemiset ovat osa sitä toimenpiteiden kokonaisuutta, jota imperialismi soveltaa poliittisessa strategiassaan.

Marxilais-leniniläiseltä linjalta lähtevää joukkoagitaatiota on suunnattava ei vain työväenluokkaan vaan myös sivistyneistöön ja tieteellis-teknisen kumouksen luomiin uusiin kerroksiin niiden vetämiseksi demokraattiseen ja vallankumoukselliseen liikkeeseen. Menestyksemme propagandan rintamalla tulee olemaan sitä suurempi ja merkittävämpi, mitä iskukykyisemmin torjumme porvarillisen propagandan argumentit ja mitä vakuuttavammin puolustamme luokkakantaista lähtökohtaamme ja levitämme kylmän sodan edustajien aggressioita vastaan rauhan, demokratian ja sosialismin aatteita.

TUOMAS TAKALA

Koulunuudistus ja opetuksen sisällön uudistaminen

Kaikki koulutuspolitiikan alalla käytävän taistelun kysymykset liittyvät läheisesti ideologiseen taisteluun: esim. erilaiset vaatimukset yleissivistävän koulutuksen pituudesta ja sen sisäisestä eriyttämisestä pohjaavat erilaisiin

käsityksiin ihmisten koulutettavuudesta. Kaikissa näissä kysymyksissä edistyksellisten ratkaisujen aikaansaaminen edellyttää ideologista taistelua tieteellisen ja demokraattisen näkemyksen puolesta taantumuksellisia ideologioita vastaan. Erityisen merkitseviä ideologisen taistelun kannalta ovat ne koulutuspoliittiset ratkaisut, jotka koskevat erilaisten ideologisten käsitysten asemaa opetuksen sisällössä.

Vallankumouksellisen työväenliikkeen vaatimuksiin on perinteisesti, jo vanhan työväenpuolueen Forssan kokouksesta lähtien, kuulunut vaatimus **opetuksen tieteellistämisestä,** jolla on ensisijaisesti tarkoitettu pakollisen uskonnonopetuksen poistamista ja luonnontieteellisen opetuksen lisäämistä. Sen sijaan ideologisen taistelun kannalta merkitsevimmän osa-alueen, **yhteiskunnallisen opetusaineksen,** sisältöön ei viime aikoihin asti ole kiinnitetty riittävää huomiota. Tietenkin uskonnonopetuksen poistaminen — joka ei tosin ole nykyisen poliittisen suhdanteen vallitessa toteutettavissa — ja luonnontieteellisen opetusaineksen lisääminen ovat opetuksen sisällön demokraattisen uudistamisen oleellisia ehtoja. Samalla näihin perinteisiin vaatimuksiin saattaa kuitenkin sisältyä virheellinen näkemys niiden ideologisesta merkityksestä, ts. jonkinlainen olettamus siitä, että luonnontieteellinen opetus ilman uskonnon vastavaikutusta riittäisi synnyttämään materialistisen ja rationaalin ajattelutavan, joka sitten välittyisi suoraviivaisesti myös yhteiskuntaa koskeviin käsityksiin. Kuitenkaan näin ei tapahdu, mikäli luonnontieteellinen ja mahdollisesti lähiaikoina jossain muodossa toteutettava polytekninen opetus ovat irrotettuja yhteydestään materialistiseen yhteiskuntakäsitykseen ja demokraattiseen yhteiskuntapolitiikkaan. Luonnontieteiden ja tekniikan opettaminen nykyistä huomattavastikin suuremmassa määrin voi yhtä hyvin suuntautua kapitalismin valtiomonopolistisen sopeutumiskeinojen tukemiseen, tämän sopeutumisen välineinä toimivien ihmisten tuottamiseen, mikäli luonnonilmiöiden hallitsemiseen

tähtäävä opetus ei tukeudu **johdonmukaisesti** edistykselliseen yhteiskunnalliseen opetusainekseen.

Valtiomonopolistisen kapitalismin ja siihen sisältyvien ideologisen sääntelyn mekanismien myöhäsyntyisyys Suomessa ovat tehneet mahdolliseksi sen, että perus- ja keskiasteen koulujen yhteiskuntaopetusta ei eräitä ammatillisen koulutuksen aloja lukuunottamatta ole vielä kovin tiukasti kytketty valtiomonopolistiseen ideologiseen sääntelyyn. Tämän havaitsee vertaamalla meillä yhteiskuntaopetuksessa käytettäviä opetussuunnitelmia ja oppikirjoja esim. Ruotsissa ja Saksan Liittotasavallassa käytössä oleviin. Yhteiskuntaopetuksen kytkemistä ideologisen sääntelyn palvelukseen on osaltaan estänyt demokraattinen koulutuspoliittinen liike, mutta samalla on nähtävissä, että suurpääomalla on toistaiseksi ollut runsaasti käyttämättömiä mahdollisuuksia vaikuttaa yhteiskuntaopetuksen sisältöön. Näitä keinoja se on demokraattisen koulutuspoliittisen liikkeen edetessä ottanut viime vuosina ja kuukausina yhä tehokkaammin käyttöön.

Demokraattisten voimien kommunistien johdolla muotoilemiin yhteiskuntaopetuksen sisältöön kohdistuviin vaatimuksiin on viime vuosiin asti sisältynyt jäänteitä 1960-luvun jälkipuoliskolla kukoistaneesta **moniarvoisuusharhasta,** luottamuksesta porvarillisen valtion mahdollisuuksiin luoda positiiviset edellytykset erilaisten ideologioiden ja yhteiskuntajärjestelmien tasapuoliselle käsittelylle opetuksessa. Tosin harhakuva rajaamattoman, luokkataistelun yläpuolella olevan moniarvoisuuden mahdollisuudesta on niin kouluopetuksen kuin myös esimerkiksi Yleisradion ohjelmapolitiikan suhteen muuttunut vaatimukseksi demokraattisten yleistavoitteiden rajaamasta moniarvoisuudesta. Kouluopetuksessa tämä merkitsisi selkeää asettumista imperialismia, sotaa ja taantumuksellista yhteiskuntakehitystä vastaan, samalla kun nämä ehdot täyttäviä ideologioita käsiteltäisiin tasapuolisesti. Tällaisen opetuksen toteuttamisen ehtoja ei kuitenkaan ole vielä selvitetty riittävästi,

mitä osoittaa se, että vaatimukset ovat edelleen yksipuolisesti kohdistuneet valtiokoneistoon, kuten vaatimukset opetussuunnitelmien uudistamisesta ja valtion oppikirjakustantamon perustamisesta.

Ilman **opetuksen sisällön määräytymisen kokonaisanalyysia** tehdään helposti samanlainen virhe, kuin jos asetetaan perustuslakiuudistus yhteiskunnallisen edistyksen perusehdoksi. Kysymys on **ensinnä** siitä, että yhtä hyvin Opetusministeriöltä kuin Kouluhallitukselta ja Ammattikasvatushallitukselta on nykyisen poliittisen suhdanteen vallitessa turha odottaa muita kuin enintään näennäisiä, yleisten tavoitelauseiden tasolle rajoittuvia toimenpiteitä yhteiskuntaopetuksen sisällön demokraattiseksi uudistamiseksi. Kehitys on tässä suhteessa Opetusministeriön, Kouluhallituksen ja Ammattikasvatushallituksen osalta päinvastoin menossa huonompaan suuntaan. **Toiseksi,** vaikka edistyksellisiä yleistavoitteita sisältävien komiteamietintöjen ja muiden opetuksen sisältöä koskevien ohjeiden (esim. Kouluhallituksen rauhankasvatuksesta antamat ohjeet) aikaansaaminen jo edellyttää huomattavaa painetta demokraattisten voimien taholta, edellyttää näiden saavutusten **konkreettinen toteuttaminen** demokraattiselta liikkeeltä vielä merkitsevästi voimakkaampaa ja laajempaa toimintaa. Asetelma on tässä sama kuin esim. rauhanlain aikaansaamisen ja sen sisältämien määräysten konkreettisen toteuttamisen välisessä suhteessa.

Suomen koululaitoksen historia sisältää lukuisia näyttöjä siitä, miten suurpääoman kontrolloimat ideologisen sääntelyn esikunnat ovat pystyneet täydellisesti muuttamaan opetuksen sisältöä ilman opetussuunnitelmien muutosta ja jopa opetussuunnitelmien hengen vastaisesti. Ideologisen sääntelyn vaikutuskanavia ovat kouluhallituksen hyväksymistä edellyttävien oppikirjojen tuotanto ja ennen kaikkea tämän kontrollin ulkopuolelle jäävän oheismateriaalin tuotanto sekä yhteistyö opettajajärjestöjen kanssa. Tällä hetkellä olemme tilanteessa, jossa opetussuunnitelmien en-

tisestäänkin vähäinen merkitys yhteiskuntaopetuksen sisällön määräytymisessä on edelleen pienenemässä, ja oppikirjojen, oheismateriaalin ja näitä valitsevien opettajien merkitys vastaavasti lisääntymässä. Samalla kuitenkin maamme ulkopoliittinen linja ja lähes kaikkien puolueiden nuorisojärjestöjen asettuminen edistyksellisten yhteiskuntaopetuksen tavoitteiden taakse merkitsevät, että yhteiskuntaopetuksen kytkeminen tiiviimmin valtiomonopolistisen ideologisen sääntelyn palvelukseen ei juuri voi toteutua opetussuunnitelmien kokonaisvaltaisen kehittämistyön kautta. Ts. kokonaisvaltainen ja julkisesti suoritettava opetussuunnitelmien kehittämistyö voi edetä vain demokraattisten tavoitteiden nimissä. Tällöin asettuu kommunisteille ja kaikille demokraattisille voimille vaativa tehtävä: komiteamietinnöissä ja muissa yhteyksissä esitetyt edistykselliset yleistavoitteet on konkretisoitava yhteiskunnallisten oppiaineiden opetussuunnitelmiksi, oppikirjoiksi ja oheismateriaaliksi. Kysymys on paitsi yhteiskuntaopin ja taloustiedon, myös historian, maantiedon ja kansalaistaidon opetukseen esitettävästä vaihtoehdosta, ts. kaiken sen yhteiskuntaa koskevan opetusaineksen sisällöstä ja rakenteesta, joka sisältyy perus- ja keskiasteen koulutukseen.

Tämä tehtävä on luonnollisesti vaativampi kuin yleisten opetuksen sisältöä koskevien vaatimusten esittäminen tai yksittäisten teemakokonaisuuksien suunnittelu. Työssämme voimme kuitenkin paljolta tukeutua sosialististen maiden saavutuksiin opetussuunnitelmien ja oppikirjojen laadinnassa, samalla kun yleisdemokraattisen yhteiskuntaopetuksen konkretisoiminen tietysti edellyttää myös sosialististen maiden esimerkistä poikkeavia sisällöllisiä ratkaisuja. Vaikka uusia opetussuunnitelmia ja oppimateriaalia ei saataisikaan aikaan valtion rahoittamana, on niiden tuottaminen joka tapauksessa kiireellinen ja välttämätön tehtävä, mikäli emme halua vetäytyä pelkästään puolustukseen yhteiskuntaopetuksen sisällöstä käytävässä taistelussa. Joka tapauksessa tämän tehtävän toteuttaminen edellyttää myös

DEMKO:n, oppilasjärjestöjen demokraattisten voimien, Rauhanpuolustajien ja luokkakantaisella pohjalla toimivan ay-väen yhteistoimintaa eri tasoilla. Kun konkreettinen vaihtoehto nykyisille opetussuunnitelmille, oppikirjoille ja oheismateriaalille on olemassa, voimme pakottaa oikeistohyökkäystä myötäilevän kouluhallintokoneiston eri tasoilla ainakin tämänpäiväistä pitemmälle toteuttamaan niitä edistyksellisiä tavoitteita, jotka nykyisellään jäävät valtiomonopolistisen tendenssien kulisseiksi.

Demokraattisten voimien **siirtyminen hyökkäykseen** ei tietenkään sulje pois tällä hetkellä keskeistä puolustuskeinoa, jälkikäteistä puuttumista sellaisiin tapauksiin, joissa selvästi rikotaan yhteiskuntaopetukselle asetettuja yleistavoitteita ja jopa maamme valtiosopimuksia. Tällaisten tapausten paljastamisessa ovat **Tiedonantaja** ja osa SKDL:n kansanedustajia olleet kiitettävän aktiivisia. Ideologisen sääntelyn pyrkimykset opetukselle asetettujen tavoitteiden ohittamiseen voidaan kuitenkin lopulta estää vain siten, että **on olemassa edistyksellistä oppimateriaalia,** joka voidaan asettaa yhtä hyvin suomalaisten suurpääoman järjestöjen kuin Saksan Liittotasavallasta Suomeen tuotetun taantumuksellisen oppimateriaalin vastakohdaksi. Esittäessämme yhdessä muiden demokraattisten voimien kanssa **konkreettisen yhteiskuntaopetuksen vaihtoehdon** meillä on merkitsevästi nykyistä paremmat edellytykset käydä taistelua valtiomonopolistisia ideologisen sääntelyn tendenssejä vastaan. Tämän taistelun kulku riippuu paitsi luokkien voimasuhteesta yleensä — so. yhteiskuntakehityksen suuntautumisesta joko valtiomonopolistiseen tai antimonopolistiseen suuntaan — myös erityisesti koulutuspolitiikan alalla käytävän taistelun voimasuhteesta, eli siitä, miten laajan joukkojen tuen kykenemme saamaan esittämällemme vaihtoehdolle. Nimenomaan kunnallisella tasolla ja koulujen sisällä tapahtuvaan päätöksentekoon vaikuttamiseksi tarvitaan demokraattisten oppilaiden, opettajien ja muiden koulutyöntekijöiden sekä oppilaiden vanhempien **yhteisrintama,**

joka lainsäädännön ja vakiintuneen käytännön suomaa suhteellista itsenäisyyttä hyväksikäyttäen voi toimia aloitteellisesti tämän vaihtoehdon toteuttamiseksi. Tätä kautta voimme pakottaa kouluhallintokoneiston myöntymään kunnan peruskoulujen ja lukion opetussuunnitelmien sekä niissä käytettävien oppikirjojen ja muun materiaalin uudistamiseen.

Demokraattiselle koulutuspoliittiselle liikkeelle asettuvien tehtävien toteuttamiseksi on olemassa koululaisten ja koulutyöntekijöiden demokraattiset joukkojärjestöt, joissa kommunistien johtava osuus on ollut kiistaton. Näissä järjestöissä toimivien kommunistien organisoimiseksi ja heidän työnsä koordinoimiseksi on silti vielä paljon tehtävää. Tätä työtä SKP ei toistaiseksi ole kyennyt kokonaisvaltaisesti johtamaan, samalla kun demokraattisissa koulutuspoliittisissa järjestöissä toimivat kommunistit ovat voimistuvan hyökkäyksen kohteena. Vasta eräiden piirijärjestöjen käynnistämä sivistyneistötyö, joka Tampereella on merkinnyt mm. kommunististen koulutyöntekijöiden puolueryhmän perustamista, on avaus puolueen johtavan osuuden toteuttamiseksi demokraattisten voimien koulutuspoliittisessa taistelussa. Jotta tämä työ laajenisi kaikkien puoluepiirien alueella ja käynnistyisi myös keskuskomitean tasolla, on välttämätöntä, että puolue kykenee reformistisiin harhoihin sortumatta tekemään oikean analyysin koulutuspolitiikan alueella käytävästä taistelusta ja siinä asettuvista tehtävistä ennen kaikkea opetuksen sisällön uudistamisen suhteen, tukemaan yksimielisenä nuorisoliiton kehittämistä kommunistisena nuorisoliittona sekä vastaanottamaan riveihinsä puoluetta lähestyvät kasvatusalan työntekijät.

ANTERO VÄHÄPASSI

Kokemuksia kommunistien toiminnasta valtiokoneistossa

> "Valtio on sen tunnustamista, että yhteiskunta on joutunut ratkaisemattomaan ristiriitaan itsensä kanssa ja jakautunut sovittamattomiksi vastakohdiksi, joita se ei pysty poistamaan." (Engels)

Marxilaisuuden perusajatus valtion historiallista tehtävää koskevassa kysymyksessä on Leninin mukaan siinä, että valtio ei ole suinkaan luokkavastakohtien sovittamiselin, kuten porvariston palveluksessa olevat ideologit pyrkivät uskottelemaan, vaan päinvastoin "valtio on luokkavastakohtien **sovittamattomuuden** tuote ja ilmaus". Valtio on luokkaherruuden elin, ase hallitsevan luokan käsissä hallittavien alistamista varten.

Ensimmäistä kertaa Suomessa kommunisteja tuli valtion hallintoon 1940-luvun puolivälissä. Tämän oli tehnyt mahdolliseksi Neuvostoliiton voitto sodassa fasismia vastaan, mikä antoi demokraattisille voimille Suomessa mahdollisuuden toimia julkisesti myös valtion sisällä. Nykyään tästä sotien jälkeisestä joukosta ei ole enää monta toveria virkapaikallaan, sillä osan on oikeisto painostanut eroamaan, osa on etääntynyt puolueesta ja revisioitunut tai muuten sulautunut porvarilliseen virkamieskuntaan. Tarkasteltaessa kommunistien toimintaa valtiokoneistossa on se tehtävä konkreettista poliittista tilannetta vasten. Poliittinen tilanne on nyt erilainen kuin 1940-luvun lopulla, mikä heijastuu valtion tehtäviin ja rooliin. Avoimen sorron aseet eivät ole tällä hetkellä niin käyttökelpoisia kuin ennen, vaan esiin on otettu erilaiset **hienovaraiset** mutta tehokkaat **väkivallan muodot.** Nyrkki on verhottu silkkihansikkaaseen.

Työsuojeluhallinto on oiva esimerkki valtiomonopolistisen sääntelyn mekanismeista. Työläisten tyytymättömyys kehnoihin työ- ja palkkaehtoihin kärjisti luokkataistelua 1960-luvun lopulla, mikä näkyi työläisten entistä laajempana liikehtimisenä. Suurpääoman ja reformistien, jotka olivat menettäneet kannatustaan harjoitetun tulopolitiikan vuoksi, tarve työläisten tyytymättömyyden hillitsemiseksi kasvoi ja johti vv. 1973—74 suoritettuun **työsuojelureformiin.** Uudistus toi mukanaan työsuojelun hallinnon ja valvonnan muutoksen. Työsuojeluhallinnon tehtävänä nykytilanteessa on työolojen valtiomonopolistinen sääntely, jolla pyritään toisaalta turvaamaan **työvoiman riittävä saanti** ja toisaalta **hillitsemään paremmista työoloista käytävää luokkakamppailua** poistamalla epäkohdista kaikista kärjekkäimpiä. Työsuojeluhallinnon uudistamisen yhteydessä kommunistien asemat vahvistuivat. Yksi keskeisimpiä syitä siihen, että kommunisteja yleensä otettiin työsuojeluhallintoon, oli taata tehdyn työsuojelureformin onnistuminen tukahduttamalla työpaikoilta käsin tapahtuvaa arvostelua. Asiaan on luonnollisesti vaikuttanut myös se, että työsuojelu kuuluu oleellisesti ammattiyhdistysliikkeen toimialaan, ja siksi SAK:n toinenkin osapuoli täytyi ottaa huomioon.

Ensimmäinen tehtävä työsuojeluhallintoon tulleilla kommunisteilla oli selvittää, mitä tehty työsuojelureformi ja sen jatko merkitsevät työpaikoilla tehtävälle työsuojelutyölle. Tämän analyysin pohjalta on määritelty kommunistien linja työsuojelun kehittämiseen ja sen liittymiseen luokkataisteluun. Tällaisen arvion tekeminen ei olisi ollut mahdollista ilman kiinteitä suhteita työpaikoilla toimiviin tovereihin. Tavoitteiden määrittelyn edellytyksenä on ollut **sivistyneistön ja työläisten liiton kehittäminen.** Parin viime vuoden aikana onkin hahmottunut kommunistien periaatteellinen ja käytännöllinen linja työsuojelukysymyksiin. Tämä linja on todettu kestäväksi käytännön elämässä, kentällä tapahtuvassa työssä.

Kommunistien periaatteellisen linjan muotoutuminen ei

ole miellyttänyt kaikkia. On tunnettua, että sosialidemokraattinen puolue ja sen ay-johto ovat nostaneet työsuojelukysymykset suurin puhein esille. Tällä manööverillä on ollut tarkoitus pestä tulopolitiikan kaudella pahasti mustuneita kasvoja työläisten edessä. Reformistisen taktikoinnin paljastuminen ja sen jatkuva arvostelu ovat suututtaneet SDP:tä, josta on ollut seurauksena kommunisteihin kohdistuva painostus, uhkailu ja valheellinen parjaaminen. Reformismin paljastaminen koskee erityisen kipeästi sosialidemokraatteja, koska he ovat miehittäneet kaikki työsuojelun tärkeimmät virkapaikat aina ministeriöstä alueellisiin työsuojelupiireihin asti, joten työläisten etujen ajaminen olisi käytännössä mahdollista, mikäli vain halua olisi. Kommunistien tekemä arvio **työsuojelusta luokkataistelun osana** ja käytännön toiminnan järjestäminen sen pohjalta ei ole miellyttänyt kaikkia kansandemokraattisen liikkeenkään sisällä olevia tovereita. Tämä on ilmennyt kysymyksissä, jotka koskevat SKDL:n työsuojelupoliittista ohjelmaa, SAK:n ja STK:n välistä kehnoa työsuojelusopimusta sekä suhtautumista työturvallisuuslakia uudistaneen komitean työhön.

Voimakkain painostus on tullut oikeiston ja suurpääoman taholta. Työnantajien puheet yhteisistä eduista ovat tässäkin asiassa paljastuneet puhujapönttöjen korulauseiksi. Suurpääoma ei kuitenkaan ole jäänyt toimettomaksi, vaan on alkanut käyttää entuudestaan tunnettuja keinojaan työsuojelun vesittämiseksi. Tämä on ilmennyt erityisesti porvarillisen oikeuslaitoksen käyttämisenä edistyksellisiä työsuojeluviranomaisia vastaan. Lisäksi on tehty valituksia ja kanteluita sekä virkamiehistä itsestään että heidän tekemistään päätöksistä. STK:n juristi Tapani Kahri on sanonut, että "STK tulee hukuttamaan työsuojeluhallituksen valituksiin ja kanteluihin". Näin virkakoneisto pyörisi tyhjäkäynnillä työtätekevien verovarojen ja terveyden kustannuksella. STK pyrkii kaikilla mahdollisilla keinoilla jarruttamaan ja sabotoimaan työturvallisuuslakia selventävien

yksityiskohtaisten määräysten valmistelua ja käsittelyä. Vaikutusvaltansa tehostamiseksi STK on tunkeutumassa työsuojeluhallituksen kollegioon SAK:n huippujohdon suosiollisella avustuksella.

Yleensä valtiokoneistossa toimiessaan, ja siten myös työsuojelun alalla, kommunistisella virkamiehellä on suuri vaara tehdä virheellisiä arvioita työssään esiintyvistä asioista. Seuraavassa käsitellään eräitä virheitä, joihin on mahdollisuus sortua toimittaessa valtionhallinnon sisällä.

Irtaantuminen puolueesta. Sivistyneistön jäsenelle, joka ei toimi päivittäin tuotannollisessa työssä, työn ja pääoman ristiriidan törmäyspisteessä, on elävä yhteys puolueen toimintaan ehdoton välttämättömyys. Tämä edellyttää aktiivista toimintaa puolueen perusjärjestöissä, joissa on mahdollisuus tavata työpaikkatovereita. Osallistuminen ammatillisten puoluekomiteoiden työhön antaa myös toiminnalle konkreettisen näköalan käytännön elämään. Mikäli puolueen piirijärjestöissä on sivistyneistötyö hoidettu kunnolla, on puolueesta irtaantumisen vaara helpommin torjuttavissa.

Virheellinen käsitys valtion luonteesta. Virheellinen käsitys valtion roolista — vasta poliittisen vallan valtaamisen jälkeen olisi mahdollista tehdä demokraattisia uudistuksia — on useimman sosialidemokraattisen virkamiehen toiminnan kompastuskivenä, eivätkä tältä vialta ole säästyneet kaikki kommunistitkaan. Teorian ja käytännön jatkuva opiskelu on kommunistille tämän vaaran torjumiseksi välttämätöntä.

Kabinettipolitiikan yliarviointi ja reformismi. Porvarillisen valtion toimiessa luokkarauhan takaajana joutuu sen yksittäinen virkamies useasti erilaisiin neuvotteluihin ja sovitteluihin kapitalistien edustajien kanssa. Jotkut luulevat virheellisesti, että tällaisilla ylätason neuvotteluilla saataisiin jotain pysyvää aikaan. Käytäntö on jo paljastanut tulopoliitikkojen puuhissa sen mädännäisyyden, joka tällaiseen virhelinjaan sisältyy. Mikäli kommunistilla on virheellinen käsitys demokraattisten uudistusten ja "reformien

ylipäänsä" välisestä suhteesta, voi sortua reformismiin. Käytännössä tämä ilmenee käsityksenä, että tekemällä vain erilaisia määräyksiä, päätöksiä tai erityisiä lakeja voidaan muka korjata työolojen epäkohtia välittämättä joukkojen mukanaolosta.

Opportunismi virkauralla. Tämä näkyy uskomuksena, että "olemalla nyt hiljaa ja tekemällä kuten isot pojat sanovat, voin yletä urallani ja sitten suurena päällikkönä myöhemmin vaikuttaa työläisten olojen kehittämiseen". Tämän asenteen leviäminen kuuluu luontaisesti kapitalistiseen byrokratiaan ja byrokratismiin.

Kommunistin tehtävä valtiokoneistossa on saattaa omat erityiset tietonsa ja taitonsa työtätekevien palvelukseen. Hänellä on asemansa tai koulutuksensa perusteella mahdollisuus saada sellaisia tietoja, joita työläiset tarvitsevat omassa kamppailussaan. Hän voi kehittää omaa ammattitaitoaan ja toimia asiantuntijana tai valistustyöntekijänä työläisten tilaisuuksissa. Työsuojeluhallinnossa yhteydenpito työpaikkoihin korostuu tavanomaista enemmän johtuen tämän hallinnonhaaran välittömästä suhteesta työn ja pääoman väliseen ristiriitaan. Kommunistisen ja demokraattisen sivistyneistön asemien vahvistuminen valtiokoneistossa merkitsee myös mahdollisuutta oikeistolaisen ja reformistisen politiikan paljastamiseen. Poliittinen paljastustyö ja kritiikki ovat jokaisen kommunistin velvollisuus työpaikasta riippumatta.

Kommunistien asemien lujittuminen eri yhteiskuntaelämän aloilla luo suotuisat edellytykset demokraattisen rintaman rakentamiseksi suurpääomaa ja oikeistoa vastaan. Oikeisto on tämän huomannut, josta on osoituksena sen kasvanut toimeliaisuus edistyksellisiä voimia vastaan. Yhteisrintaman lujittaminen työläisten ja sivistyneistön kesken olkoon vastauksemme taantumuksen hyökkäyksiin.

III SIVISTYNEISTÖN JÄRJESTÄYTYMINEN: KOKEMUKSET JA TEHTÄVÄT

ARI ERTI

TIEPO demokraattisten tutkijoiden organisaattorina

Demokraattinen tutkijaliike on Suomessa hyvin nuori ilmiö verrattuna moniin johtaviin kapitalistisiin maihin, joissa edistyksellinen tutkijain liike syntyi jo ennen toista maailmansotaa. Tämä palautuu moniin objektiivisiin ja subjektiivisiin tekijöihin. **Ensinnäkin** on huomattava, että tieteellinen tutkimus on Suomessa ylipäänsä ollut suhteellisen vähäistä, mikä perustaltaan johtuu Suomen erikoislaatuisesta asemasta imperialismin järjestelmässä: syrjäinen pieni kapitalistinen maa, raaka-aineen ja puunjalosteiden tuottaja, ja tähän liittyvä tuotantorakenteen painottuminen eitiedeintensiivisille aloille. **Toiseksi** lähinnä tutkimustoiminnan vähäisyyden vuoksi ei Suomessa alkanut kehittyä ennen kuin 1960-luvun lopulla laajempaa tiedehallintoa ja tiedepolitiikkaa, joka olisi nostanut tutkijoita poliittisen kamppailun pariin. **Kolmanneksi** on syytä korostaa, että toisen maailmansodan jälkeen — huolimatta AKS:n virallisen organisaation lakkauttamisesta — AKS:n pääpukarit ja heidän seuraajansa hallitsivat Suomen yliopistoelämää yksinvaltiaasti 1960-luvun puoliväliin asti.

Valtiomonopolistisen kapitalismin ja tieteellis-teknisen kumouksen kehitys 1960-luvulla aiheuttivat nopeasti kasvavan muutospaineen koulutus- ja tiedelaitokseen. Suunnittelematon kasvu ja sen valtiomonopolistisen sääntelyn **ristiriitainen prosessi** johti opiskelijamäärien kasvuun ja satalukuisten assistenttien ja nuorten tutkijoiden joukon syntymiseen. Tämä joukko muodosti uuden tutkijain ja opiskelijoiden kerrostuman, jonka yhteiskunnallinen asema perustui kapitalismin uusiin tarpeisiin suhteessa tieteen käyttöön ja koulutetun työvoiman saantiin. Tämä heijastui uuden tutkijakerroksen kaikinpuolisesti epävarmana, taloudellisesti heikkona ja vaikutusvallattomana asemana. Demokraattisen tutkijaliikkeen synnylle oli muodostunut objektiivinen pohja. Myös yliopiston **ideologisessa ilmapiirissä** tapahtui muutoksia. Jo heti toisen maailmansodan jälkeen "modernin yhteiskuntatieteen" traditio tunkeutui yliopistoon. Tämä merkitsi lähinnä keynesiläisen kansantaloustieteen ja amerikkalaisen sosiologian ja sen johdannaistieteiden tunkeutumista hegemonia-asemaan yhteiskuntatieteiden piirissä sekä tämän alan tutkimuksen ja koulutuksen laajentamista. "Uuden yhteiskuntatieteen" piirissä kasvoi 1950-luvulla liberaali yhteiskuntatieteilijäpolvi, joka muodostui sitten 1960-luvun demokraattisen tutkijaliikkeen nousun kasvupohjaksi.

Tutkijoiden liike ei kuitenkaan kehittynyt itsenäisesti tältä pohjalta, vaan se ammensi voimansa demokraattisen opiskelijaliikkeen noususta. Oppilaat erkanivat liberaaleista opettajistaan ja myös osa opettajista lähti etsimään paikkaansa suhteessa työväenluokkaan ja demokraattiseen politiikkaan. Kehittyvän liikkeen ja tietoisuuden eri linjat punoutuivat yhteen taistelussa korkeakoulujen demokratisoinnista. Edistyksellisen toiminnan organisoiminen yliopistolla ja joukkoliikkeen kanavoiminen pysyviin järjestöllisiin uomiin nosti polttavana **kysymyksen organisaatiosta.** Kevään 1970 hallinnonuudistusliikkeen välitön järjestöllinen tulos oli TIEPO. TIEPO:ssa yhdistyivät tutkijaliike ja

opiskelijaliike. Demokraattisen opiskelijaliikkeen kanavoituminen syksyllä 1970 TIEPO:n ulkopuolelle teki TIEPO:sta ensisijaisesti tutkijoiden tiede- ja korkeakoulupoliittisen painostusjärjestön.

TIEPO jäi kuitenkin vielä polkemaan paikalleen. Se oli muodostunut opiskelijaliikkeen taistelun tuotteena, eivätkä edellytykset tutkijoiden itsenäisempään organisoitumiseen vielä olleet muodostuneet. Vasta SOL:n 9. liittokokous ja **Taisteluohjelman** hyväksyminen v. 1973 merkitsivät ensimmäistä perusteellista kannanmäärittelyä tiedepoliittiseen tilanteeseen ja tutkijaliikkeen kehittämiseen. Nähtiin tärkeäksi, että TIEPO kehittyisi **tutkijain demokraattisena joukkojärjestönä.** Näinä vuosina oli myös muodostunut demokraattisten ja kommunististen tutkijoiden laajempi joukko, jotka saattoivat käytännöllisesti ottaa tämän linjan toteutettavakseen. Syksyllä 1973 TIEPO:n vuosikokouksessa hyväksyttiin sitten laaja ohjelmallinen toimintasuunnitelma, joka merkitsi kannanottoa TIEPO:n kehittämisestä tutkijain demokraattisen joukkojärjestön suuntaan. Eräiden sosialidemokraattien pyrkimykset kehittää TIEPO:a reformistiseen suuntaan torjuttiin. Päätehtäväksi asettui tässä vaiheessa TIEPO:n uudelleenaktivoiminen. Tässä keskeisen merkityksen sai järjestön tavoitteiden ja järjestöluonteen määrittely laatimalla periaateohjelma. Pitkän valmistelun jälkeen ohjelma hyväksyttiin yksimielisesti TIEPO:n vuosikokouksessa viime marraskuussa.

Ohjelma on avoimesti suurpääoman ja imperialismin vastainen. Demokraattisen tutkijaliikkeen toiminnan menestyksen ehtona nähdään **liittyminen muiden demokraattisten voimien rinnalle.** Tämä linja perustuu analyysiin tieteen ja tiedepolitiikan asemasta yhteiskunnan kokonaistoiminnassa talouden, politiikan ja kulttuurin kiinteinä osina. Tässä analyysissa tieteellis-teknisen kumouksen käsittelyllä on keskeinen sija.

Ohjelman **tavoiteosassa** asetutaan rauhanpolitiikan, antiimperialistisen solidaarisuuden ja tasavertaisen kansain-

välisen yhteistyön taakse. Erityisesti korostetaan Suomen ja Neuvostoliiton hyvien suhteiden ja yhteistyön suurta merkitystä myös maamme tieteen kehittämisen kannalta ja todetaan TIEPO:n toimivan Suomen ja Neuvostoliiton tieteellis-teknisen yhteistyön edelleenkehittämiseksi. Demokraattisen tutkijaliikkeen ja TIEPO:n toiminnan päätavoitteeksi nähdään tieteellis-teknisen kumouksen suuntaaminen rauhan, demokratian ja yhteiskunnallisen edistyksen palvelukseen. Päälinjana tämän tavoitteen toteuttamisessa on suurpääoman otteen heikentäminen ja demokraattisten voimien vaikutusvallan turvaaminen suhteessa tieteen ohjaamiseen sekä kokonaisyhteiskunnallisesti että tiedettä ohjaavissa elimissä. Näiden tavoitteiden toteuttaminen vaatii viime kädessä demokraattisen tiedepoliittisen ohjelman rakentamista. Periaateohjelmassa kytketäänkin TIEPO:n konkreettinen toiminta suoraan tai välillisesti tällaisen ohjelman luomiseen.

Periaateohjelman **järjestöpoliittisessa** osassa täsmennetään TIEPO:n luonne itsenäisenä tutkijoiden järjestönä ja määritellään sen suhde puolueisiin, ammattijärjestöihin, tieteenalakohtaisiin järjestöihin ja opiskelijajärjestöihin. Kansainvälisellä tasolla määritellään yhteistyön pääkohteiksi World Federation of Scientific Workers (WFSW), joka on tutkijoiden demokraattinen maailmanliitto, sekä sosialististen maiden tiedetyöntekijäin järjestöt ja kapitalististen sekä kehitysmaiden tutkijoiden demokraattiset organisaatiot.

TIEPO:n toiminta tänä vuonna pohjautuu periaateohjelman määrittämään linjaan. TIEPO:n hallituksen arvion mukaan myös tiedepolitiikan alueella on käynnissä **oikeiston aktivoituminen ja hyökkäys,** joka näkyy mm. Korkeakouluja Tiedepoliittisen Tutkimussäätiön (KTTS) perustamisessa ja toiminnassa, EVA:n perustamisessa, valtion budjetin tiedemäärärahojen enenevässä suuntaamisessa mm. Kauppa- ja teollisuusministeriön kautta suoraan suurpääoman käyttöön, oikeiston laajana hyökkäilynä kaikkea edistyksellistä

tutkimusta vastaan ja Suomen Akatemian piirissä ilmenneitä edistyksellisiä ilmiöitä vastaan. Samalla keskustapuolueiden tiedepoliittinen ideointi- ja painostusjärjestö Edistyksellinen Tiedeliitto (ETL) näyttää joutuneen Keskustapuolueen kaikkein oikeistolaisimpien piirien ehdottomaan valvontaan. Demokraattisiin tutkijoihin kohdistetut syrjintätoimet eivät osoita laantumisen merkkejä, vaan päinvastoin jatkuvasti tulee uusia tapauksia, erityisesti teknistieteellisillä aloilla. Tässä tilanteessa TIEPO:ssa on nähty ensisijaiseksi toimintalinjaksi oikeiston hyökkäyksen lyöminen takaisin. Selvää on, että **ilman yhteyttä koko oikeiston vastaiseen taisteluun** ei tiedepolitiikan lohkolla ole odotettavissa mainittavia tuloksia. Tämä toimintalinja konkretisoituu TIEPO:n suunnittelemassa selvitys- ja paljastustyössä, joka koskee monopolien ja oikeistovoimien tiedepolitiikan eräitä esikuntia ja sillanpääasemia kuten KTTS, MATINE (Maanpuolustuksen Tieteellinen Neuvottelukunta), Kauppa- ja teollisuusministeriö (KTM), sekä tutkijoiden oikeusturvakamppailun kehittämisessä. TIEPO tulee osallistumaan entistä voimakkaammin myös korkeakoulukamppailuun. Samanaikaisesti oikeiston vastaisen torjuntataistelun kanssa TIEPO ryhtyy periaateohjelmansa mukaisesti tekemään pitkäjänteistä valmistelutyötä konkreettisten tiedepoliittisten ohjelmallisten tavoitteiden luomiseksi ja laajojen tutkijajoukkojen organisoimiseksi näiden tavoitteiden taakse.

Järjestöyhteistyön alalla korostuu toisaalta rauhantyö, jossa TIEPO:n liittyminen Rauhanpuolustajiin on ensivuoroinen tehtävä, sekä toiminta Demokraattisten Asiantuntijoiden ja Tutkijoiden Yhteisjärjestössä (DATY). TIEPO:n järjestöllisen kehityksen päätehtävä on jäsenpohjan huomattava laajentaminen ja paikallistoiminnan aktivoiminen kaikissa tärkeimmissä korkeakoulukaupungeissa. Jokaisen demokraattisen tutkijan ja tutkimusvaiheeseen edenneen opiskelijan tulee liittää voimansa TIEPO:n riveihin.

JUHA KOVANEN

Sivistyneistö ja ammattiyhdistysliike

Työntekijöiden ammatillinen toiminta alkaa yleensä silloin, kun kollektiivisilla työehtosopimuksilla työnantajan kanssa arvioidaan päästävän parempiin palvelussuhteen ehtoihin kuin pelkästään henkilökohtaisilla työsopimuksilla on mahdollista. Tieteellis-teknisen kumouksen tuottama sivistyneistön määrän lisääntyminen ja sen valtaosan sosiaalis-taloudellisen aseman muutos aiheuttavat sivistyneistön hakeutumista ammatilliseen toimintaan ja kollektiiviseen sopimusjärjestelmään. Valtion ja kuntien palveluksessa oleva sivistyneistö kuuluu lähes poikkeuksetta työtai virkaehtosopimusten piiriin. Yksityisellä sektorilla enemmistö on sen sijaan vielä henkilökohtaisten työsopimusten varassa.

Ammatillisesti sivistyneistö on järjestäytynyt joko omiin, "puhtaisiin" järjestöihinsä tai muiden työntekijöiden kanssa yhteisiin järjestöihin. Edellistä järjestäytymistä edustaa ammatillinen keskusjärjestö AKAVA, jonka jäsenliitot ovat etupäässä akateemisesti koulutettujen ammattikuntapohjaisia liittoja. Jälkimmäisessä tapauksessa sivistyneistö on järjestäytynyt yhdessä työpaikan tai toimialan muiden toimihenkilöiden kanssa, esim. TVK-laiset virkamiesjärjestöt, tai yhdessä työpaikan kaikkien työntekijöiden kanssa, esim. SAK-lainen Valtion Viranhaltijain ja Työntekijäin Liitto VVTL. Nämä edustavat lähellä teollisuusliittoperiaatetta olevaa järjestäytymistä.

Kaikkien ammatillisten keskusjärjestöjen, siis SAK:n, TVK:n, STTK:n ja AKAVA:n, jäsenistöön kuuluu sivistyneistöä, AKAVA:an pelkästään sitä. AKAVA:n jäsenmäärä on n. 70 000. (Kaikki tämän kirjoituksen jäsenmäärät kuvaavat tilannetta v. 1974 alussa.) Sen suurimpia liittoja ovat:

Oppikoulunopettajien keskusjärjestö OK	n. 14 000	jäs.
Farmaseuttiliitto	n. 5 200	„
Lääkäriliitto	n. 6 300	„
Lakimiesliitto	n. 5 400	„
Upseeriliitto	n. 4 300	„
Hammaslääkäriliitto	n. 3 000	„

Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliiton STTK:n jäsenmäärä on n. 64 000. Julkisen sektorin teknisen sivistyneistö on pääosin järjestäytynyt STTK-laisiin Valtion Teknisten Virkamiesten Keskusliittoon VTK:hon (8 100 jäs.) ja Kuntien Teknisten Keskusliittoon KTK:hon (4 200 jäs.). Teknistä sivistyneistöä kuuluu myös yksityisellä sektorilla toimivaan Teknisten Liittoon (40 000 jäs.).

Toimihenkilö- ja Virkamiesjärjestöjen Keskusliiton TVK:n jäsenmäärä on n. 273 000. Sen suurimpia sivistyneistöä järjestäviä jäsenliittoja ovat:

Virkamiesliitto	n. 55 000	jäs.
Kunnallisvirkamiesliitto	n. 27 000	„
Teollisuustoimihenkilöliitto	n. 30 000	„
Opettajain Liitto SOL	n. 27 000	„
Sairaanhoitajaliitto	n. 25 000	„
Pankkitoimihenkilöliitto	n. 20 000	„

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön jäsenmäärä on n. 847 000. SAK:ssa sivistyneistön osuus on pienin verrattuna muihin keskusjärjestöihin. Sivistyneistöä järjestävät Kunnallisten Työntekijäin ja Viranhaltijain Liitto KTV (89 000 jäs.), Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY (82 000 jäs.) ja Teknisten ja Erikoisammattien liitto (n. 5 000 jäs.).

Sivistyneistön, kuten kaikkien toimihenkilöiden, ammattiyhdistyskenttä on hyvin hajanainen. Useilla toimialoilla voidaan järjestäydyttäessä valita kolmenkin keskusjärjestön väliltä. Edistyksellinen sivistyneistö voi usein vaikuttaa järjestäytymisen suuntaan. Parhaan tuloksen saamiseksi

tarvitaan **kokonaisselvitys** kyseeseen tulevien liittojen ammattiyhdistyspolitiikasta, demokraattisten voimien toimintamahdollisuuksista, sivistyneistön osuudesta liiton toiminnassa jne. Järjestäytymisen suuntaa harkittaessa joutuvat usein vastakkain teollisuusliitot ja ammattikuntapohjaiset liitot. Ammattikuntapohja (AKAVA-lainen liitto) luo yhteyden muuhun saman alan sivistyneistöön, kun taas teollisuusliittopohjalta (TVK tai SAK) muodostuvat paremmat edellytykset yhtenäisen taistelun järjestämiselle työpaikalla. Ilman laajaa sivistyneistön ammattiyhdistyspolitiikan kartoitusta järjestäytymiskysymyksiin ei voida antaa yleisiä ratkaisuja, vaan tapaukset on käsiteltävä kukin erikseen. Kokemuksia vasemmistolaisen sivistyneistön toiminnasta SAK-laisissa ammattiosastoissa on melko paljon. Usein tällainen osasto ei pysty kokoamaan valtaosaa työpaikan työntekijöistä, jolloin järjestäytymistavan tarkoituksenmukaisuus ei ole selvä. Näihin seikkoihin on kiinnitettävä lisääntyvää huomiota.

Viime aikoina myös eräät muut järjestöt kuin varsinaiset ammattiliitot ovat ilmoittaneet ryhtyvänsä ajamaan jäsentensä taloudellisia ja muita ammatillisia etuja. Kun julkisen sektorin teknisten toimihenkilöiden ammattiyhdistystoiminta oli alkanut kehittyä STTK:n piirissä, alkoivat myös teollisuuden insinöörit järjestäytyä STTK-laiseen Yksityistoimialojen Insinööreihin. Tämä ei kuitenkaan miellyttänyt Suomen Työnantajain Keskusliittoa, joka ei suostunut neuvottelemaan järjestön kanssa. Tässä tilanteessa kaksi insinöörijärjestöä, Insinööriliitto (IL) ja Korkeakouluinsinöörien ja Arkkitehtien Liitto (KAL), perustivat AKAVA:n kanssa 15. 10. 1973 Ylempien Toimihenkilöiden Neuvottelukunnan (YTN). YTN otti tehtäväkseen kaikki neuvottelut ylempien toimihenkilöiden työehdoista yksityisen sektorin työnantajajärjestöjen kanssa, ja insinöörijärjestöt antoivat AKAVA:lle valtuudet "edustaa valtakunnallisissa tulopoliittisissa neuvotteluissa erikoiskoulutettuja ja ylempään toimihenkilökuntaan kuuluvia henkilöryhmiä". Tämän seurauksena Yksityistoimialojen Insinöörit erosivat STTK:sta.

Ylempien Toimihenkilöiden Neuvottelukunnan tavoitteena ei ole kollektiivisten työehtosopimusten solmiminen, vaan vaikuttaminen suositussopimusten kautta jäsentensä työ- ja palkkasopimuksiin. Perussopimukset YTN on solminut Suomen Työnantajain Keskusliiton ja Liiketyönantajain Keskusliiton kanssa. YTN:n edustavuus yksityisen sektorin sivistyneistön edustajana on lisääntynyt Suomen Ekonomiliiton liityttyä siihen. Arvioitaessa YTN:n roolia edustamansa sivistyneistön etujen valvojana on huomioitava sen kaikkien jäsenjärjestöjen suhteet suurpääomaan. YTN:n perustamisen eräänä välittömänä syynä olikin työehtosopimustoiminnan aloittamisen estäminen teollisuuden insinöörien keskuudessa.

Julkisella sektorilla toimivan sivistyneistön palkkakehitystä kuvaavat valtion virkamiesten palkkatilastot. Virkapalkat ovat tulopolitiikan kaudella jääneet 30 % jälkeen teollisuustyöläisten palkkakehityksestä. Tämä johtuu työläisten työpaikkakohtaisten palkkataistelujen menestyksellisyydestä ja virkamiesten ammatillista toimintaa jyrkästi rajoittavista virkaehtolaeista. Virkaehtolait rajoittavat sopimuksenvaraiset asiat palkkaan ja työaikaan sekä lailliset työtaistelumuodot täydelliseen lakkoon. Lait asettavat sopimuspiirin ulkopuolelle jäävät asiat ikuisen työrauhavelvoitteen alle ja rankaisevat työrauhaa rikkonutta järjestöä ja yksityistä virkamiestä hyvityssakolla. Virkaehtolait eivät takaa virkamiehille riittäviä ammatillisia toimintaoikeuksia. Sen vuoksi ne on kumottava ja luotava virkamiehille **työehtosopimusjärjestelmään perustuva demokraattinen sopimusjärjestelmä.** Virkamiesten ammattiyhdistysliikkeen tehtävänä on paitsi reaaliansioiden nousun turvaaminen, myös palkkojen jälkeenjääneisyyden korjaaminen ja sopimusjärjestelmän demokratisointi.

Kommunistisen ja demokraattisen sivistyneistön toiminta ammateissaan, ay-liikkeessä ja työpaikoilla on herättänyt oikeiston poliittisiin syrjintätoimenpiteisiin. Teknillisellä

Korkeakoululla on parin viime vuoden aikana esiintynyt toista kymmentä syrjintätapausta. Valtion Teknisellä Tutkimuslaitoksella ja monilla muilla työpaikoilla on vastaavanlaisia tapauksia. Oikeiston mielivaltaa vastaan vaaditaan ammattiyhdistysliikkeen tehokkaita toimenpiteitä. Mm. useat VVTL:n osastot esittivät aloitteissaan viime vuoden liittokokoukselle seuraavanlaisia työnantajan toimenpiteitä rangaistaviksi: työntekijän erottaminen tai aseman huonontaminen yhteiskunnallisen toiminnan johdosta; kaikenlainen painostus, vihjailu, huhuilu ja uhkailu; ammattiosaston luottamusmiehen toiminnan vaikeuttaminen; syrjintä viranhaun, toimen tai muun tehtävän täyttämisen yhteydessä.

Sivistyneistön ammattiyhdistystoiminnan kehittämisessä voidaan nähdä seuraavanlaisia yleisiä tehtäviä: (1) Kommunistisen ja demokraattisen sivistyneistön täydellinen, lähinnä teollisuusliittopohjainen ammatillinen järjestäytyminen sekä pyrkimys koko sivistyneistön perusjoukon ammatilliseen järjestäytymiseen. (2) Toimihenkilö- ja virkamiesjärjestöissä laajenevan reformismin vaikutuksen torjuminen ja demokraattisen, tulopolitiikan vastaisen toimintalinjan määrittely. (3) Ylempien Toimihenkilöiden Neuvottelukunnan luonteen ja pyrkimysten sekä sen puitteissa toimimisen selvittäminen.

Päivänkohtaisina tehtävinä voidaan mainita:

1. Vaatimus liittojen irtisanoutumisesta kurkistusneuvotteluista sekä työ- ja virkaehtosopimusten irtisanominen. 2. Uusien työ- ja virkaehtosopimusten solmiminen yksivuotisina ja ylikompensoivan indeksiehdon sisällyttäminen sopimuksiin. 3. Palkkojen korotuksen on oltava vähintään 340 mk/kk edellyttäen, että tehokas indeksisuoja toteutuu. 4. Virkaehtolakien kumoaminen ja virkamiesten demokraattisen sopimusjärjestelmän luominen. 5. Poliittisten syrjintätoimien torjuminen.

Sivistyneistön aseman lähentyessä työväenluokan asemaa lisääntyy ammattiyhdistysliikkeen osuus sivistyneistön etu-

jen puolustamisen kanavana. Johdonmukaisella tulopolitiikanvastaisella toiminnalla ammattiyhdistysliikkeessä kommunistinen sivistyneistö voi, ja sen täytyy osoittaa, kuka on sivistyneistön todellisten etujen puolustaja.

HANNU VEPSÄLÄINEN

Tekninen sivistyneistö ja TESY

Tieteellis-tekninen kumous aiheuttaa teknisen sivistyneistön asemassa ja yhteiskunnallisessa roolissa huomattavia muutoksia. **Ensinnäkin** teknisen sivistyneistön — insinöörien, teknikoiden, arkkitehtien ym. — määrä kasvaa nopeasti. Niinpä kun Suomessa vielä v. 1965 oli noin 14 000 insinööriä, on heitä tänä vuonna jo noin 31 000. Insinöörien määrä oli kymmenen vuotta sitten noin 3.8 % teollisuustyöntekijöiden kokonaismäärästä, mutta v. 1975 se on jo yli 7 %. **Toiseksi** palkkatyötä tekevien insinöörien ym. osuus lisääntyy jatkuvasti. Tämä johtuu tuottavan työn laadun muuttumiskehityksestä: ruumiillinen työ korvautuu vähitellen henkisellä työllä. Tuotanto vaatii jatkuvasti enemmän tutkimus-, suunnittelu- ja käyttötehtäviin korkealle teknisesti koulutettua työvoimaa. Toisaalta tuotantovälineiden omistus keskittyy ja pienyrittäjien asema kapenee. Niinpä itsenäisten yrittäjien osuus insinöörikunnasta on supistunut jo noin 2 %:iin. **Kolmanneksi** teknisen sivistyneistön asema tuotannon organisaatiossa on muuttumassa. Suurin osa insinööreistä ja teknikoista joutuu välittömästi tuotantoon liittyviin tutkimus-, suunnittelu- ja käyttötehtäviin, kun taas hallinnollisten johtotehtävien osuus jatkuvasti vähenee. Niinpä kun v. 1964 toimi korkeakouluinsi-

nööreistä 46 % hallinnollisissa johtotehtävissä, oli vastaava osuus v. 1972 enää 26 %. Vastaavasti suunnittelu-, tutkimus- ja käyttötehtävissä toimivien osuus oli noussut 32 %:sta 54 %:iin.

Lisäksi on huomattava, että tämä tehtävien muuttuminen koskee ennen kaikkea nuoria, vasta tuotantoon astuvia insinöörejä. Tosin insinööreillä säilyy edelleen johtotehtäviä, mutta niiden luonne on muuttumassa hallinnollisista tehtävistä enemmän teknisiksi johtotehtäviksi. Kun suurin osa insinööreistä ja teknikoista ei toimi enää tuotantolaitosten omistajien välittöminä etujen valvojina, ei kapitalistien tarvitse enää maksaa heille lisäpalkkaa tai muita etuja lisäarvo-osuudestaan. Suurin osa teknisestä sivistyneistöstä saakin palkkansa myymällä työvoimaansa kapitalistille, joka pyrkii pitämään myös tämän ryhmän työvoiman hinnan mahdollisimman alhaisena. Niinpä insinöörien palkkatasossa on tapahtunutkin viimeisten kymmenen vuoden aikana selvää reaalitason laskua, joka kehitys on erikoisesti kiihtynyt tulopolitiikan kaudella.

Kaiken kaikkiaan teknisen sivistyneistön suurimman osan yhteiskunnallinen asema lähestyy työväenluokan asemaa. Kuitenkin pieni osa teknistä sivistyneistöä on edelleen joko tuotantolaitosten tai erilaisten virastojen johtotehtävissä. Näiden asema on etuoikeutettu ja syvästi erilainen teknisen sivistyneistön suuren enemmistön kanssa. Teknisen sivistyneistön keskuudessa on siis tapahtumassa **polarisoitumiskehitystä**, joka merkitsee, että teknisen sivistyneistön etuoikeutetun huippukerroksen edut samastuvat monopolien etuihin, kun taas suurimman osan edut ovat pitkälle yhteiset työväenluokan etujen kanssa.

Tieteellis-tekninen kumous luo ennennäkemättömät mahdollisuudet tuotannon kehittämiselle ja työtätekevien hyvinvoinnin kohottamiselle. Nämä mahdollisuudet pystytään kuitenkin realisoimaan vain sosialismin maissa, joissa tuotanto järjestetään tieteellisesti ja kansalaisten tarpeiden tyydyttämiseen tähdäten. Neuvostoliitossa ja muissa sosia-

listisissa maissa tiede ja tekniikka kehittyvät kukonaskelin, joka kapitalististen maiden hallitsevissa piireissä herättää levottomuutta, ja saa ne ryhtymään laajoihin toimenpiteisiin tieteellis-teknisen edistyksen laajentamiseksi sekä lisäämään huomattavasti tieteellisiin tutkimuksiin ja teknisiin töihin sijoitettavien resurssien määrää. Kapitalistisissa maissa tieteellis-teknisen kehityksen liikkeellepanevana voimana ovat kapitalistisen kilpailutaistelun lait. Tärkeä katalysaattori on myös työväenluokan ja muiden työtätekevien kerrosten taistelu elinehtojensa puolesta. Kärsimänsä tappiot monopolit pyrkivät kompensoimaan tehostamalla työtätekevien riistoa, käyttämällä hyväkseen nykytekniikan saavutuksia, soveltamalla laajalti tieteellisiä tuotannon "rationalisoinnin" menetelmiä ja lisäämällä kaikin keinoin työtehoa. Näin uusi tekniikka syrjäyttää työvoimaa ja aiheuttaa työttömyyttä. Tieteellis-tekninen kumous tuo mukanaan myös uusia tuotantomenetelmiä, jotka tarvitsevat käyttöönsä valtavia määriä energiaa ja raaka-aineita. Monet teknologiset prosessit synnyttävät vaarallisia haittavaikutuksia ympäristössään. Tämä aiheuttaa merkittäviä muutoksia työympäristössä ja luonnon prosesseissa, mikä vaatii huolellista tuotannon ja luonnonvarojen käytön suunnittelua ja järjestämistä sekä suurien varojen uhraamista työläisten ja luonnon suojeluun. Monopolit eivät kuitenkaan ota kantaakseen näitä tehtäviä, vaan seurauksena kapitalistisissa maissa on ollut työtapaturmien ja ammattisairauksien nopea lisääntyminen sekä ympäristön saastuminen. Monopolit pyrkivät myös siirtämään tieteellis-teknisen edistyksen edellyttämän, kasvavan tieteellis-teknisen tutkimuksen kustannukset sekä tuotannon teknologisen uudistamisen kustannukset valtion ja sitä kautta työtätekevien maksettavaksi. Niinpä myös Suomessa valtio on moninkertaistanut tieteellis-tekniseen tutkimukseen tarkoitetut varansa ja luonut uutta lainsäädäntöä mm. monopolien verotuksen kaventamiseksi uuden "kilpailukykyisen tuotannon" luomisen varjolla.

Toisin kuin sosialistisissa maissa ei tieteellis-tekninen kumous kapitalismin oloissa merkitse siis suinkaan työtätekevien hyvinvoinnin lisääntymistä, vaan kasvavaa työttömyyden uhkaa, työn tehostumista äärimmilleen, ammattitautien ja työtapaturmien lisääntymistä, ympäristön saastumista ja työtätekevien verorasituksen lisääntymistä.

Tieteen ja tekniikan kehittämiseen ja käyttöön liittyvät kielteiset ilmiöt voi tekninen sivistyneistö havaita jokapäiväisessä työssään. Huolimatta siitä, että insinöörit, arkkitehdit ja teknikot ovat usein juuri tekniikan kehittämisen ja käytön välittömiä toimeenpanijoita, ovat heidän vaikutusmahdollisuutensa kehityksen suuntaamiseen varsin rajoitetut. Suurimmalla osalla teknistä sivistyneistöä ei työssään ole paljonkaan itsenäisyyttä. Menestyksellinen toiminta tieteen ja tekniikan demokraattisen kehittämisen ja käytön puolesta edellyttää myös taistelutunnuksia, yhteistoimintaa ja mikä tärkeintä — liittoa työväenluokan kanssa; nämä edellytykset tällä hetkellä maassamme ovat vasta syntymässä.

Suurpääomalle on tärkeää, että tekninen sivistyneistö pysyy poliittisesti kehittymättöminä, **omia etujaan ja tekniikan yhteiskunnallisia vaikutuksia tiedostamattomina teknokraatteina.** Suurpääoma pyrkii imartelemaan teknistä sivistyneistöä kutsumalla sitä uuden "teollisen yhteiskunnan" johtavaksi voimaksi ja lietsomalla teknisen sivistyneistön keskuudessa **ammattikuntahenkeä** erottaakseen sen luonnollisista liittolaisistaan, työväenluokasta ja muista työtätekevistä ryhmistä. Teknisen sivistyneistön keskuudessa on varsin hallitsevana teknokraattinen ajattelutapa, joka yliarvioi tekniikan merkityksen yhteiskunnan kehityksessä ja nostaa sen yhteiskunnan lainmukaisuuksien yläpuolelle. Kun kapitalistisissa maissa on suurpääomalla hallussaan kehittynein tekniikka, aiheuttaa teknokraattinen ajattelutapa sen vaarallisen harhakäsityksen, että yhteiskunnallinen edistys edellyttäisi suurpääoman asemien lujittamista. Sosialismin näköalojen hälventämiseksi porva-

risto levittää teknisen sivistyneistön keskuuteen konvergenssiteoriaa, jonka mukaan sosialismi ja kapitalismi olisivat vain "teollisen yhteiskunnan" eri muotoja, jotka jatkuvasti lähenevät toisiaan. Suuri osa teknistä sivistyneistöä onkin tällä hetkellä porvarillisen ideologian harhauttamaa. Pikkuporvarillinen elämäntapa, oikeistolaisuus, reformismi, ammattikuntahenki ja harhakäsitykset omasta yhteiskunnallisesta asemasta ovat tunnusomaisia varsinkin vanhemmalle väelle. Teknisen sivistyneistön subjektiiviset käsitykset laahaavat siis tämän ryhmän objektiivisen kehityksen jäljessä.

Teknisen sivistyneistön ammatillinen järjestäytyminen on heikkoa ja hajanaista. Se johtuu tämän ryhmän aikaisemmasta etuoikeutetusta asemasta, jolloin järjestäytymisellä ei ollut juuri merkitystä, sekä harhakäsityksistä nykyisen aseman suhteen. Reaalipalkkatason jatkuva lasku ja nuorten, tietoisempien insinööri- ja teknikkopolvien tulo työmarkkinoille on kuitenkin voimakkaasti lisännyt järjestäytyneiden määrää ja järjestöjen aktiivisuutta. Järjestäytyminen julkisella sektorilla on tapahtunut pääasiassa STTK:n alaisiin liittoihin. Eräillä työpaikoilla, joissa vasemmistolaisilla insinööreillä tai arkkitehdeilla on ollut voimakas vaikutus, järjestäytymistä on tapahtunut myös SAK:n alaisiin VVTL:n tai KTV:n yhdistyksiin. Nämä yhdistykset ovat yleensä esiintyneet aktiivisesti tulopoliittisia ratkaisuja vastaan. Sen sijaan STTK:n järjestöt ovat useimmat passiivisia, ja niitä vaivaa ahdas ammattikuntahenki. Tulopoliitikot eivät kuitenkaan ole kelpuuttaneet STTK:n alaisia liittoja täysivaltaisiksi neuvotteluosapuoliksi ilmeisesti peläten, että tämän ammattikunnan vaatimukset eivät sovi tulopoliittisten sopimusten ahtaisiin raameihin.

Yksityisellä sektorilla on insinöörien ammatillinen järjestäytyminen miltei olematonta, sen sijaan teknikoilla on suhteellisen voimakas STTK:n alainen Teknisten Liitto. Ns. insinöörijärjestöjen taantumuksellinen johto on STK:n suo-

siollisella avulla pyrkinyt estämään insinöörien etujärjestäytymisen joko perustamalla paperikeskusjärjestön (Korkeakouluinsinöörien ja Arkkitehtien Liitto) tai julistamalla hallitsemansa insinöörijärjestön myös ammatilliseksi keskusjärjestöksi (Insinööriliitto). Sekä KAL että IL kuuluvat Ylempien Toimihenkilöiden Neuvottelukuntaan yhdessä AKAVA:n ja Ekonomiliiton kanssa. KAL ja IL ovat kuitenkin kyvyttömiä puolustamaan insinöörien etuja järjestöllisten ja poliittisten edellytysten puuttuessa. Tärkeitä teknisen sivistyneistön järjestöjä ovat mainitut insinöörijärjestöt, joista merkittävimmät ovat Suomen Teknillinen Seura (STS) ja Insinööriliitto (IL) sekä arkkitehtien SAFA. STS:n jäsenistöön kuuluu noin 2/3 korkeakouluinsinööreistä ja IL:n jäsenistöön vastaavasti noin 2/3 opistoinsinööreistä. Näillä järjestöillä on huomattava ideologinen ja poliittinen merkitys teknisen sivistyneistön kasvattajina sekä tekniikan kehittämiseen ja käyttöön vaikuttavina tekijöinä. STS:n ja IL:n johto on täydellisesti suuryritysten johtajien, valtion johtavien virkamiesten ja oikeistopoliitikkojen käsissä. Niinpä järjestöjen toiminta nykyisellään tähtää suurpääomalle uskollisten insinöörien kasvattamiseen. Ne lietsovat ammattikuntahenkeä, konvergenssiteoriaa, teknokraattista ajattelutapaa ym. porvarillisen ideologian keksintöjä jäsentensä keskuuteen.

Tieteellis-teknisen sivistyneistön keskuudessa on havaittavissa kasvavaa liikehdintää tieteen ja tekniikan väärinkäyttöä vastaan. Suuri osa tekniikan tutkijoista ja opettajista on nähnyt, että teollisuusmonopolit pyrkivät valjastamaan myös valtion suorittaman tutkimuksen hyödyttämään suoraan monopolien tuotantoa ja voittoja. Demokraattiset tutkijat vaativat, että tutkimuksen tarkoitukseksi on asetettava työtätekevien aineellisen ja henkisen hyvinvoinnin kohottaminen; että tutkimuksen ja tutkimustulosten käytön ainoana kriteerinä on oltava totuudellisuus riippumatta siitä, ovatko tutkimustulokset epämieluisia joidenkin yksityisten ryhmien edun kannalta; että valti-

on varoilla suoritettava tutkimus on saatettava pikaisesti demokraattiseen kontrolliin. Myös tekniikan tutkijoiden laajapohjaiseksi demokraattiseksi järjestöksi on muodostunut TIEPO. Tutkimuslaitosten taantumuksellinen johto on vastannut demokraattisten tutkijoiden pyrkimyksiin törkeällä syrjinnällä ja jopa erottamispyrkimyksillä.

Myös yhdyskuntasuunnittelijoiden keskuudessa on noussut kasvavaa liikettä asuntokeinottelua ja suurpääoman yhdyskuntiemme viihtyvyyttä ja toimivuutta pilaavia pyrkimyksiä vastaan. Demokraattisten yhdyskuntasuunnittelijoiden järjestöksi on muodostumassa Yhteiskuntasuunnittelun Seura. Järjestön perustivat alkuaan eräät konsulttitoimistojen omistajat markkinointivälineekseen, mutta se on sittemmin pystynyt irtautumaan näistä rasitteistaan ja koonnut laajalti yhteen demokraattisesti ajattelevia suunnittelijoita.

Kommunistisella liikkeellä ei perinteellisesti ole ollut juuri kannatusta teknisen sivistyneistön keskuudessa. Tilanne on kuitenkin muuttumassa. Tähän ovat vaikuttamassa useat tekijät, kuten **sosialismin arvovallan kasvu** — erityisesti sen saavutukset tieteellis-teknisessä kehityksessä ja tuotannossa — **teknisen sivistyneistön proletarisoituminen** ja **SKP:n vaikutuksen kasvu tekniikan opiskelijoiden keskuudessa.** Kommunistista työtä teknisen sivistyneistön keskuudessa tekemään on perustettu Teknisten Sosialistinen Yhdistys. TESY on teknisen sivistyneistön marxilais-leniniläinen joukkojärjestö, joka tunnustaa SKP:n johtoaseman, toimii SKP:n apuna ja rinnalla antaen tukensa SKP:n ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen linjalle.

TESY:n perustehtävänä on kasvattaa kommunistista teknistä sivistyneistöä ja ohjata se SKP:n riveihin. Siksi TESY:ssä opiskellaan tieteellistä sosialismia ja perehdytään kommunistisen liikkeen historiaan ja politiikkaan. TESY pyrkii kehittämään, laajentamaan ja lujittamaan demokraattista liikettä teknisen sivistyneistön keskuudessa. TESY organisoi insinöörejä, teknikkoja ja arkkitehtejä

kamppailuun omien etujensa puolesta tulopolitiikkaa ja muita suurpääoman kurjistamispyrkimyksiä vastaan. On vahvistettava teknisten ammattijärjestöjä, irrotettava ne tulopoliittisesta järjestelmästä ja kehitettävä teknisten ja työläisten järjestöjen yhteistyötä. TESY tukee ja kehittää tekniikan tutkijoiden ja opettajien taistelua tieteen ja tekniikan demokraattisen kehittämisen ja käytön puolesta. Taantumuksen hyökkäys demokraattisia tutkijoita vastaan on torjuttava, ja näille on turvattava täydet tutkimus- ja työskentelymahdollisuudet kouluissa ja laitoksissa. TESY:n tehtäviin kuuluu myös toiminta ns. insinöörijärjestöihin liittyneiden insinöörien keskuudessa. On paljastettava STS:n ja IL:n johdon suhteet suurpääomaan ja niiden toiminta työtätekevien insinöörien etuja vastaan. On myös taisteltava insinöörijärjestöjen johdon propagoimia porvarillisia teorioita vastaan, jotka vääristelevät insinöörien asemaa ja tekniikan yhteiskunnallista merkitystä.

TESY on myös osa rauhanliikettä ja kuuluu Suomen Rauhanpuolustajiin. TESY näkee eri yhteiskuntajärjestelmiin perustuvien valtioiden tieteellis-teknisten suhteiden kehittämisen merkittävänä osana rauhan lujittamista ja kansojen hyvinvoinnin kehittämistä.

RIITTA SUOMINEN

Sosialistinen Terveysrintama demokraattisena yhteistoimintajärjestönä

Sosialistinen Terveysrintama ry. on itsenäinen, puolueista riippumaton, laajapohjainen, **demokraattinen terveys- ja sosiaalipolitiikan alueen yhteistoimintajärjestö.** Se kamppailee kansan enemmistön etujen mukaisen terveyspolitii-

kan puolesta, kansanterveyden ja työterveyden puolesta, kaikkien työtätekevien elin- ja työehtojen sekä sosiaalisen turvallisuuden parantamiseksi. Se suuntautuu kamppailuun inhimillisen elämän ja terveyden väärinkäyttöä ja tuhoamista vastaan, kamppailuun työtätekevien demokraattisten toimintaoikeuksien puolustamiseksi ja laajentamiseksi. Siinä toimivat työpaikkojen aktiivit, työsuojeluvaltuutetut, luottamusmiehet, terveys- ja sosiaalialan työntekijät, lääkärit, insinöörit, tutkijat ja opiskelijat yhdessä luoden kasvavia mahdollisuuksia työtätekevien ja sivistyneistön liiton rakentamiseen kamppailussa tavoitteidensa puolesta.

Terveysrintama perustettiin lähes viisi vuotta sitten (1970), ja sitä perustamassa oli sosialidemokraatteja, sosialisteja, kansandemokraatteja ja kommunisteja sekä sitoutumattomia demokraatteja. Varsinkin vuosi sitten Oulussa pidetyn vuosikokouksen (1974) jälkeen, joka aiheutti järjestöllisiä repeytymisiä, on käyty keskustelua Terveysrintaman kehityksestä, syntymisestä, luonteesta. Alussa oli ehkä vaikea nähdä, mitkä tekijät aiheuttivat liikkeen syntymisen, jälkikäteen voidaan tehdä yhteenvetoa ja tutkia, mitkä tekijät todella vaikuttivat. Terveysrintaman synty havainnollistaa kapitalistisen järjestelmän perustassa tapahtuvia prosesseja. Alussa tehtiin hätäinen johtopäätös, että seuraava askel on taistelu sosialismin puolesta, että politiikka on suunnattava välittömästi sosialismin puolesta. Nyt on selvä, että Terveysrintaman paikka on laajassa demokraattisessa rintamassa, olla mukana yhtenä tekijänä edistämässä demokraattista taistelua. Suurpääoma on pystynyt tehostamaan riistoa; lisätyö, voimaperäistäminen ja työvoiman ylikulutus ovat normaaleja keinoja monopolien voittojen kiihdyttämiseksi. Työperäiset sairaudet, yleinen terveydenhuollon tilanne, sairaalakriisi, eläketurvan tason aleneminen, sairausvakuutuksen jälkeenjääneisyys, ympäristön tuhoaminen — kaikilla näillä tekijöillä on työtätekeviä joukkoja taisteluun nostattava merkitys.

Tässä lyhyessä puheenvuorossa aion käsitellä lähinnä

kahta aspektia Terveysrintamasta: (1) objektiivisia perusteita Terveysrintamalle **sivistyneistön ja työväenluokan liittona** siinä toimivien henkilöryhmien tarkastelun kautta, ja (2) seminaarin teemaan, "vallankumouksellisuus ja reformismi", liittyen Terveysrintaman **kokemuksia yhteistoiminnasta** sosialidemokraattien kanssa.

On todettu, että Terveysrintama on ainoa kaltaisensa sivistyneistöä ja työväestöä konkreettisessa kamppailussa yhdistävä järjestö kapitalistisessa maailmassa. Tarkastelkaamme hieman, mitkä objektiiviset tekijät vetävät eri ryhmiä ja henkilöitä toimintaan Terveysrintamaan, miksi nämä tarvitsevat toisiaan tavoitteidensa eteenpäinviemiseksi.

Seminaarissa on todettu, miten sivistyneistö tänä päivänä haluaa yhä laajemmin osallistua taisteluun taantumusta ja kapitalismia vastaan. Sillä on erityisiä tietoja ja taitoja, jotka se voi asettaa työtätekevien taistelun palvelukseen. Jos tarkastelemme Terveysrintamassa toimivaa sivistyneistöä, voimme todeta, että **lääkärit** muodostavat siinä tärkeän ryhmän. Lääkärit ja lääketieteen opiskelijat muodostavat ehkä noin 10 % jäsenistöstä, mutta heidän antinsa toimintaan on tätä painavampi. Jokapäiväisessä työssään lääkärit törmäävät jatkuvasti, kaiken aikaa yhteiskunnan polttaviin ongelmiin: työttömyys, asunnottomuus, työn ylirasitus, hiostaminen, pitkäaikaissairauksien valtava lisääntyminen, työkyvyttömyyden lisääntyminen — lista on pitkä. Kapitalismin kriisin syveneminen heijastuu selvästi taloudellisten ja työolosuhteiden kurjistumisena, henkisen rappion lisääntymisenä, alkoholismina, narkomaniana jne; paljastuu elämän ankeus ja näköalattomuus. Jos lääkäri suhtautuu ennakkoluulottomasti työhönsä, on hänen pakko vetää johtopäätöksensä. Ts. lääkärille, joka ajattelee yhteiskunnallisesti, muodostuu luonnolliseksi toimintapaikaksi Terveysrintama.

Teknistä sivistyneistöä, varsinkin työsuojelun alalla työskenteleviä insinöörejä, toimii myös aktiivisesti Terveysrinta-

massa. On usein todettu, miten osa insinöörejä tieteellis-teknisen kumouksen seurauksena joutuu omassa työssään lähemmäksi itse tuotannollista työprosessia, ollen usein jo osa sitä. Työsuojelun alalla työskentelevät insinöörit ja teknikot näkevät varsin havainnollisesti laiminlyöntejä työturvallisuudessa, pyrkimyksiä säästää kapitalistien menoja työläisten kustannuksella, piittaamattomuutta ja tahallista työturvallisuusmääräysten laiminlyöntiä. He joutuvat työssään huomaamaan erittäin konkreettisesti nämä ristiriidat.

Terveysrintamassa on myös eri alojen ihmisiä, jotka toimivat **terveys- ja sosiaalialan hallinnossa ja suunnittelussa,** jotka ovat kiinnostuneita siitä, että näitä järjestelmiä kehitetään kansanvaltaisesti. Hekin liittyvät toimintaan omien näköalojensa takia. Voidaan mainita myös **psykologit,** jotka toimivat esim. työn voimaperäistämisen kysymysten, ammatinvalinnan ja työvoimakysymysten parissa. (Mielenkiintoinen ja merkittävä on tilanne, kun nykyiset SOL-laiset opiskelijat alkavat suuremmassa määrin valmistua ja sijoittua työelämään. Tällöin kasvavat edellytykset yhteisen taistelun kehittymiselle työpaikoilla, yksittäisten teollisuuslaitosten ym. puitteissa. Tämä antaa luonnollisesti lisäperspektiivejä työväestön ja sivistyneistön toimintayhteydelle, myös Terveysrintaman piirissä.)

Erittäin merkittävän ryhmän Terveysrintaman toiminnassa muodostaa **terveydenhuolto- ja sosiaalialan henkilöstö,** hoitohenkilöstö, sairaanhoitajat, apuhoitajat ym. henkilöstö, joka käsittää Suomessa kaikkiaan noin 50 000 ihmistä. Nämä kuuluvat liukuvaan välikerrokseen, jossa ilmenee selvää proletarisoitumistendenssiä. He ovat vasta tulossa tietoisiksi itsestään ja asemastaan. Heidän ammatillisen toimintansa alhainen taso ja mitättömyys eivät vetoa, ja katseet suuntautuvat pitemmälle, Terveysrintamaan, joka antaa kokonaisvaltaista näkemystä ja perspektiiviä. Kun he asettuvat taisteluun omien etujensa puolesta, siedettävien työolosuhteiden ja palkan puolesta, punoutuu tämä kamppailu taisteluun koko kansanterveyden ja ter-

veyspoliitikan kehittämisen puolesta. Terveysrintaman tunnuksena onkin: "Terveyden ja sosiaalihuollon tason alentamista vastaan — terveys- ja sosiaalihuollon työntekijöiden ja opiskelijoiden etujen ja oikeuksien puolesta." Terveysrintama ei ole ammatillinen järjestö, mutta rohkaisee niitä, jotka eivät vielä ole liittyneet tai toimi ammatillisissa järjestöissä, tekemään sen.

Ja mikä vetää **työläisiä** Terveysrintamaan? Yksinkertaisesti se, että he menettävät terveyttään! On luonnollista, että he tuntevat vetoa järjestöön, joka toimii edistyksellisen terveyspolitiikan puolesta. Työn tappava tahti, hiostaminen, työturvallisuuden ja työsuojelun laiminlyönti ja puutteet, lisääntyvä työkyvyttömyyseläkkeelle joutuminen jne. ovat tunnettuja tosiasioita. Työtätekevien suurelta enemmistöltä puuttuu työterveydenhuolto kokonaan tai ainakin suureksi osaksi, työnantajat hallitsevat työterveydenhuoltoa ilman, että työläisillä olisi mahdollisuuksia vaikuttaa siihen.

Terveysrintaman puheenjohtaja Martti Kuokkanen totesi lokakuun Työterveyskonferenssissa: "Työterveydenhuolto on lakisääteistettävä ja toteutettava työläisten terveyttä edistäen. Se ei saa missään muodossa kohdistua työtätekeviä vastaan. Tämä on Terveysrintaman tavoite työterveydenhuollossa. Emme pyri olemaan ns. puolueettomia asiantuntijoita. Olemme valinneet puolemme. Olemme valinneet kantamme. Olemme työväenluokan ja koko työtätekevän väestön kannalla. Meidän työssämme yhdistyy työläisten ja edistyksellisen sivistyneistön työ. Tieteellinen tieto työn terveydellisistä vaikutuksista yhdistetään jokaisen omakohtaiseen, päivittäiseen kokemukseen työoloista ja niissä vaikuttavista tekijöistä. Työterveyden uudistusten aikaansaaminen vaatii voimaa ja myös uskallusta. Päämääristään tietoiselle, yhtenäisesti toimivalle kansan työtätekevälle enemmistölle ei mikään este oli liian suuri." Voidaan todeta, että Terveysrintama on rohkea yritys. Mutta objektiivista näyttöä sen toimintaedellytyksistä on jo runsaasti olemassa.

Mitä voidaan todeta Terveysrintaman kokemuksista **yhteistoiminnasta** sosialidemokraattien kanssa? Voimme lähteä liikkeelle analysoimalla, mikä **erottaa** kommunistien ja sosialidemokraattien politiikan Terveysrintaman suhteen, miten kommunistit suhtautuvat Terveysrintaman kehittämiseen ja miten sosiaalidemokraatit suhtautuvat siihen.

Sosialidemokraattien pääargumenttina on, että Terveysrintaman asiantuntemus on asetettava työväenpuolueiden ja SAK:n palvelukseen ja käyttöön; he eivät näe sen itsenäisyyttä puolueista ja haluavat alistaa sen SAK:lle. Kun he vaativat, että Terveysrintaman on oltava "sosialistinen", luovat he sillä illuusiota, että sosialidemokraattien politiikka terveys- ja sosiaalipolitiikan alalla on luonteeltaan "sosialistista", sekoittaen "suunnittelun" valtiomonopolistiseen sääntelyyn. On myös näkynyt, että monet Terveysrintamassa aikaisempina vuosina kokemusta hankkineet sosialidemokraatit ovat saaneet avainasemat terveys- ja sosiaalipolitiikan alalla (SAK:n lääkäri, lääkintöhallitus jne.).

Sosialidemokraattien politiikka on merkinnyt kakkossijaa kansandemokraateille, kansandemokraattien alistamista sosialidemokraattien hegemoniaan kaikissa käytännön ratkaisuissa. Sosialidemokraattien tavoitteena on integroida kommunisteja ja kansandemokraatteja, vetää heitä reformismiin. Sosialidemokraatit ovat halunneet esim. rajoittaa Terveysrintaman solidaarisuustoiminnan sellaisiin puitteisiin, ettei se millään muotoa edistäisi kommunistien ohjauksessa tapahtuvaa joukkotoiminnan kasvua. He ovat myös kaikessa pyrkineet hallituspolitiikan kärkevän arvostelun estämiseen. Sosialidemokraatit ovat eronneet kommunisteista siinäkin, että vaatimustensa läpiviemiseksi he ovat olleet valmiit hajoittamaan rintaman. Tunnettua lienee, että vuosi sitten Oulun vuosikokouksessa suuri osa sosdemjohtoa marssi ulos todeten sen jälkeen, että "Terveysrintama on kuollut". Voidaan huomata, että aikaisemmin Terveysrintamassa toimineet sosialidemokraatit olivat lähteneet julistuksellisesti vasemmistososialidemokraattisista lähtökohdis-

ta, mutta nyt miltei kaikki heistä on nostettu merkityksellisiin asemiin sosdemjohdon lahjontapolitiikan mukaisesti, eli kaikki "vaaralliset" henkilöt on sidottu sosdemoikeistojohdon kannattajiksi.

Mikä sitten on kommunistien tavoite yhteistoiminnassa? **Ensinnäkin** kommunistien tulee ottaa huomioon, että sosialidemokraatit ja reformistit ovat aina valmiit hajoittamaan minkä tahansa yhteistoiminnan, kun se alkaa edistää marxilais-leniniläisen liikkeen kehittymistä. On pohdittava sitä, mikä kommunistien politiikassa on ollut vikana, koska sosialidemokraatit tietyssä määrin onnistuivat vuosi sitten hajoittamaan yhteistoimintaa Terveysrintaman puitteissa. Meidän olisi pitänyt kyetä estämään sosialidemokraattien hajoituspolitiikka. Siihen emme täysin pystyneet voimiemme heikkouden ja kokemuksemme puutteellisuuden tähden. Opetus tästä on, että kommunistien on harjoitettava politiikkaansa siten, ettei hajoittaminen palvele reformistien itsensä etuja, vaan haittaa heitä enemmän kuin hyödyttää. Terveysrintaman tapauksessa marxilais-leniniläisen politiikan suuri heikkous on ollut yhteistoiminnan painopisteen sijoittuminen johtotasolle, joukkotoiminnan ja paikallisyhteyksien rajoittuneisuus. Esim. Oulun vuosikokouksen jälkeen Terveysrintaman sosdemjohdon hajoitustoimenpide jopa kuohutti paikallisosastoissa, kentällä yhteistyössä olevien sosialidemokraattien mieliä — he olivat ymmällä. Mutta kuitenkin suuri osa heistä loppujen lopuksi alistui siihen.

Tästä seuraa **toinen opetus**: nykyisessä tilanteessa sosialidemokraattinen väki ei hevin nouse johtohenkilöitään vastaan, vaan alistuu puolueen komentoon, reformismiin. Miksi? Tämä on avainkysymys. Osa alistuu, koska se pelkää kommunisteja. Ja miksi se pelkää kommunisteja? Koska sosdemjohto aina, ja varsinkin silloin kun se joutuu itse ahtaalle joukkojensa painostuksen kasvaessa, pelottelee kommunismilla, vääristelee ja valehtelee. Seurauksena on usein, että kun poliittiset erimielisyydet kommunistien ja

sosialidemokraattien kesken ilmestyvät paljaina, sosialidemokraattiset joukot toimivat johtonsa haluamalla tavalla. Kun on kysymys erimielisyyksistä käytännön kysymyksissä johdon tasolla, kenttäväki ei alistu, vaan ajaa vastoin johtoaankin omia etujaan.

Tästä seuraa **kolmas opetus**: yhteistoiminta on saavutettava käytännön politiikassa ja vältettävä poliittisia erimielisyyksiä — tietenkin luopumatta omasta ideologiasta, sortumatta periaatteellisiin kompromisseihin. Tässä kommunisteilla on suunnaton etu sikäli, että tällä hetkellä enemmän kuin koskaan demokraattinen taistelu käytännön tasolla on voimistunut ja voimistumassa. Tämä osoittaa, että kommunistien yleinen arvio demokraattisesta taistelusta on ollut oikea. Demokraattisen taistelun edistäminen on kommunistien politiikan yleinen linja. Perspektiiveistä kommunistien ja sosialidemokraattien yhteistoiminnalle voi todeta seuraavaa: jos toiminta rajoittuu vain kommunistien ja sosialidemokraattien politiikan yhteensovittamiseksi, jos taistellaan kahden puolueen erilaisesta politiikasta, hajaannus ei koskaan ole vältettävissä.

On taisteltava työtätekevien konkreettisten etujen pohjalta. Tällöin sosdemjohto ei voi mitään sille, että taistelu yhdistää sosialidemokraattiset, kommunistiset ja sitoutumattomat työläiset ja sivistyneistön; eikä vain näitä, vaan yhä laajemmat joukot, jotka eivät vielä ole politisoituneet, vaan rajoittuvat taisteluun välittömien elinetujensa puolesta. Tästä syntyy mitä laajin työtätekevien liitto, joka suuntautuu suurpääomaa ja oikeistoa vastaan. Ja tänään konkreettinen jokapäiväinen taistelu työtätekevien eduista paljastaa reformismin avoimemmin kuin koskaan ennen ja kohottaa työtätekevien tietoisuutta, suuntaa taisteluun poliittisesta vallasta.

V. 1969 neuvottelukokous, joka pidettiin puolueemme ylimääräisen edustajakokouksen alla, asetti tunnukseksi yhteiskuntaelämän laajan demokratisoinnin. Terveysrintaman kommunistit ovat tajunneet tämän tehtävän velvoittavuu-

den ja sen, ettei se ole vieläkään menettänyt kantavuuttaan. Päinvastoin. Käsitämme asian niin, että tehtävän toteuttaminen jatkossa edellyttää entistä kiinteämpää yhteistoimintaa ja kommunistien entistä määrätietoisempaa toimintaa ja ohjausta.

ERIK ARNKIL

Opettajat ja DEMKO

Perus- ja keskiasteen sekä lastentarhojen opettajia on Suomessa yhteensä n. 50 000. Tästä määrästä on kansakoulun/peruskoulun opettajia 27 000, oppikoulunopettajia 16 000, ammattikoulunopettajia 4 000 ja lastentarhanopettajia 2 000. Viimeksimainittujen lukumäärä tulee lähivuosina kasvamaan huomattavasti. Opettajien ammatillinen järjestäytyminen on lähes sataprosenttista. Ammattijärjestöjen lisäksi opettajilla on eri aineiden erityisjärjestöjä sekä muutamia poliittisia järjestöjä.

Kansakoulun/peruskoulun opettajien ammattijärjestö on Suomen Opettajain Liitto (SOL), joka on TVK:n jäsenjärjestö. Liiton johto on täysin oikeistolainen ja ilmeisen vahvasti Kokoomuksen politiikan vaikutuspiirissä. Ruotsinkielisillä kansakoulunopettajilla on lisäksi oma järjestönsä. **Oppikoulunopettajien** ammattijärjestö on Opettajien Keskusjärjestö (OK), joka taasen on AKAVA:n jäsenjärjestö. Myös OK:n johto on oikeistolainen, ja viime aikoina OK:n hallituksen äänestyksissä on jyrkkää oikeistolaista linjaa vetävä ryhmä ollut määräävässä asemassa.

V. 1974 alussa SOL ja OK tekivät päätöksen yhdistymisestä. Yhteisen järjestön, Opettajain Ammattijärjestön

(OAJ) perusorganisaatiota luodaan parhaillaan, ja v. 1976 alusta SOL:n ja OK:n sopimusoikeudet siirretään OAJ:lle. Yhteisen järjestön sijoittuminen keskusjärjestöön on vielä ratkaisematta. Tämä kysymys on erittäin arka alue, jossa sekä TVK että AKAVA pyrkivät parhaillaan turvaamaan erilaisilla siirroilla etunsa. Vaikka TVK:n linja ja toiminta onkin ollut suurelta osin tulopolitiikan myötäilyä, TVK avaisi keskusjärjestönä epäilemättä paremmat edellytykset kamppailla jäsenistön etujen mukaisen politiikan puolesta.

Ammattikoulunopettajat ovat järjestäytyneet Ammatillisten Oppilaitosten Opettajain Liittoon (AOL), joka edellisten tavoin on oikeiston ohjauksessa. AOL kuuluu TVK:hon. **Varhaiskasvattajien** ammattijärjestö on Suomen Lastentarhanopettajain Liitto (SLL), joka puolestaan kuuluu AKAVA:an. SLL:n johdossa on Kokoomuksen toimintalinjaa noudattavien lisäksi sosialidemokraateilla joitakin asemia.

Kaikki opettajajärjestöt kuuluvat yhdessä Opettajain Yhteisjärjestöön (OYJ), joka on yhteistoimintajärjestö eikä neuvottele virkaehdoista.

Opettajisto on Suomessa ollut perinteisesti poliittisesti oikeistolaista, ja omien etujen puolustaminen voimatoimenpitein on ollut sille vierasta. Opettajien taloudellinen ja sosiaalinen asema on aikaisemmin ollut varsin turvallinen. Opettajien keskuudessa, samoin kuin laajemminkin sivistyneistön keskuudessa, on kuitenkin parhaillaan tapahtumassa selvä murros. Opettajien **taloudellinen ja sosiaalinen asema on heikentynyt** nopeasti, ja vain hyvin pieni osa opettajista on säilyttänyt etuoikeutensa. Opettaja ansaitsee tällä hetkellä keskimäärin heikommin kuin ammattitaitoinen teollisuustyöntekijä. Samaten **toimeentulon ja työpaikan perinteinen varmuus** on katoamassa. Oppikoulunopettajista puolet on tuntiopettajia — milloin tahansa työnantajan erotettavissa — ja juuri tuntiopettajien suhteellinen osuus kasvaa nopeimmin. Samanaikaisesti opettajien työmäärä kasvaa jyrkästi ja työ vaikeutuu tuntuvasti. Eräiden

tutkimusten mukaan kansakoulunopettajat tekevät valmistelu- ja hallintotyöt mukaanlukien keskimäärin 51-tuntisia työviikkoja, ja oppikoulunopettajissa on ryhmiä, joiden työviikko kasvaa jopa 70-tuntiseksi. Kouluihin palkataan mahdollisimman vähän opettajia hoitamaan mahdollisimman suurta työtaakkaa. Työvoimapolitiikka on siis ytimeltään sama kuin missä tahansa kapitalistisessa yrityksessä. Opettajien työn vaikeutuminen heijastaa sitä puristusta, johon valtiomonopolistisen koulutuspolitiikan ristiriidat sekä työtätekevän väestön oikeudeton asema painavat myös opettajan. Koulujen paisuneet työrauhaongelmat ja oppilaiden puuttuva motivaatio ovat osoituksena vanhentuneista ja epätieteellisistä opetussuunnitelmista, oppilaiden puuttuvista jatko-opintomahdollisuuksista ja työläiskotien oppilaiden kotioloista. Koulujen resurssipula vie opettajilta edellytykset hoitaa kunnolla työtään. Opettajien heikkotasoinen ja puutteellinen koulutus ja jatkokoulutus antavat riittämättömän varustuksen kasvavien vaikeuksien edessä. Tätä valtiomonopolistisen kapitalismin koulutuskriisin eri puolia osoittavien asioiden luetteloa voisi jatkaa pitkään.

Opettajien taloudellisen ja sosiaalisen aseman nopea heikkeneminen on epäilemättä perusta, joka luo edellytykset opettajien poliittisen asennoitumisen ja tietoisuuden muuttumiselle ja oikeiston vaikutuksen heikentymiselle. Tällainen prosessi on vasta alkuvaiheissaan, mutta selvästi ja voimistuvasti etenemässä. Opettajat alkavat varsin laajalti hyväksyä etujensa puolustamisen voimakeinoin, ja yhteydentunto työväenluokkaan valtaa alaa. Tosin on mainittava, että tietoisuus palkkojen jälkeenjääneisyydestä ammattitaitoisten teollisuustyöläisten palkkoihin verrattuna herättää myös katkeruutta työläisiä ja heidän ammatillista järjestövoimaansa kohtaan. Oikeisto ja opettajien ammattijärjestöjen johto käyttävät tätä asetelmaa taitavasti hyväkseen. Mm. viime vuoden lopulla tapahtunutta Nokian koululakkoa ja Nokian työläisten mielenosoitusta käytettiin valitettavan hyvällä menestyksellä opettajien ja työläisten

vastakkainasettelun lietsomiseen. Mutta näistä seikoista huolimatta aikaisemmin esiintynyt **elitistinen ylemmyydentunto** työväenluokkaa kohtaan on vähitellen vaihtumassa **etujen yhteisyyden** vaistoamiseen ja tiedostamiseen.

Opettajien taloudellisen aseman heikkenemiseen on keskeisesti johtanut tulopoliittisen pakkosovinto- ja kurjistuspolitiikan soveltaminen erityisen ankarana kaikkien pieni- ja keskipalkkaisten virkamiesten kohdalla. V:sta 1970 on nimittäin ollut voimassa pakkosovintolaki, virkaehtolaki, joka lähes täysin kahlitsee etujen puolustamisen. Virkaehtolaki säätää ns. totaalisen työrauhavelvoitteen kieltämällä työtaistelut ja määräämällä niistä sakot ja rangaistukset, jotka voidaan ulottaa yksittäiseen virkamieheen saakka. Virkamiehillä ei ole käytännössä ollut mahdollisuutta taistella parannuksia virkaehtoihinsa työpaikkakohtaisesti. Niinpä opettajien reaaliansiot ovat alentuneet v:sta 1970 jopa niin jyrkästi, että eräiden opettajaryhmien reaaliansiot ovat vain vajaat 4/5 siitä, mitä ne olivat kymmenen vuotta sitten, v. 1964. Virkamiehiä onkin käytetty menestyksellisesti pakkosovinnon koekenttänä, ja nyt pakkosovinto yritetään laajentaa lainsäädännön muodossa koskemaan kaikkia palkkatyötä tekeviä. Tärkeänä syynä opettajien aseman heikkenemiseen on ollut opettajien ammattijärjestöjen toimintalinja, joka on tunnollisesti myötäillyt tulopoliitikkojen tahtoa. Samalla oikeistojohto on jättänyt **järjestöjen perustason täysin kehittämättä,** ja perustaso onkin käytännössä jäänyt harrastustoiminnan ja yhdessäolon varaan.

Merkittävä vaikutus opettajien asenteiden kehittymiseen on ollut SKP:n joukkovaikutuksen kasvulla ja demokraattisen liikkeen voimistumisella. Aivan erityisesti opettajiin on vaikuttanut demokraattinen liike nimenomaan koulutuspolitiikan alalla. Demokraattisen koululaisliikkeen toiminta, taistelu kouluneuvostoista ja niiden kehittämisestä, kamppailu opetuksen sisällön uudistamisesta ja rauhankasvatuksesta ansaitsevat erityisen maininnan. Tämä kamppailu on

tavoittanut ennen muuta oppikoulunopettajat ja vetänyt useita opettajia demokraattisen liikkeen piiriin ja myös SKP:n riveihin. Kansakoulun, ammattikoulun ja varhaiskasvatuksen piirissä ei ole ollut vastaavia joukkokamppailuja eikä vastakkainasetteluja, eivätkä opettajat ole saaneet vastaavia poliittisia kokemuksia. Tämä näkyy näiden opettajaryhmien toistaiseksi hitaampana mukaantulona demokraattisen opettajaliikkeen toimintaan.

Merkittävä tekijä demokraattisen opettajaliikkeen syntypohjassa on edellä mainittu opettajien joutuminen valtiomonopolistisen koulutuskriisin puristukseen. Opettajien tyytymättömyys työolosuhteiden heikkouteen ja koulutusjärjestelmän ristiriitoihin on hyvin voimakasta mutta organisoimatonta; se suuntautuu **erillisille tahoille,** eikä ratkaiseviin kysymyksiin ja kohteisiin keskittyvää vaatimusliikettä ole. Jos opettajat saataisiin toimimaan keskitetysti demokraattisten uudistusten puolesta, muodostuisi merkittävä voima koulutusjärjestelmän piiriin. Tämä vaatii opettajien välittömien etujen ja koulutusjärjestelmän ristiriitojen saumakohtien osoittamista. On siis osoitettava, missä ratkaisevissa kohteissa opettajien kamppailu välittömien epäkohtien poistamiseksi törmää koulutusjärjestelmän perustavanlaatuisiin ristiriitoihin ja tekee lajemmat muutosvaatimukset välttämättömiksi.

Erikseen on mainittava demokraattisen opiskelijaliikkeen ja Sosialistisen Opiskelijaliiton merkitys. Demokraattisen opettajaliikkeen huomattava rekrytointialue muodostuu nuorista opiskelijaliikkeen vaikutuspiirissä olleista ja sen kouluttamista opettajista. SOL:n johtamassa opiskelijoiden kamppailussa SOL:n jäsenet ja muut demokraattiset opiskelijat ovat saaneet erinomaisen koulutuksen joukkokamppailuun myös tulevan ammattinsa kannalta.

Opettajien keskuudessa tapahtuvasta kehityksestä ja demokraattisen opettajaliikkeen muodostumisen mahdollisuuksista on selvimpänä osoituksena Demokraattiset Koulutyöntekijät ry:n (DEMKO) perustaminen kaksi vuotta

sitten ja sen varsin lupaava kasvu. DEMKO on opettajien, kasvatusalan tutkijoiden ja virkamiesten sekä opettajiksi valmistuvien demokraattinen joukkojärjestö, se toimii opettajien ammattijärjestöjen ja erityisjärjestöjen sisällä. Se ei siis ole ammattijärjestö, vaan kokoaa kasvatusalan demokraattiset henkilöt yhteen ajamaan keskitettyä toimintaa yhteisten tunnusten pohjalta. Yhtenä keskeisenä tavoitteena on luoda opettajien ammatti- ja erityisjärjestöistä jäsenistön etuja ja demokraattisia oikeuksia puolustavia taistelujärjestöjä. DEMKO:n toiminta keskittyy koulutuspolitiikan, opettajien ammattikäytännön ja palkkapolitiikan kysymyksiin.

Kahden toimintavuotensa aikana DEMKO on koonnut yhteen toista tuhatta jäsentä, joista ylivoimaisesti suurin osa on puolueisiin sitoutumattomia demokraatteja, loput kommunisteja, SDP:n ja keskustapuolueiden jäseniä. Valtaosa jäsenistöstä on opettajia. DEMKO:lla on tällä hetkellä 5 piiriä: Uusimaa, Etelä-Häme, Pohjois-Häme, Keski-Suomi ja Pohjois-Karjala. Tämän vuoden aikana piiriverkosto rakennetaan kaikkialle maahan. Piirijärjestöjen alaisuudessa rakennetaan eräillä paikkakunnilla parhaillaan paikallisosastoja. DEMKO julkaisee **Koulutyöntekijä**-lehteä, jota on 10 000 kappaleen painoksin levitetty kahden vuoden ajan kaikkiin maamme kouluihin. On perusteltua väittää, että lehden kautta DEMKO:n aloitteet ja päämäärät ovat ainakin jossain määrin tunnettuja kaikille maamme opettajille. **Koulutyöntekijä** ilmestyy kuusi kertaa vuodessa, ja se on tästä vuodesta lähtien tilauspohjainen.

Opettajien keskuudessa toimii myös SDP:n koulutuspoliittinen puolueorganisaatio, Koulutusalan Sosialidemokraattinen Yhdistys (KSY), joka on perustettu 9 vuotta sitten. Siihen kuuluu opettajien lisäksi virkamiehiä ja koululaisia. KSY on viimeisten kahden vuoden aikana julkaissut vain yhden tiedotteen opettajille, ja DEMKO on ohittanut sen myös jäsenmäärän suhteen. Myös Kepun piirissä on ollut pyrkimyksiä organisoida opettajia, mutta ilman näkyvää

tulosta. Kaksi vuotta sitten yritettiin SKDL:n puoluesuuntaisen kehityksen tukemiseksi perustaa "Kansandemokraattinen koulutusrintama", mutta perustavan kokouksen jälkeen järjestö katosi kokonaan myös **Kansan Uutisten** painomusteesta. Mitään joukkoyhteyksiä järjestöllä ei koskaan ollutkaan. Turussa perustivat SKDL:n ja SDP:n piirit DEMKO:lle kilpailevan järjestön "Varsinais-Suomen edistykselliset koulutyöntekijät" ehkäistäkseen opettajien järjestäytymisen selkein antimonopolistisin tunnuksin. Opettajien asema muodostaakin vaarallisen kasvupohjan reformismille, mutta se ei kuitenkaan toistaiseksi ole valloittanut merkittävää asemaa opettajien keskuudessa. Reformismin liikkuma-alan kaventamiseksi onkin tärkeätä saada opettajat omaksumaan konkreettiset tulopolitiikan ja valtiomonopolistisen sääntelyn vastaiset tunnukset. Tässä DEMKO on tehnyt tärkeää työtä. DEMKO:n tunnusten kannatus on saavuttanut lupaavaa vastakaikua opettajainhuoneissa etenkin palkkapolitiikan kysymyksissä. Samaten DEMKO:n tunnusten vastaanotto opettajien perustason ammattijärjestöjen tilaisuuksissa avaa vaikutuksen kasvulle hyvin myönteiset näköalat. DEMKO:n tunnusten kannatus ja **Koulutyöntekijä**-lehden varsin terävästi ammattijärjestöjen johtomiesten toimintaa arvosteleva kirjoittelu herättivät viime syksynä näkyvää hermostumista ammattijärjestöjen johtoportaassa. DEMKO on pyritty leimaamaan antikommunismin keinoin, mutta toistaiseksi melko heikolla menestyksellä.

Tämän hetken päätehtäviksi järjestö on asettanut:

— perusorganisaation laajentamisen ja lujittamisen,
— opettajaliikkeen tavoiteohjelman laatimisen,
— keskittymisen opettajien tulopolitiikanvastaisen palkkaliikkeen luomiseen, koulujen resurssiongelmiin, opettajien jatkokoulutukseen ja rauhankasvatukseen kouluissa.

Näkymät DEMKO:n kehittämisessä ovat varsin valoisat. DEMKO ansaitsee SKP:n ja koko demokraattisen liikkeen

tuen ja ehdottomasti jokaisen kasvatusalalle valmistuvan henkilökohtaisen panoksen. Toimintasektorillaan DEMKO rakentaa osaltaan työväenluokan ja sivistyneistön liittoa.

MATTI TOHKA

Vallankumouksellisuus ja reformismi työsuojelu-uudistuksessa

Kommunististen ja työväenpuolueiden 1969 neuvottelukokouksen pääasiakirjassa todetaan: "Tieteellis-tekninen vallankumous tarjoaa ihmiskunnalle ennen näkemättömiä mahdollisuuksia luonnon muuttamiseen, valtavien aineellisten rikkauksien luomiseen ja ihmisen luovan voiman moninkertaistamiseen. Vaikka näiden mahdollisuuksien pitäisi palvella kaikkien parasta, kapitalismi käyttää tieteellis-teknistä vallankumousta yksityisten voittojen lisäämiseen ja työntekijöiden riiston tehostamiseen."

Tämän kehityksen vaikutus työolosuhteisiin näkyy Suomessa hyvin kärkevänä. Tieteellis-tekninen kumous on tehnyt mahdolliseksi työn voimaperäisyyden lisäämisen ennennäkemättömästi. Liiallinen työvauhti aiheuttaa työntekijöiden ennenaikaisen fyysisen loppuunkulumisen ja merkitsee vakavaa vaaraa myös heidän mielenterveydelleen. Samalla tapaturma-alttius kasvaa voimakkaasti. Uusien tuotantovälineiden ja menetelmien, ennen kaikkea tuotannon kemiallistumisen, mukanaan tuomat uudet vaara- ja haittatekijät aiheuttavat Suomessa uusia ammattitauteja ja työperäisiä sairauksia. Työolosuhteiden kärjistyminen Suomessa on osoitettavissa myös tilastollisesti. Tapaturmien määrä on Suomessa 15 vuodessa kaksinkertaistunut. Ennakkotietojen

mukaan on v. 1974 tapaturmien määrä n. 10 % suurempi kuin edellisenä vuonna. V. 1973 lisääntyivät ammattitaudit edelliseen vuoteen verrattuna 87 %:lla. Myös mielenterveydelliset häiriöt lisääntyivät. Nykyisin jo kolmannes kansaneläkelain mukaisista työkyvyttömyyseläkkeistä myönnetään mielenterveydellisillä perusteilla. Työväenluokka ei voi vaieten seurata terveytensä turmelemista. Työolojen parantamiseen tähtäävät avoimet taistelutilanteet ovat lisääntyneet voimakkaasti. Työsuojelusta on muodostunut eräs keskeisimmistä luokkataistelun alueista.

"Sosialismia vastaan kamppaillessaan pääoman maiden hallitsevat piirit pelkäävät enemmän kuin koskaan aikaisemmin luokkataistelun kasvamista vallankumouksselliseksi joukkoliikkeeksi. Siitä johtuu porvariston pyrkimys riistää ja sortaa peitetymmässä muodossa työtätekeviä, porvariston valmius myöntyä monissa tapauksissa osittaisiin uudistuksiin, jotta se voisi mahdollisuuksien mukaan pitää joukot aatteellisessa ja poliittisessa valvonnassaan," sanoi L. I. Brezhnev NKP:n 24. edustajakokouksessa. **Työsuojelun uudistaminen** sopii mainiosti tällaisen **sosiaalisen luovimisen** alueeksi. Suurpääoman tarkoituksena on tällöin nimenomaan joukkoliikkeen hillitseminen ja tyytymättömyyden kanavoiminen erilaisiin "yhteistyöelimiin". Lieventämällä riiston lisääntymisen aiheuttamista epäkohdista kaikkein räikeimpiä, suurpääoma pyrkii jatkamaan työn voimaperäistämistä entistä voimakkaammin.

Suomessa toteutettiin 1973—1974 laaja työsuojelureformi. Koko työsuojelun valtiollinen hallinto ja valvonta uudistettiin. Kommunistien suorittaman arvion mukaan toteutettu työsuojelureformi on luonteeltaan valtiomonopolistinen. Se on tarkoitettu lujittamaan suurpääoman valtaa ja heikentämään proletariaatin asemia ja sen joukkojärjestöjen vaikutusta. **Sosiaalisen kumppanuuden ideologia** on leimaa-antava koko uudistukselle. Niinpä työsuojelun valvonnasta annetussa laissa tehdään "työntekijöiden ja työnantajan yhteistoiminnasta" lakisääteinen. Työsuojeluhallitus-

sen pääjohtaja onkin todennut eräässä haastattelulausunnossa, että "siellä missä yhteistoimintaa ei synny, on työsuojeluviranomaisten pakotettava osapuolet siihen" (**Demari** 1. 3. 1974). Työsuojelun hallintouudistuksen yhteydessä luotiin myös valtionhallintoon sosiaalisen kumppanuuden elimet. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteyteen perustettiin työsuojeluneuvottelukunta, jossa ovat edustettuina monopolien esikunnat ja ammattiyhdistysliikkeen reformistinen johto, käsittelemään ja tosiasiallisesti päättämään kaikista työsuojelun valvontaan liittyvistä keskeisistä kysymyksistä. Käytännössä tämä elin onkin toiminut työsuojelun kehittämisen tehokkaana jarruna. Hallintouudistusta on vastikään annetun lakiesityksen perusteella tarkoitus täydentää edelleen niin, että tulopoliitikkojen edustajat ovat mukana myös työsuojeluhallituksen korkeimmassa päättävässä elimessä, työsuojeluhallituksen istunnossa.

Suurpääoma joutuu "sosiaalisen luovimisen taktiikkaa" toteuttaessaan nojautumaan työväenliikkeen reformistisen osan, ennen kaikkea Sosialidemokraattisen puolueen johdon tukeen. Niinpä SDP:n johto on innokkaasti propagoinut työsuojelu-uudistusta pyrkien myös sen avulla ajamaan hegemonistisia tavoitteitaan. SDP onkin miehittänyt sosiaalipolitiikan alalla lähes kaikki tärkeimmät virkapaikat valtiokoneistossa. Sosialidemokraateilla on vankat asemat eri hallintoelimissä, komiteoissa jne. Virkakoneistossa olevien sosialidemokraattien linja on täysin puolueen oikeistojohdon määrättävissä. Alituinen porvariston myötäily, tavoitteiden vesittäminen ja periaatteettomat kompromissit työpaikoilla tulevan paineen torjumiseksi ovat johtaneet reformistit suoranaiseen kiinnikasvamiseen porvaristoon.

Valtiomonopolistisilla reformeilla ei työolosuhteita korjata. Sen osoittavat jo ensimmäiset tilastolliset indeksit työsuojelu-uudistuksen vaikutuksista. Kun Suomessa esim. tapaturmien määrä vuosittain nousee edelleenkin noin 10 %, niin Neuvostoliitossa niiden määrä jatkuvasti laskee. Näin siitä huolimatta, että jo tällä hetkellä Neuvostoliiton tapa-

turmafrekvenssi on lähes 20 kertaa alhaisempi kuin Suomessa.

Tänä päivänä pätevät niin työsuojelun kuin muillakin yhteiskunnallisen toiminnan aloilla edelleenkin Leninin sanat: "Vain porvarilliset reformistit (...) asettavat kysymyksen näin: **joko** kieltäydytään vallankumouksesta ja silloin tulee reformeja **tai** — ei mitään reformeja. Maailmanhistorian samoin kuin vuoden 1905 Venäjän vallankumouksenkin antamat kokemukset opettavat meille päinvastaista: **joko** vallankumouksellinen luokkataistelu, jonka oheisia tuotteita ovat **aina** reformit (jollei vallankumous onnistu täydellisesti) **tai** ei mitään reformeja."

Valitettavasti kaikki eivät puolueessa ole vielä omaksuneet näitä Leninin sanoja. Äskettäin pidetty SKP:n aykonferenssi osoitti selvästi, että **myös työsuojelun alalla puolueessamme vallitsee vakavia aatteellis-poliittisia erimielisyyksiä.** Itse asiassa kaikissa tärkeimmissä työsuojelua koskevissa kysymyksissä oli konferenssissa edustettuna kaksi kantaa: marxilais-leniniläinen ja reformistinen. Oireellista on, että nämä puolueemme jäsenet, jotka levittävät reformistisia käsityksiä, pyrkivät vahvistamaan SKDL:n puoluesuuntaista kehitystä siten, että työsuojelukysymyksiä pyritään käsittelemään vain SKDL:n puitteissa ja samanaikaisesti estetään työsuojelukysymysten käsittely SKP:n elimissä. Niinpä SKP:n Tampereen piirijärjestön jo lähes vuosi sitten esittämä laaja työsuojelukannanotto **odottaa edelleen puolueessa käsittelyä.** Sen sijaan on SKDL:ssä perustettu työsuojelutoimikunta, joka on kokoonpantu yksipuolisesti ja jossa ei ole SKDL:n jäsenjärjestöjen edustajia. Työsuojelutoimikunta on kiireen vilkkaa valmistellut SKDL:n työsuojelupoliittisen ohjelman, joka jokin aika sitten julkistettiin. Työsuojeluohjelma perustuu pseudomarxilaiseen analyysiin; marxilaisesta käsitteistöstä tuttuja sanoja on sijoitettu mielivaltaiseen järjestykseen. Työsuojelukysymysten ratkaisuksi ohjelmassa esitetään epämääräinen, pikkuporvarillinen sosialismin tunnus. Työolojen

kärjistyminen koskee työväenluokan lisäksi muitakin työtätekeviä väestönkerroksia. Pienviljelijät, palveluammateissa toimivat ja monet toimihenkilöryhmät joutuvat yhä enemmän alttiiksi huonojen työolojen vaikutuksille. Laajapohjaisen demokraattisen rintaman rakentaminen tulee olla SKDL:n työsuojeluohjelman luonnollinen lähtökohta. Demokraattisen rintaman rakentamista ei nykyinen ohjelmaluonnos kuitenkaan palvele.

Kokemuksemme osoittaa, että työsuojelun alalla työpaikkakohtaiset taistelut ovat olleet varsin menestyksekkäitä. Tällä hetkellä on vaikeutena taistelun kehittäminen laajempien ja syvällisempien työsuojelu-uudistusten puolesta. Tilanteen vaikeus johtuu ennen kaikkea puolueen epänormaalista tilasta, siitä että puolueessa ei ole vielä pystytty palauttamaan aatteellis-poliittista yhtenäisyyttä. Myös työsuojelun alalla on hyvin selkeästi ja konkreettisesti nähtävissä, että puolueen yhtenäisyyden palauttaminen marxismi-leninismin pohjalta on tämän hetken tärkein tehtävä.

IV KOMMUNISTINEN PUOLUE VALLANKUMOUKSELLISENA LUOKKAPUOLUEENA

URHO JOKINEN

SKP ja leninismi

Kansainvälinen kommunistinen liike on viime vuosien aikana lujittunut ja voittanut piirissään ilmenneitä aatteellisia vaikeuksia. Se on kyennyt menestyksellisesti täyttämään ottamansa tehtävät v. 1969 Moskovan kokouksen suuntaamalla tavalla. Nyt parhaillaan valmisteltavana olevan Euroopan kommunististen ja työväenpuolueiden kokouksen perusteluiksi on todettu, että edellisen kokouksen, 1967 Karlovy Varyssa pidetyn kokouksen, ohjelma on pääpiirteissään toteutettu. Kehityksen tuomien uusien tehtävien ratkaisemiseksi on uusi kokoontuminen paikallaan. Samassa yhteydessä on noussut esille myös kommunistien maailmankokouksen tarve. Suomen kommunistinen puolue osallistuu aktiivisesti ja aloitteellisesti Euroopan kokouksen valmisteluihin ja on ilmaissut myönteisen kantansa kommunistien maailmankokouksen pitämiseen.

Siitä huolimatta, että Kiinan puolueen johdon irrottautuminen marxismi-leninismistä ja hyökkäilyt kansainvälistä kommunistista liikettä vastaan ovat antaneet koko antikommunistiselle rintamalle huomattavaa tukea, on tilanne kansainvälisessä kommunistisessa liikkeessä siis kuitenkin selvästi parantunut ja sen yhtenäisyys lujittunut marxismi-

leninismin ja proletaarisen internationalismin pohjalla. On selvää, että osaltaan tämä on ollut tulosta eri kommunistisissa puolueissa tapahtuneesta myönteisestä kehityksestä.

SKP on viimeksi kuluneiden 10—15 vuoden aikana joutunut erityisesti kiinnittämään huomiota **aatteellisen perustansa lujittamiseen ja riviensä tiivistämiseen.** Tässä työssä puoluetta ovat auttaneet NKP:n ja kansainvälisen kommunistisen liikkeen tuki ja puolueemme omat perinteet taistelussa marxilais-leniniläisten asemiensa ja linjansa puolesta teorian, järjestöllisen toiminnan ja politiikan aloilla. Se, minkä vuoksi puolueemme on jo kauan joutunut kiinnittämään erityistä huomiota aatteelliseen puhtauteen ja järjestöllisten periaatteiden toteuttamiseen, johtuu puolueen **epänormaalitilasta,** joka alkoi 1960-luvun alkupuolella ja puhkesi esiin ennen 14. edustajakokousta.

Vaikka SKP:llä on huomattavia vaikeuksia vieläkin, on kuitenkin voitu panna merkille, että tiettyjä myönteisiä askeleita puolueen eheytymistä kohti on voitu ottaa. Tällaisista voidaan mainita esimerkkinä, että avointa aatteellista hyökkäilyä marxismi-leninismin peruskatsomuksia vastaan ei liikkeen piirissä ja sen lehdistössä enää entisessä määrässä esiinny. Samoin "kansallisen kommunismin" lähtökohdista nousseet avoimet hyökkäilyt proletaarista internationalismia vastaan ovat poistuneet. Toisaalta on vaikeuksia, joista eräät ovat jopa suurentuneet. Nämä koskevat erityisesti eräitä politiikan kysymyksiä ja varsinkin sellaisia kysymyksiä, jotka liittyvät puolueen ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen päätösten toteuttamiseen. Tässä suhteessa puolueessa on suuria vaikeuksia, ja tällä hetkellä tilanne on hälyttävä.

SKP:n jäsenistö on kuitenkin yksimielinen, että puolueen rakentaminen eheäksi riippuu siitä, miten hyvin puolue kykenee toteuttamaan Leninin ohjeen: "Ilman vallankumouksellista teoriaa ei voi olla vallankumouksellista liikettäkään; eturivin taistelijan tehtävän voi suorittaa vain puolue, jolla on ohjeenaan edistyksellisin teoria." Puolueessa

ollaan yhtä mieltä myös siitä, että ilman aatteellista eheyttä ei voida saada aikaan riittävän tehokasta järjestöllistä eheyttä, joka puolestaan varmistaa aatteellis-poliittisen lujuuden. Näistä lähtökohdista käsin puolue on epänormaalikautenaankin pitänyt kiinni leniniläisistä järjestöperiaatteista ja -normeista ja toteuttanut demokraattista sentralismia. Tämä ei tietenkään ole voinut tapahtua niin menestyksellisesti kuin se toteutuisi olosuhteissa, joissa puolueen piirissä ei aatteellis-poliittisia erimielisyyksiä esiinny. Mutta joka tapauksessa puolue on järjestöllisesti voinut pysyä koossa ja siten torjua sen, mihin ajauduttiin 15. edustajakokouksessa 1969, jolloin puoluekokous hajosi myös organisatorisesti.

Se, minkä vuoksi **SKP:n leniniläisten puoluetehtävien toteuttamisessa** on syytä kiinnittää erityinen huomio ajanjaksoon, jossa puolueen vaikeudet ja aatteellis-poliittiset erimielisyydet ovat olleet esillä, johtuu siitä, että tämä epänormaalivaihe alkoi kommunistisen puolueen paikkaa ja yhteiskunnallisia tehtäviä koskevalla erimielisyydellä. Ristiriidat eivät koskeneet vain puolueen joitakin puolia, vaan **koko puoluetta, sen luonnetta ja olemassaoloa.**

Tältä pohjalta yksi ensimmäisistä erimielisyyttä aiheuttavista kysymyksistä kuului: tarvitaanko Suomessa itsenäistä, työväenluokan etujoukon tehtävät täyttävää marxilais-leniniläistä puoluetta, vai olisiko puolueen luonne muutettava ja yhdistettävä puolue muiden demokraattisten järjestöjen kanssa yhtenäiseksi demokraattiseksi rintamaksi, joka paremmin kuin puolue kykenisi huolehtimaan demokratian ja sosialismin puolesta tapahtuvan taistelun tarpeista ja johtamisesta? Yhdistämistä tarkoittavia aloitteita tehtiin puolueen 14. edustajakokoukselle v. 1966. Vaikka edustajakokous torjui nämä ehdotukset, oli keskuskomitean vuoden kuluttua uudelleen palattava samalta perustalta tehtyyn kysymykseen ja tehtävä uusi, puoluekokouksen ratkaisun mukainen päätös siitä, että itsenäistä marxilais-leniniläistä puoluetta ehdottomasti tarvitaan. Puolueen ole-

massaolo ei ole ristiriidassa demokraattisten joukkojärjestöjen olemassaolon kanssa. Päinvastoin, ilman johdonmukaista marxilais-leniniläistä puoluetta demokraattisen rintaman rakentaminen, lujittaminen ja suuntaaminen taistelussa suurpääomaa vastaan ei ole mahdollista.

Se, että puolueen luonne edellytettiin muutettavaksi ja puolueen järjestöllinen rakenne samastettavaksi demokraattisten järjestöjen kanssa, ilmensi **vakavaa poikkeamista** leniniläiseltä puolueteorian linjalta. Oli nähtävissä, että ellei puolue huolellisesti suojele itseään aatteellisesti ja poliittisesti, puolueen edulle vieraat ja vahingolliset katsomukset levittäytyvät nopeasti ja vaarallisesti puolueen keskuuteen.

Niihin tekijöihin, jotka voimakkaimmin vaikuttivat puolueen jäsenistön käsityksiin kielteisesti, kuuluivat mm. työväenluokan keskuudessa tapahtuneiden muutosten virheellinen arviointi; kiihtyvän proletarisoitumisen kuviteltiin aiheuttavan proletariaatin merkityksen heikkenemistä. Uusien luokkataisteluun liittyvien ongelmien nouseminen jo olemassaolleiden ongelmien rinnalle tai sijalle aiheutti epäselvyyttä ja neuvottomuutta hetkellä, jolloin vaadittiin selkeitä johtopäätöksiä ja toimintaohjeita. Ehkäpä kaikkein eniten kuitenkin puolueen sisäiseen tilanteeseen vaikutti **porvariston hioutunut ja uusia muotoja saanut hyökkäys,** jolla pyrittiin nationalistisin ja erilaisin revisionistisin ja opportunistisin katsomuksin vaikuttamaan puoluejäseniin puolueen luokkakantaisen politiikan heikentämiseksi. Juuri tämä seikka aiheutti varsinkin toimitsija- ja toimittajatasolla sekä eräissä puolueen johtoon kuuluvissa epäluottamusta kommunistisen puolueen politiikkaan ja puolueen mahdollisuuksiin johtaa luokkataistelua.

On syytä panna merkille, että näissä olosuhteissa porvariston paine puoluetta kohtaan teorian ja politiikan kysymyksissä sai erityisen voimakkaasti **reformismin muodon.** Samalla kun taantumusporvariston avoin ja tavanomaisen provokatorinen törkeily jatkui, alkoi sen rinnalle ja jopa ohikin nousta kommunisteja vastaan kohdistuva hyökkäys

Sosialidemokraattisen puolueen johdon taholta. Sosialidemokraattisen puolueen johto suoritti laajamittaisia ja voimakkaita toimenpiteitä, joiden tarkoituksena oli heikentää kommunistien vallankumouksellista linjaa ja kasvattaa reformismin vaikutusta puolueen piirissä. Avoin revisionistinen suuntaus, joka ilmeni varsin selvästi ja haastavasti 1960-luvun alkupuolella aina 15. edustajakokouksen hajoamiseen saakka, alkoi sekin yhä enemmän pukeutua reformismin muotoon, jossa joukkoliikkeen syrjiminen alkoi näytellä keskeistä roolia. Vaikka myös porvaristo voimisti antikommunistista hyökkäilyään, oli nähtävissä — ja tällä hetkellä tilanne on entisestäänkin selkiytynyt — että antikommunismin voimassa ja sen uusimpien muotojen käyttöönotossa **sosdempuolueen ja sosdemnuorisoliikkeen johto** ovat porvariston vakavia kilpailijoita, ja ne ovat jopa eräissä tapauksissa ohittaneet porvariston antikommunistisen politiikan.

Tämä on ymmärrettävissä sosdemjohdon hegemoniapolitiikan ja joukkojen yksimielisen joukkoliikkeen vaikutuksen valossa. Antikommunismi on sosdemjohdon epätoivoinen asevalinta, jonka jatkuvan käytön mahdollisuuksiin tosin useat sosdemliikkeen piirissä eivät kuitenkaan usko. Reformismin paine lisääntyi SKP:tä kohtaan erityisesti v. 1966 alkaen, puolueen hallitukseen osallistumisen yhteydessä ja seurauksena. Sen vaikutusta lisäsi kansandemokraattisessa liikkeessä jalansijaa saanut **kielteinen suhtautuminen joukkoliikkeisiin** politiikan teon ratkaisevana tekijänä, vaikka hallituksessa ollen juuri joukkoliikkeiden avulla poliittinen eteneminen olisi voitu turvata.

Puolueen epänormaalin tilan varsin keskeisenä ideologisena ongelmana onkin ollut suhtautuminen **sosialidemokratismiin** ja **reformismiin.** Puolueen piirissä oli 1960-luvulla havaittavissa epäleniniläistä pyrkimystä vaihtaa teorian, politiikan ja järjestötoiminnan vallankumoukselliset asettamukset ja ratkaisut enemmän tai vähemmän reformistisiin asenteisiin ja ratkaisuihin. Varsin selvänä tämä suun-

taus on ilmennyt yhteistoimintakysymyksessä, josta puolueen viralliset päätökset ovat olleet erinomaisia, käytännön ollessa valitettavan usein ristiriidassa päätösten kanssa. Koska tässä asiassa yhä edelleen vallitsee sekaannusta, on paikallaan puuttua muutamaan sekaannusta aiheuttavaan ongelmaan.

Kommunistien ja sosialidemokraattien **yhteistoiminnan edellytykset** ovat nyt paremmat kuin ennen. Tämä arvio perustuu ennen muuta siihen, että joukkojen keskuudessa yhteistoiminta on kehittynyt hyvin jo usean vuoden ajan. Tässä mielessä yhteistoiminnassa eletään uuden kehitysvaiheen alkua. Luokkataistelun nykyinen vaihe edellyttää ja vaati työväen yhteistoimintaa, eikä sosialidemokraattien johdon ole mahdollista loputtomasti vastustaa puoluetason yhteistyötä. Luokkataistelun koko objektiivinen kehityskulku suuntautuu yhä suuremmalla paineella tämän ongelman ratkaisemiseen. Kysymyksessä on yhteistyömahdollisuuksien kasvu sekä nykypäivän että sosialismin saavuttamisen ongelmien ratkaisemiseksi. Sen tuntevat myös sosdemjohtajat. He ovat nyt kiirehtimässä tapahtumien edelle määrätäkseen yhteistoiminnan sisällön. Mutta tähän päästäkseen on heidän saatava aikaan **kommunistisen puolueen reformisoituminen.** Tätä on auttamassa eräiden kommunistien ja kansandemokraattien perustelematon suhtautuminen yhteistoiminnan ongelmiin.

Ei ole mikään salaisuus, että eräät toverit lähtevät siitä, että joukkojen yleinen yhteistoiminta vain vaikeuttaa puolueiksi järjestyneiden joukkojen yhteistoimintaa. Nämä toverit eivät suinkaan sinänsä ole sitä vastaan, ettei joukkojen yhteistoiminta näytteli hyvinkin merkittävää osaa yhteistoiminnan rakentumisessa kaikilla tasoilla, myös puolueiden tasolla. Mutta he käsittävät **joukkojen toiminnaksi vain sen, mikä tapahtuu puoluerajojen sisäpuolella.** Puolueisiin kuulumattomia joukkoja he eivät laske työväen yhteistoiminnan piiriin. He katsovat, että jos yhteistyö käsitetään laajemmin, on kysymys sellaisesta joukkoliikkees-

tä, joka jo häiritsee yhteistoimintaan pääsyä puolueiden tasolla. Puheenjohtaja Paasio ilmaisi pari vuotta sitten tämän ajatuksen yksiselitteisesti toteamalla, että työpaikkojen pohjalla tapahtuvat liikehtimiset eivät kuulu nykydemokratian piiriin; ne eivät kuulu enää päätöksentekoprosessiin. Tähän sisältyy ajatus puoluemonopolista, jota sittemmin myös eräät kansandemokraattisen liikkeen jäsenet ovat aktiivisesti tukeneet.

Jos edellä todetusta pidetään kiinni, joukkoliikkeen merkitys ja arvo on vain siinä, tai ainakin pääasiassa siinä, että se kasvavan paineen seurauksena johtaa puolueiden johtotasolla tapahtuvaan yhteistyöhön, joka vahvistetaan sopimuksella tai ohjelmallisella asiakirjalla. Joukkoliikkeellä ilman ylätasolla vahvistettua yhteistyötä ei siten katsota olevan merkitystä työväen tavoitteiden saavuttamisessa. Ilman ylätason yhteistoimintaa joukkojen toiminta aiheuttaisi jopa varoittavia, anarkistisia seurauksia. Tässä ilmenee **joukkojen ja puoluetason yhteistoiminnan vastakkainasettelu**, joka johtaa lopuksi joukkoliikkeen syrjintään.

On myös esitetty, että kommunistien ja sosialidemokraattien vain sekä joukkotason että puoluetason yhteistoiminta on menestyksellisen toiminnan edellytys. Muita mahdollisuuksia toimia menestyksellisesti työväen etujen puolesta ei sanota olevan. Tällainen käsitys johtaa siihen, ettei arvosteta kommunistisen puolueen toimintaa, ettei pidetä huolta puolueen itsenäisen toiminnan osuudesta, koska sillä ei katsota kuitenkaan ilman yhteistoimintaa sosialidemokraattisen puolueen kanssa olevan mahdollisuuksia yltää menestyksiin. Yhteistoimintapolitiikka sisältäisi siten kommunistien linjan samastamisen sosialidemokraattien linjaan. Yhteistyön perusteena eivät tällöin ole joukkojen edut vaan sosdempuolueen johdon politiikka. Tällainen politiikka johtaa tappioihin, joista esimerkkinä voidaan ottaa kommunistien tappio Puuliiton vaaleissa. **Väärin ymmärretty yhteistoimintapolitiikka johtaa virheellisiin päätelmiin kommu-**

nistisen puolueen merkityksestä ja puolueen järjestörakennetta ja luonnetta keskevissa kysymyksissä. Tähän liittyy puolueelle ja sen jäsenistölle sopimaton huolettomuus puolueen periaatteita, puolueen johtotyötä, puolueen leniniläisiä normeja, puolueen itsenäistä toimintaa ja asemien vahvistamista kohtaan.

Huolettomuutta on esiintynyt mm. kommunistien leniniläistä **etujoukkoteoriaa** kohtaan, josta puolue on aina, myös maanalaisuuden oloissa, pitänyt johdonmukaisesti kiinni. Puolue on aina lähtenyt siitä, että etujoukon asema saavutetaan kokoamalla puolueeseen työväenluokan parhaimmat ja karaistuneimmat voimat, ja että puolueen johtava osa, joka ilmentää työväenluokan johtavaa osaa luokkataistelussa kapitalismia vastaan sosialismin puolesta, saavutetaan käytännöllisellä työllä. Tässä työssä on suuri merkitys periaatteellisella ja joustavalla politiikalla puolueen joukkoyhteyksien luomiseksi. Tästä syystä puolue on kiinnittänyt erityistä huomiota politiikkansa luokkakantaiseen sisältöön sekä olosuhteiden ja niiden muutosten mukaisiin joustaviin muotoihin ja ajankohtaisiin työväen etuja vastaaviin tunnuksiin.

Kommunistiselle puolueelle kuuluu marxilais-leniniläisen teoriansa ja siihen pohjautuvan luokkakantaisen politiikkansa perusteella johtava asema puolustettaessa demokratiaa, valmistettaessa sosialistisen vallankumouksen edellytyksiä ja rakennettaessa sosialismia. Sitä vastoin sosialidemokraattinen liike ei ole missään kyennyt edes vuosikausia kestäneen hallituskauden aikana vähäisessäkään määrin horjuttamaan kapitalismin perusteita. Kapitalistinen järjestelmä on lujittunut kaikkialla, missä sosialidemokraattinen liike on antanut suuntaavan tai yleensä merkittävän panoksen politiikkaan. Sosialidemokraattinen ideologia ei kykene eikä pyri osoittamaan sellaisia taistelutavoitteita, jotka osoittaisivat tien ulos kapitalistisesta järjestelmästä.

Kommunistinen puolue pystyy tällaiset taistelutavoit-

teet osoittamaan. Tieteellisen strategiansa ja taktiikkansa ansiosta puolueella on edellytykset koota laajat joukot suurpääomaa ja kapitalismia vastaan. Kokemus on osoittanut, että työväen yhteistoiminnan rakentaminen ja demokraattisten voimien kokoaminen, näiden voimien suuntaaminen kapitalismin vastaiseksi liikkeeksi sekä niiden kasvattaminen kykeneviksi sosialistisen vallankumouksen tehtävien tasolle on mahdollista vain siinä tapauksessa, että kommunistinen puolue johtaa tätä taistelua ja kehitystä. Tällaisen aseman saavuttaminen ei tietenkään perustu **julistuksiin.** Mutta se ei myöskään perustu **alistamiseen.**

Olettaen, että kommunistisen puolueen johtava rooli perustuu alistussuhteeseen, pitävät eräät henkilöt virheellisenä ja muiden edistyksellisten poliittisten voimien pelottelemisena sitä, että puolueen piirissä **käsitellään kysymystä puolueen johtavasta osuudesta.**

Kuten tunnettua, puolueen johtava asema ei rakennu puoluetaktisten tavoitteiden perustalle. Päinvastoin, se lähtee kapitalismin vastaisen taistelun kokonaiseduista. Kommunistisen puolueen johtava asema ei kiellä, vaan päinvastoin **edellyttää** eri työväen- ja demokraattisten järjestöjen ja puolueiden omien resurssien ja mahdollisuuksien täysimääräistä käyttöä. Kommunistisen puolueen johtoasema ei heikennä, vaan vahvistaa kapitalisminvastaisen rintaman eri osapuolia. Kommunistisen puolueen johtoasema ja edistyksellisten voimien vahvistuminen edellyttävät toisiaan.

Tässä on tietenkin olennainen ero sosdempuolueen hegemoniapolitiikkaan nähden, joka pohjautuu kapitalismin säilyttämiseen ja sen vuoksi tähtää erityyppisten demokraattisten voimien alistamiseen. Sosdempuolueen johto ei hyväksy puolueiden keskinäistä kilpailusuhdetta oikeiston kannatuksen vähentämiseksi, kuten eri työväen- ja demokraattisten puolueiden keskinäisissä suhteissa on laita. Sosdempuolueen johto pyrkii hankkimaan kannatuksensa demokraattisten voimien kannatuksen kustannuksella.

Kommunistisen puolueen asemaa ja merkitystä demokraattisessa rintamassa on käsitellyt myös SKDL:n puheenjohtaja Ele Alenius kirjassaan **Suomalainen ratkaisu.** Puheenjohtaja Alenius ymmärtää perin juurin väärin kommunistisen puolueen paikan yhteiskunnallisessa taistelussa ja demokraattisessa liikkeessä.

Puheenjohtaja Aleniuksen virheellisenä lähtökohtana on olettamus, että SKDL on puoluejärjestö, johon on liittynyt sille alistettuina eräitä joukkojärjestöjä ja kommunistinen puolue. Puheenjohtaja Aleniuksen virhepäätelmien huipentuma sisältyy seuraavaan ajatukseen: jos SKDL:n ja SKP:n päätökset eivät ole sopusoinnussa keskenään, on SKP:n alistuttava ja luovuttava omasta päätöksestään SKDL:n johdon tekemän päätöksen hyväksi (mt., s. 108). Tällainen vaatimus pitää sisällään vaatimuksen SKP:n itsenäisen toiminnan lopettamisesta, sillä SKDL:ssä on poliittisen toiminnan johdosta luonnollisesti tehtävä mitä moninaisimmista asioista päätöksiä, joista myös SKP:n tulee tehdä omat ratkaisunsa. Mutta jos SKDL:n päätös on sitova, niin SKP:n on tarpeetonta tehdä päätöksiä laisinkaan, muussa kuin enintään siinä tapauksessa, että on varma tieto siitä, ettei SKDL:n johdossa oteta asiaa käsittelyyn. Tällaiseen virheelliseen suhtautumiseen päädytään sillä perusteella, että torjutaan **neuvottelumenetelmä, yhteistyöjärjestössä ainoa mahdollinen päätöksentekoperuste.**

Aleniuksen kanta on vielä pitemmälle mennyt kuin 1960-luvulla esitetty ajatus siitä, että SKP:n tulisi tehdä työnjako eri joukkojärjestöjen kanssa ja siten luopua ainakin osasta itsenäistä toimintaansa. Liekö puheenjohtaja Alenius huomannut SKP:lle kohdistamansa vaatimuksen johdosta sijoittuvansa niiden joukkoon, jotka milloin kalastuslakiin, milloin sotatilaan, milloin muutoin vain yhteiskunnan turvallisuuden suojaamiseen vedoten, ovat vaatineet kommunisteilta poistettavaksi vapaan toiminnan oikeuden?

Kommunistisen puolueen ja joukkojärjestöjen kiinteä

suhde on yksi leniniläisten puoluenormien tärkeimpiä kohtia. Kysymys on puolueen joukkoyhteyksien rakentamisesta, puolueen poliittisen linjan tarkistamisesta ja toteuttamisesta sekä vallankumouksen edellytysten valmistamisesta. Ilman laajoja joukkoyhteyksiä ei puolue tietenkään voi valmistaa, tarkistaa ja toteuttaa strategiaansa ja taktiikkaansa. Lenin korosti toimimista siellä, missä ovat joukot, osallistumista joukkojärjestöjen työhön ja, tiettyyn rajaan saakka, jopa sulautumista joukkoihin.

1960-luvulta aina näihin päiviin saakka puolueen ja joukkojärjestöjen suhteet eivät ole olleet kunnossa. Näitä suhteita ovat häirinneet monenlaiset vaikeudet. Ennen kaikkea on pantava merkille, että puolue ei ole kyennyt ohjaamaan kaikkien joukkojärjestöissä työskentelevien kommunistien työtä. Tässä suhteessa johtotyössä on ollut katko. Luonnollisesti tämä seikka on häirinnyt puolueen ja joukkojärjestöjen luottamuksellisia suhteita, se on rajoittanut puolueen mahdollisuuksia tukea joukkojärjestöjen toimintaa.

Eräillä puolueen jäsenillä on sellainen käsitys, että demokraattinen rintama tai esimerkiksi ammattiyhdistysliike yksinään, ilman puolueen tukea — ainakin julkista tukea olisi muka vältettävä — pystyy taistelemaan menestyksellisesti suurpääomaa ja taantumusta vastaan ja kehittymään sosialististen uudistusten toteuttamisen tasolle. Sen johdosta, että yhteiskunnassa tapahtuu varsin voimakasta ja nopeaa politisoitumista ja sosialismin aate vetää yhä useampia puoleensa, ovat eräät tehneet johtopäätöksen uudenlaisesta sosiaalisesta perustasta, joka muka ei edellytä kommunistista puoluetta. Tämän teorian mukaan sosialidemokraattisesta liikkeestä vasemmalla oleva demokraattinen yhteistyöjärjestö, SKDL, pystyy täyttämään työväenluokan ja muiden edistyksellisten väestöryhmien poliittisen järjestäytymisen tarpeen.

Tähän käsitykseen nojautuen joukojärjestöille kuuluva itsenäisyys ja riippumattomuus puolueesta käsitetään jouk-

kojärjestössä toimivan kommunistisen puolueen **jäsenen** itsenäisyydeksi ja riippumattomuudeksi puolueestaan. Nämä toverit eivät toiminnassaan halua ensisijaisesti nojautua puolueen päätöksiin, vaan joukkojärjestön päätöksiin. Tämän johdosta saattaa syntyä ristiriitatilanteita puolueen päätöksiin nähden. SAK:n toinen puheenjohtaja Arvo Hautala sanoi muutama vuosi sitten **Helsingin Sanomille** antamassaan lausunnossa toisinaan joutuvansa ristiriitaan puolueen päätösten kanssa, koska hän katsoo ennen muuta ammattiyhdistysliikkeen johdon päätösten sitovan itseään.

Tällaisten käsitysten perustana on virheellinen arvio puolueen ja joukkojärjestöjen suhteista. Joukkojärjestöjen riippumattomuus ei tietenkään voi merkitä sitä, että joukkojärjestöissä toimiva kommunisti voisi olla välittämättä puolueensa päätöksistä. Tällaisella tiellä päädyttäisiin nopeasti puoluetoiminnan täydelliseen halvaantumiseen. Puolue menettäisi mahdollisuutensa toteuttaa työväen etujen mukaista politiikkaa ja torjua porvariston ideologisen ja poliittisen hyökkäystä. Näin porvaristolle avautuisi tie työväenliikkeen ja edistyksellisten voimien hallintaan.

Kommunistisen puolueen ja joukkojärjestöjen toiminta ja päätökset suurpääoman vastaisen taistelun linjalla eivät milloinkaan voi olla vastakkaisia, eivätkä ylimalkaan ristiriidassa toistensa kanssa. Kommunistisen puolueen tehtäviinhän kuuluu joukkojärjestöjen toiminnan tukeminen ja kehittäminen, **mikä tapahtuu näihin järjestöihin kuuluvien kommunistisen puolueen jäsenten toiminnan kautta.** Joukkojärjestöjen päätökset kulkevat sillä samalla linjalla, jolla myös puolueen monipuolisimmat ja kauimmaksi tähtäävät päätökset kulkevat. Puolue voi, ja sen tulee käsitellä SKDL:n ja ammattiyhdistysliikkeen kysymyksiä kaikella sillä konkreettisuudella kuin puolueen tuen antaminen näille järjestöille vaatii. Vain tällä tavalla puolue voi osallistua esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeen kehittämiseen yhä tehokkaammaksi työväen etujen puolustajaksi sekä tämän päivän asioissa että valmisteltaessa edellytyksiä riiston

poistamiseksi kokonaan. Tämä puolueen kokonaisvaltainen johtotyö on jokaisen kommunistin ensisijainen toimintaohje. Ilman sitä eivät puolueen jäsenet voi antaa parasta mahdollista panostaan joukkojärjestön päätösten ja ohjelman mukaisessa toiminnassa. Kysymys ei siis ole ristiriidasta, vaan puolueen jäsentensä kautta osoittamasta tuesta. Tästä johtuen puoluepäätösten sivuuttaminen aiheuttaa puoluejäsenille vaikeuksia joukkojärjestöissä ja johtaa ristiriitaan puolueen kanssa.

Puolueen osuuden ja päätösten sivuuttamisesta on ollut seurauksena monenlaisia ongelmia ja vaikeuksia. Esim. ammattiyhdistysliikkeessä kommunisteista muodostuneita kollektiiveja ei kutsuta kommunistisiksi, vaan kansandemokraattisiksi ryhmiksi. Kommunistisuuden mainitseminen katsotaan rajoittavaksi tekijäksi sillä perusteella, jonka SKP:n Helsingin piirikomiteassa eräs toveri esitti, nimittäin että kommunistit eivät omissa nimissään lähitulevaisuudessa voi saada laajaa poliittista kannatusta. Tällaisessa ajatuksenjuoksussa on edetty kauas Kommunistisen manifestin lausumasta, ettei kommunisteilla ole mitään salattavaa, että heidän voimansa on heidän asiassaan, joka vastaa kaikkien työtätekevien etuja. Sen vuoksi kommunistin esiintyminen on tietenkin puolueen politiikan voimaa ja kannatusta lisäävä tekijä. Puolueen ei tule salata kasvojaan. Sellaiset kommunistit, jotka eivät rohkene esiintyä avoimesti ja peittelevät kommunistisuuttaan, eivät todellisuudessa ole kommunisteja. He eivät ole omaksuneet työväenluokan maailmankatsomusta, marxismi-leninismiä.

Koko siinä hyökkäyksessä, jota reformismi ja porvaristo ovat käyneet 1960-luvun alusta lähtien kommunistista puoluetta vastaan, on ollut kysymys puolueen toiminnan, itsenäisen toiminnan lopettamisesta tai sen tehon vähentämisestä, kuten ennen sotiakin, nyt vain ajankohtaan sopivin uusin, laillisuuden ja pääasiassa rauhanomaisuuden rajoissa kulkevin keinoin, koska avoimen väkivallan tie on tällä hetkellä suurporvaristolta suljettu.

Viime aikoina on puolueen keskuudessa syntynyt eräitä uusia ongelmia, joista eräs ja varsin ajankohtainen kysymys koskee **puoluejärjestön rakentamista.** Puolueen johdossa on jouduttu toistuvasti käsittelemään sellaisten perusjärjestöjen hyväksymistä puolueeseen, jotka rakentuvat ammatti- tai tuotantoaloittain. Niinpä puolueen johto on äänestyksen jälkeen hyväksynyt puolueeseen mm. maalarien, putkimiesten ja metallimiesten erilliset perusjärjestöt. Tällaisten järjestöjen perustamiseen viimeksi kuluneiden parin vuoden aikana on lähdetty erityisesti Helsingissä, mutta nyttemmin niitä pyritään perustamaan muuallakin maassa.

Mistä tässä on kysymys? Kysymyksessä on puolueen järjestöperiaatteiden rikkominen. Puolue ei voi rakentua samalla tavalla kuin ammattiliitot ja ammattiosastot; se ei ole kehittyneen luokkajärjestäytymisen perusta. Puolueen tehtävät ovat laajemmat, syvällisemmät ja kauemmas tähtäävät kuin ammattiliittojen tehtävät. **Kommunistinen puolue on työväenluokan järjestäytymisen korkein muoto,** eikä se sen vuoksi voi rakentua alemmalla luokkatietoisuuden tasolla olevien järjestäytymistarpeiden mukaan.

Järjestäytymisen perusteista puhuttaessa on muistettava Leninin ajatukset niistä laajoista tehtävistä, joita puolueella on työväenluokan kasvattamisessa. Lenin kirjoittaa: "Työväenluokan tietoisuus ei voi olla todella poliittista tietoisuutta, jollei työläisiä ole opetettu reagoimaan **kaikkiin** ja **kaikenlaisiin** tapauksiin, joissa ilmenee mielivalta ja sorto, väkivalta ja vääryys, koskekootpa nämä tapaukset **mitä luokkaa tahansa**; ja reagoimaan nimenomaan sosialidemokraattiselta eikä miltään muulta näkökannalta. Työläisjoukkojen tietoisuus ei voi olla oikeata luokkatietoisuutta, elleivät työläiset opi konkreettisten ja samalla ehdottomasti päivänpolttavien (aktuaalisten) poliittisten tosiasiain ja tapahtumain pohjalla tarkkailemaan **jokaista** muuta yhteiskuntaluokkaa näiden luokkien henkisen, siveellisen ja poliittisen elämän **kaikissa** ilmenemismuodoissa; jos eivät

opi soveltamaan käytännössä materialistista analyysia ja materialistista arviointia **kaikkien** luokkien, väestöryhmien ja -kerrosten toiminnan ja elämän **kaikkiin** puoliin. Se joka suuntaa työväenluokan huomion, tarkkaavaisuuden ja tietoisuuden yksiomaan tai vaikkapa pääasiallisestikin siihen itseensä, ei ole sosialidemokraatti."

Tällaisen tehtävän suorittamista varten puolueen täytyy itse olla niin järjestäytynyt, ettei järjestäytymisen muoto johda harhaan eikä millään tavalla rajoita kaikkialle ulottuvan poliittisen työn suorittamista. On selvää, että ammattialoittain tapahtuva järjestäytyminen jo itsessään ilmentää **luokan jakamista,** eikä se siten voi palvella **luokan yhdistämiseen** tähtäävää politiikkaa. Järjestäytyminen ammattialoittain kiinnittää huomion ammattialan ongelmiin ja parhaassakin tapauksessa yhden ammattialan näkökulmasta työväenluokan yleisiin ongelmiin. Tällainen näkökulma ei ole kommunistinen näkökulma, joka lähtee **koko työväenluokan** kaikkien korkeimmista tarpeista, eli koko työväenluokan ja kaikkien työtätekevien vapauttamisesta kapitalismista. Ammattialoittain tapahtuva puoluejärjestäytyminen perusjärjestötasolla riistää edellytykset toteuttaa demokraattista sentralismia, joka on kommunistisen järjestörakenteen periaate. Ammatillisessa liikkeessä on oma, löyhempi järjestörakenteensa.

Puolue valmistautuu parhaillaan 17. edustajakokoukseensa. Tässä yhteydessä ovat nousseet esille puolueen sisäisen tilan ongelmat erittäin laajasti. **Päätehtävä on puolueen ylimääräisen ja 16. edustajakokousten päätösten toteuttaminen.** Tässä suhteessa puolue ei ole menestynyt hyvin. Tämä johtuu osittain aivan selvästi havaittavasta jarrutuksesta. Edustajakokousten päätösten hidasta toteuttamista on perusteltu mm. sillä, että nämä päätökset eivät kaikilta osin ole marxilais-leniniläisiä. Tämän väitteen mukaan edelliset edustajakokoukset eivät olleet leniniläisillä linjoilla.

Puoluepäätöksiä epäleniniläisyydestä syyttävät vetoavat muutamiin päätösten kohtiin. Eräs näistä on puolueen edus-

tajakokousten toteamus puolueessa vallitsevista aatteellisista erimielisyyksistä. Päätöksissä mainitaan seuraavaa: "Tässä asiakirjassa on pyritty arvioimaan eräitä tämän hetken poliittisen tilanteen kysymyksiä. Eräiden vallinneiden erimielisyyksien ja niiden syiden osalta on pidetty oikeana jättää niiden selvittely tilanteeseen, jolloin olosuhteet ovat siihen nykyistä otollisemmat. Osa erimielisyyksistä saattaa jäädä pitkäaikaisiksi, osan näistä ratkaisee käytännön elämä. Nyt on lähdetty ennen muuta siitä, mikä puoluettamme ja sen jäsenistöä erimielisyyksistä huolimatta yhdistää. Osa näistä erimielisyyksistä on liittynyt ideologisiin ongelmiin, joita on kosketeltu puolueemme periaateohjelman ja sääntöluonnoksen käsittelyn yhteydessä."

Tähän kohtaan kohdistettu arvostelu perustuu väitteeseen, ettei puolueessa ole ideologisia erimielisyyksiä, ja että puoluekokouksen yksimielinen arvio olisi siten väärä. Tämän arvion tilalle on esitetty käsitys, jonka mukaan erimielisyydet ovat henkilöerimielisyyksiä ja liittyvät valtataisteluun. Tällaiseen päättelyyn perustuen epäleniniläisinä pidetään ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen niitä päätöksiä, joissa **kielletään hallinnollisten toimenpiteiden käyttäminen** erimielisyyksien ratkaisemisen keinona edellyttäen tasapuolisuutta, ja joissa on sovittu puolueen johtoelinten voimasuhteista. Tässä yhteydessä on erityisesti arvosteltu puolueen johdon valintaa sillä perusteella, että piirijärjestöillä oli sekä ylimääräisessä että 16. edustajakokouksessa oikeus vaikuttaa keskuskomitean jäsenten nimeämiseen.

Se, että edustajakokoukset ovat arvioineet puolueessa olevan eri osapuolia, perustuu ideologisten erimielisyyksien olemassaoloon. **Osapuolia ei sitä vastoin ole suhteessa puoluekokousten päätöksiin, jotka on tehty yksimielisesti.** Puolueen edustajakokouksen päätöksiin nähden ei voikaan olla eri osapuolia. Joko puolue on edustajakokousten päätöstensä kannalla ja kykenee toimimaan kommunistisena

puolueena, tai se ei ole edustajakokouksen päätösten kannalla ja hajoaa, kuten 15. edustajakokous hajosi. Leniniläisyys suhteessa edustajakokouksen päätöksiin edellyttää päätösten ehdotonta kunnioittamista ja toteuttamista. Yksimielisten päätösten leimaaminen epäleniniläisiksi on puoluevastainen teko ja vaarantaa vakavasti mahdollisuuksia edetä eheytymisen tiellä.

Se, että puolueessa on aatteellisia erimielisyyksiä, ei estä puoluetta tekemästä tarpeellisia poliittisia päätöksiä päälinjansa toteuttamiseksi. Käytäntö on jo usean vuoden ajan osoittanut tämän mahdolliseksi. Aatteellisista erimielisyyksistä johtuu, että päätösten toteuttamisessa on usein vaikeuksia. Mutta siinäkin suhteessa käytäntö on eräissä asioissa osoittanut, että päätösten toteuttaminen onnistuu niin ikään, vaikka aatteellisia erimielisyyksiä onkin. On kuitenkin selvää, että puolue ei kykene täysitehoisesti työskentelemään aatteellisen rikkinäisyytensä vuoksi.

Juuri sen vuoksi, että puolue asteettain voisi edetä eheytymisen tiellä, edustajakokoukset hyväksyivät varsin yksityiskohtaiset puitteet toiminnalle. Kenelläkään ei ole oikeutta tehdä toisenlaisia arvioita ja laatia uutta ja omaa systeemiä. Sellainen arvio, että puolueessa olisi valtataisteluа ja että tämän vuoksi puolueeseen olisi muodostunut eri osapuolia, on jyrkästi ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen päätösten ja arvioiden vastainen. **Valtataisteluteoriasta kiinnipitäminen tähtää hallinnollisten toimien käyttöönottoon.** Voidaan ymmärtää, että edustajakokousten arviosta lähtien on hallinnollisia toimia vaikea perustella siksi, että päätökset nimenomaisesti kieltävät tällaiset ratkaisukeinot, ja siksi että aatteellisella alalla ei mitään ratkaista väkipakolla, vaan aatteellisella ja teoreettisella keskustelulla. Vakuuttaminen on marxismi-leninismin katsomusten levittämisen keino. Väkivalta ja erilaiset rankaisutoimet ovat valtataisteluteorian käytäntöä puolueen aatteellisten erimielisyyksien vallitessa. Sitä ei puolueessa saa sallia.

Mihin tällä hetkellä pitää kohdistaa keskeisin huomio, on ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen päätösten toteuttaminen käytännössä. On ehdottomasti saatava aikaan rinnakkaistoiminnan ja erilaisten hajoitusjärjestöjen lopettaminen. Puolueella ei ole varaa menettää niitä suuria mahdollisuuksia, joita on Sosialistisella Opiskelijaliitolla, Kulttuurityöntekijäin Liitolla, Kansan Raittiusliitolla ja eräillä muilla järjestöillä ja toimintalohkoilla, jotka ovat voimakkaan hajoitustyön kohteina. Kun kokonaista SKP:n piirijärjestöä vastaan, kuten Tampereella, on organisoitu laajamittainen hajoitustoiminta, on valitettavasti todettava, että 16. edustajakokouksen päätöksiä rikotaan karkeasti. Ei ole mahdollista edetä eheytymisessä, ellei tällaista hajoitustoimintaa saada loppumaan. Puolueen johto, keskuskomitea ja poliittinen toimikunta ovat vastuussa siitä, että hajoitustoimintaa harjoitetaan. Erityinen vastuu on niillä tovereilla, jotka ovat torjuneet hajoitustoiminnan lopettamista tarkoittavat esitykset.

Kun ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen päätöksiä on moitittu siitä, että niiden perusteella on puolueen johto valittu tavalla, joka ei ole leniniläinen tapa, on sanottava, että tätä väittävät toverit eivät ole nähneet asian todellista merkitystä. Piirijärjestöjen oikeus vaikuttaa keskuskomitean kokoonpanoon ei merkitykseltään ole edustajakokouksien oikeuksia polkeva. Tämä käytäntö sovittiin yksimielisesti. Sen perustana ei ole järjestelmä, joka edellyttää mandaattimenettelyä puoluejohdon valinnassa. Sen perustana on hallinnollisten ratkaisujen estäminen. Ts. torjutaan se, että puoluejohdon valinnan yhteydessä käytettäisiin hallinnollista menetelmää aatteellisten erimielisyyksien ratkaisemiseksi, eli harjoitettaisiin syrjintää. Puoluejohdon valinnan tapa on **johdonmukainen seuraus** puoluekokousten päätöksiin sisältyvästä kiellosta ratkaista rankaisutoimenpitein aatteellisia erimielisyyksiä. Jos tämä on oikein, kuten edustajakokoukset yksimielisesti totesivat, on hyväksyttävä myös siitä seuraava tasapuolisuuden toteuttaminen

keskuskomitean ja poliittisen toimikunnan valinnassa. Kysymys tämän varmistamisesta oli siis piirijärjestöjen oikeuden perustana ylimääräisessä ja 16. edustajakokouksessa. Kuten sanottu, tämä varmistamismenetelmä hyväksyttiin yksimielisesti. Sitä vastaan hyökkääminen vaarantaa 17. edustajakokouksen onnistumisen.

Puhuttaessa puolueesta on puhuttava myös puoluelehdistöstä. Kuten tunnettua, lehdistökysymys on täysin ratkaisematta puolueessa. SKP:n keskuskomitealla ei ole omaa pää-äänenkannattajaa. Puoluelehden puuttuminen haittaa ratkaisevasti puoluetyön ohjaamista. SKP:n ja SKDL:n yhteinen lehti, **Kansan Uutiset,** ei korvaa tätä puutetta.

SKP:n puheenjohtaja Saarinen on useasti maininnut, että **Tiedonantajan** olemassaolo on pääasiallisin syy eri osapuolien olemassaololle ja rinnakkaistoiminnalle.

Tämän johdosta on todettava, että **Tiedonantaja** on toiminut vasta viiden vuoden ajan. Sitä vastoin puolueen vaikea sisäinen tilanne on jatkunut jo lähes viisitoista vuotta. Johdonmukaisempaa on todeta, että **Tiedonantaja** on puolueessa vallitsevien aatteellis-poliittisten erimielisyyksien **seuraus,** ei syy.

Tiedonantaja toimii puoluepäätösten mukaisesti ja toteuttaa ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen linjaa. Mutta on selvää, että Tiedonantaja ei voi korvata puolulehteä täydellisesti, koska se ei ole virallisesti SKP:n keskuskomitean äänenkannattaja, vaan **puoluejärjestöjen lehti.** Puoluejärjestöt ovat esittäneet **Tiedonantajan** ottamista virallisesti SKP:n keskuskomitean sanomalehdeksi.

Tiedonantaja ei toisaalta myöskään ole rinnakkaisorganisaatio, ei ole itse sitä eikä saa aikaan rinnakkaisorganisaatiota. Ne, jotka ovat väittäneet toisin, eivät ole voineet tuoda esimerkkiä siitä, että **lehti olisi esittänyt palstoillaan politiikan, ideologian ja järjestötoiminnan alueelta ainoatakaan puolueen periaatteista ja linjasta poikkeavaa käsitystä.** On epäloogista väittää, että puoluepäätösten mukainen toiminta ja kirjoittelu saisi aikaan puolueen rinnak-

kaista toimintaa. Rinnakkainen toiminta voi syntyä vain siinä maaperässä, joka muodostuu puoluepäätösten rikkomisesta tai laiminlyömisestä ja puolueen aatteellisten perusteiden vastaisista katsomuksista. Sen vuoksi rinnakkaistoiminnan poistamisen tärkein teko on ylimääräisen ja 16. edustajakokouksen päätösten toteuttaminen käytännössä. Tämä on sitä suuruusluokkaa oleva tekijä, ettei puolue voi onnistua 17. edustajakokouksen valmistelussa, ellei se ota valmistelujensa perustaksi edellisten edustajakokousten päätösten toteuttamista. Tästä on nyt lähdettävä. Se on puolueen leniniläisyyden koetinkivi 17. edustajakokouksen valmistelussa.

LENIN-SEMINAARIN JULKILAUSUMA

Tampereella Lenin-seminaariin 10.—12. tammikuuta 1975 kokoontuneet tieteen, tekniikan ja taiteen alalla työskentelevät tutkijat, opettajat, virkamiehet, kulttuurityöntekijät ja muut lukeneiston edustajat tuovat kantanaan julki seuraavan:

Tieteellis-tekninen kumous yhdistyneenä kapitalismin yleiseen kriisiin merkitsee suurta muutosta sivistyneistön yhteiskunnallisessa asemassa ja luonteessa. Tieteen, tekniikan ja taiteen yhteiskunnallistumiskehitys, joka avaa ihmiskunnalle ennennäkemättömiä mahdollisuuksia, pysähtyy imperialismin maissa pääoman arvonlisäysprosessin rajoihin. Seurauksena on sivistyneistön perusjoukon proletaaristuminen. Tämä proletaaristumistendenssi ilmenee monissa muodoissa: palkkatyön yleistymisenä, sosiaalisen aseman huonontumisena, elämän yleisen epävarmuuden lisääntymisenä, henkisen työn mekanisoitumisena jne. Sivistyneistön objektiivisessa asemassa tapahtunut muutos heijastuu sivistyneistön hakeutumisena kommunistisen puolueen ja demokraattisen liikkeen yhteyteen.

Yhä laajemmat sivistyneistön joukot ymmärtävät, että niillä on tulevaisuus vain työväenluokan rinnalla ja ettei työväenluokan ja sivistyneistön välillä ole mitään ristiriitaisia etuja. Tämä tilanne avaa kommunistiselle puolueelle suuria mahdollisuuksia luoda marxilais-leniniläistä sivistyneistöä, laajentaa kommunistien joukkovaikutusta sivisty-

neistön ja sen eri ryhmien keskuudessa sekä rakentaa liittoa ruumiillista ja henkistä työtä tekevien välillä.

Sivistyneistön demokraattinen kehitys on viime vuosina edennyt Suomessa valtavalla nopeudella. Sivistyneistön liittyminen kommunistiseen puolueeseen ja demokraattiseen liikkeeseen on saavuttanut joukkomittasuhteet ja joukkoliikkeen luonteen. Tässä kehityksessä on ensiarvoista roolia näytellyt Sosialistinen Opiskelijaliitto, jonka merkitys marxilais-leniniläisen sivistyneistön kasvattajana on kiistaton. Maassamme toimii useita marxilais-leniniläisiä ja demokraattisia sivistyneistön joukkojärjestöjä, kuten Kulttuurityöntekijäin Liitto, Teknisten Sosialistinen Yhdistys, Demokraattiset Koulutyöntekijät, Sosialistinen Terveysrintama ja Tiedepoliittinen Yhdistys, joiden puitteissa on tehty merkittävää työtä kommunistisen ja demokraattisen sivistyneistön organisoimiseksi sekä työväenluokan ja sivistyneistön liiton edellytysten luomiseksi. Useilla sekä julkisen että yksityisen sektorin työpaikoilla toimii toveriryhmiä, jotka ovat jatkuvasti edenneet jäsenpohjan laajentamisessa, ammatillisessa kamppailussa ja poliittisen työn organisoimisessa.

Seminaarin yhteydessä järjestetyissä alakohtaisissa tapaamisissa voitiin tyydytyksellä kirjata nämä saavutukset, mutta samalla jouduttiin myös toteamaan keskitetyn johdon ja ohjauksen puutteen aiheuttamat vaikeudet. Epänormaalin tilansa vuoksi ei SKP ole kokonaisuudessa kyennyt ottamaan paikkaansa sivistyneistön demokraattisen etenemisen johdossa. Eräissä piirijärjestöissä on nuoren sivistyneistön edustajiin otettu avoimen vihamielinen kanta, mikä ei suinkaan edistä kommunistista sivistyneistötyötä tilanteessa, jossa kommunistiset ja demokraattiset sivistyneistön jäsenet päivittäin joutuvat työskentelemään monopolistien ja poliittisen taantumuksen painostuksen alaisuudessa.

Me kutsumme kaikkia sivistyneistön edustajia taisteluun yhteiskunnallisten instituutioiden demokratisoimisen, rauhantyön ja sosiaalisen edistyksen puolesta!

Annamme täyden tukemme Sosialistisen Opiskelijaliiton työlle nuoren sivistyneistön ideologisena ja poliittisena kasvattajana!

Vetoamme SKP:n 17. edustajakokoukseen, että se velvoittaisi puoluetta laatimaan erityisen sivistyneistöohjelman, tehostamaan sivistyneistötyötä kaikilla sektoreilla ja poistamaan vallitsevat puutteet!

Eläköön työväenluokan ja sivistyneistön, ruumiillisen ja henkisen työn liitto!

12. 1. 1975